

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PŘÍJMENÍ V SOKOLOVĚ

Vedoucí práce: PhDr. Štěpán Balík, Ph.D.

Autor práce: Bc. Zuzana Francová

Studijní obor: Bohemistika navazující

Ročník: Třetí

2016

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 4. července 2016

.....
Zuzana Francová

Poděkování

Děkuji především vedoucímu diplomové práce PhDr. Štěpanu Balíkovi, Ph.D. za rady, připomínky, trpělivost a vždy vstřícný přístup.

Dále děkuji všem, kteří mě inspirovali, učili a přivedli k lásce k českému jazyku. Velký dík těm, kteří mě na této cestě podporovali.

Anotace

Tato diplomová práce se věnuje lingvistické analýze příjmení obyvatel města Sokolov. Klasifikace a rozbor onymického materiálu jsou vypracovány na základě studia onomastických publikací. Cílem práce je představit současný antroponymický přehled slovotvorných typů příjmení ve městě Sokolov.

Abstract

This thesis focuses on linguistic analysis of surnames in Sokolov. Classification and analysis of this antropomastic material are based on study of onomastic literature. The goal of this thesis is to introduce actual survey on word formation types of surnames in Sokolov.

OBSAH

ÚVOD	8
METODOLOGIE.....	10
1. Město Sokolov	13
2. Onomastika	18
2.1 Předmět onomastiky	18
2.2 Geneze onymie	20
2.3 Dělení onym	21
3. Antroponyma	25
3.1 Křestní jména	25
3.2 Příjmení	25
3.2.1 Frekvence příjmení.....	27
4. Dělení příjmení.....	29
4.1 Příjmení ze jmen vlastních	29
4.1.1 Příjmení ze jmen křestních.....	29
4.1.2 Příjmení ze jmen místních.....	30
4.2 Příjmení ze jmen obecných	33
4.2.1 Desubstantiva	34
4.2.2 Deadjektiva.....	35
4.3 Jména z osobních i obecných jmen s přívlastkem shodným	35
4.4 Deverbativa	36
4.5 Příjmení složená	37
4.6 Příjmení z nesklonných slov	38
4.7 Příjmení ze slov cizího původu	38
5. Skloňování a přechylování příjmení	39
5.1 Přehled skloňování a přechylování příjmení	39
5.1.1 Příjmení je tvaroslovné podstatné jméno	40
5.1.2 Příjmení je tvaroslovné přídavné jméno.....	42
6. Česká příjmení německého původu	43
6.1 Počešťování příjmení německého původu	46
6.1.1 Změny v hláskosloví	46
6.1.1.2 Souhláskové změny.....	50
6.1.1.3 Připojení české přípony	56
7. Frekvence příjmení.....	57
8. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná křestními jmény.....	59
9. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná místními jmény.....	89

10.	Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná substantivy.....	98
11.	Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná adjektivy	141
12.	Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná slovesy	149
13.	Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná neohebnými slovními druhy a příjmení složená.....	160
14.	Cizí příjmení a příjmení ze slov cizího původu	163
15.	Německá příjmení obyvatel města Sokolov	165
	ZÁVĚR.....	168
	LITERATURA.....	172

ÚVOD

Diplomová práce *Příjmení v Sokolově* se, jak již název napovídá, věnuje propriím obyvatel města Sokolov, konkrétně jmény rodovými. Účelem práce je představit současný antroponymický materiál města Sokolov, pozornost je věnována především frekvenci a produktivitě výrazů, které se na vzniku těchto jmen podílejí, konkrétně jejich původu a slovnědruhového zařazení. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Předchází jí kapitola metodologická, která seznamuje se způsobem, s jakým bylo s analyzovaným materiálem zacházeno a s problémy, který vznik této práce provázal. Dále je v ní vysvětleno, jak byla sestavena slovníková část, jejíž součástí je též seznam použitých zkratk a symbolů.

První část teoretické práce představuje město Sokolov, obecně pojednává o jeho historii i současném stavu. Následuje kapitola věnující se onomastice jako vědnímu oboru, jejímu vymezení, genezi a dělení onym. Kapitola prezentující již samotná antroponyma shrnuje poznatky o vlastních jménech, způsobu tvoření příjmi a příjmení a jejich frekvenci.

Kapitola *Dělení příjmení* předjímá způsob, jakými jsou onyma klasifikována v praktické části. Jedná se o dělení příjmení na propria ze jmen vlastních a obecných, která jsou dále rozčleněna podle slovo tvorného základu na příjmení motivovaná podstatnými jmény, přídavnými jmény, slovesy, neohebnými slovními druhy, cizími a německými výrazy.

Pátá kapitola se zaměřuje na skloňování a přechylování příjmení. Kapitola, která představuje příjmení německého původu, se zabývá především způsoby asimilace těchto jmen do českého jazyka, konkrétně změnami v hláskosloví a připojováním českých přípon k německým základům.

Praktická část je uvedena stručným přehledem frekvence příjmení obyvatel města Sokolov v roce 2014. Pouze pro ilustraci jsou zde shrnuty poznatky získané z matričních zápisů z let 1925–1930.

Struktura praktické části zůstává, jak již bylo výše naznačeno, totožná jako v části teoretické. Poznatky z analýzy příjmení motivovaných substantivy, adjektivy, verby a neohebnými slovními druhy jsou shrnuty na začátku jednotlivých kapitol, za kterými následuje příslušná slovníková část, která je tvořena na základě slovo tvorných hnízd, viz *Metodologie*.

Kapitola analyzující cizí příjmení a příjmení cizího původu tuto slovníkovou část z důvodu rozsahu diplomové práce neobsahuje a těmto příjmením se věnuje spíše okrajově. Ze stejného důvodu neobsahuje slovníkovou část ani kapitola o příjmeních německého

původu, ve které jsou především shrnuty základní způsoby asimilace do českého jazyka. Poznatky a výsledky jednotlivých celků jsou syntetizovány a shrnuty v závěru práce.

METODOLOGIE

Teoretická část práce vychází ze základních děl věnujících se onomastice a českým a německým příjmením. Kapitoly věnující se základnímu představení této jazykové disciplíny a města Sokolov jsou kompilacemi informací, které jsou považovány za stěžejní pro následující praktickou část. Ta je sestavena na základě klasifikace onym v teoretické části, která byla motivována především dělením podle *D. Moldanové* a *M. Knapové*.

Prvotní myšlenkou práce bylo představit vývoj příjmení v Sokolově po roce 1948. Narazili jsme však hned na několik překážek. Tou první bylo samotné získání aktuálního onymického materiálu. Kolegové píšící obdobné práce v menších městech či na vesnicích získali potřebné seznamy často přímo od starostů například v podobě volebních seznamů. Tento způsob poskytnutí soupisu obyvatel byl v našem případě zamítnut s odkazem na *Zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.*

Dalším krokem byla žádost na odbor správních agend Městského úřadu Sokolov o poskytnutí jakéhokoliv soupisu obyvatel od roku 1948 po současnost, který obsahuje pouze příjmení a žádné další údaje, které by mohly vést k identifikaci konkrétních osob. Tato žádost byla opět zamítnuta s tím, že žádné takové seznamy vůbec neexistují. Následovala žádost na Ministerstvo vnitra o povolení poskytnutí jmenného rejstříku obyvatel města Sokolov za účelem bádání. Úředníkem této instituce bylo doporučeno, abychom se obrátili na příslušný městský úřad.

Další zamítnuté žádosti směřovaly na Český statistický úřad. Nereálné bylo také vycházet ze seznamu příjmení uveřejněného na webu *Ministerstvo vnitra České republiky* (Ministerstvo vnitra České republiky, ©2016), jelikož tyto soupisy obsahují jména obyvatel nejen města Sokolov, nýbrž i všech přidružených obcí. Nedalo se pracovat ani s informacemi na webu *Kde jsme* (Kde jsme, ©2014), který sice obsahuje pravidelně aktualizovaný seznam všech příjmení obyvatel České republiky, ale nedokáže vygenerovat všechna jména z konkrétní oblasti.

Po mnoha dalších žádostech bylo na schůzi vedení města rozhodnuto vyhovět a soupis příjmení poskytnout. Tento jmenný seznam obyvatel z roku 2014 obsahuje 23 924 všech příjmení, několik stran dokumentu tedy tvoří například příjmení *Novák* apod. Seznam byl přepracován do rejstříku obsahujícího příjmení a vedle něj údaj o počtu jeho nositelů. Základní a přechýlená podoba byla rozlišována, například příjmení *Novák* a *Nováková* jsou uvedena zvlášť. Tento přepracovaný seznam čítá 8570 unikátních propriet. Vzhledem k možnostem a rozsahu diplomové práce bylo při tvorbě praktické části analyzováno přibližně

6000 nejfrekventovanějších jmen a dále těch jmen, která byla vyhodnocena jako vzorová a zastupovala určitý druh příjmení, slovtvorný jev apod.

Příjmení byla analyzována a rozdělena do skupin jmen motivovaných proprii a apelativy, toto základní dělení dále podle motivace podstatnými a přídavnými jmény, slovesy, neohebnými slovními druhy, cizojazyčnými a německými výrazy. V kapitolách věnujících se příjmením ze jmen osobních a místních a českých apelativ je součástí též jmenný rejstřík.

Tento rejstřík je vypracován a seřazen do hnízd podle společného etymologického původu v následující podobě:

Hub (2) – Hubáček (3) – Hubáčková (2) – Hubálek (3) – Hubálková (2)

Ze subst. huba. (Moldanová, 2004, 70)

Tedy podstatné jméno huba je základem pěti příjmení *Hub*, *Hubáček*, *Hubáčková*, *Hubálek* a *Hubálková*. V závorce je uveden počet nositelů stejného propria. Pokud je příjmení motivačně průhledné, není pod hnízdem uvedeno, z jakého základu vychází, ale bylo ověřeno, zda tato motivační průhlednost není falešná. Tučně zvýrazněná jména nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři webovém* (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), jejich zařazení je tedy spíše návrhem a otevírá možnosti k diskuzi.

Dalším problémem při získávání podkladů k výzkumu bylo sehnat starší soupisy obyvatel, na které se sice nevztahoval *Zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.*, nýbrž *Zákon o archivnictví a spisové službě č. 499/2004 Sb.*, podle kterého je badateli nepřístupný archivní materiál nezpracovaný pracovníkem příslušného archivu. Fondů, které teprve čekají na zpracování a katalogizaci, je velké množství a okresní archivy leckdy ani nemohou mít přehled o všech archiváliích, která se v archivech nachází. Jediným přístupným dokladem o příjmeních před rokem 1948 jsou tedy matriční zápisy oddaných z let 1925–1930. Tyto zápisy jsou v digitalizované podobě přístupné na webu *Porta fontium* (Porta fontium, ©2016) a byl z nich vytvořen soupis čítající pouhých 360 příjmení. Takový materiál je ke komparaci se současným stavem nepostačující, o stavu onymického materiálu před rokem 1948 se tedy zmíníme pouze ilustrativně v kapitole pojednávající o frekvenci příjmení.

Seznam použitých zkratek a symbolů

Adj. = adjektivum

Akuz. = akuzativ

Apod. = a podobně

Atd. = a tak dále

Dat. = dativ

Gen. = genitiv

Lok. = lokál

MJ = místní jméno

Např. = například

Nom. = nominativ

OJ = osobní jména

Příp. = případně

Stč. = staročeský

Subst. = substantivum

> = naznačen směr vývoje

ŕ = dlouhé s

ε = široké e

[] = výslovnost

1. Město Sokolov

Sokolov je západočeské okresní město ležící uprostřed Sokolovské pánve při soutoku řek Svavy a Ohře. Zabírá katastrální plochu 2290 hektarů a čítá okolo 24 700 obyvatel. (Sokolov, ©2014)

Podle lidových legend¹ založil město v době křížových výprav rytíř *Sebastian*². Když se vracel z tažení proti Turkům, objevil na místě své tehdejší tvrze kdesi na horním toku řeky Ohře jen spáleniště a hrob své manželky. Toto místo tedy opustil a postavil si chýši stranou lidí. Osamocený nezůstal dlouho a patrně pro jeho ranhojičské schopnosti se postupně kolem jeho obydlí začala tvořit osada. Té bylo dáno jméno po sokolech³, Sokolov⁴. Jedna varianta vysvětlující tento pojmenovací motiv hovoří o hradních pánech, kteří do míst osady jezdili lovit pomocí cvičených sokolů, druhá praví, že přímo rytíř *Sebastian* se věnoval sokolnictví. (Burešová – Pokludová – Balík, 2003, 26)

Pravěkých poznatků o Sokolově je minimum, jelikož povrchová těžba uhlí, jejíž počátky sahají do 17. století, znesnadnila archeologický průzkum. (Prokop, 1994, 9) V mladší a pozdní době bronzové⁵ osídlila Sokolovsko skupina lidu popelnicových polí. (Prokop, 1994, 10) Asi 300 let před naším letopočtem bylo od západu osidlováno území pozdějších českých zemí Kely. Přímé materiální doklady o jejich usazení na Sokolovsku neexistují, předpokládá se ovšem, že právě oni dali název řece Ohři, jež Sokolovem protéká. (Prokop, 1994, 11) Hmotné důkazy chybí i pro doložení osídlování Sokolovska Slovy během stěhování národů, to je prokázáno pouze pro sousední Chebsko. Přítomnost Slovanů ovšem potvrzují názvy osad (Prokop, 1994, 12)

Během středověké kolonizace ve 12. a 13. století, později známé jako „německé“ či „velké“, se na našem území usídlil šlechtický rod *Nothaftů*. V sousedství jejich hrádku se utvořila osada, ze které postupně vyrůstalo malé poddanské městečko Sokolov. S příchodem německých kolonizátorů se původní slovanské obyvatelstvo stalo menšinovým. (Prokop – Brtek, 1999, 4) Tak se tomu stalo také v okolních vsích a někdejší původní osídlení

---

¹Ačkoliv se historické texty a prameny o Sokolově zmiňují o bájném zakladateli města, *Sebastianu Vastlovi*, plné znění legendy se v nich většinou nevyskytuje, a to přesto, že v ústní tradici obyvatel Sokolova je tato pověra známá.

²Egerlandsky *Wastl*. Jméno se v některých textech objevuje v podobě *Sebastian Vastl*, která připomíná spíše neoficiální dvoujmennost než jednojmennost s jinou variantou pojmenování typu *Sebastian jinak Wastl* či *Sebestaian neboli Wastl*, atp.

³Vyobrazení sokola je dodnes v městském znaku a na jedné z nejstarších sokolovských památek, kamenné kašně ze 17. století, stojí sokolník, který může znázorňovat již zmíněného rytíře *Vastla*.

⁴Stejná motivace u německého názvu Falkenau.

⁵Období mezi třetí čtvrtinou 2. tisíciletí a druhou čtvrtinou 1. tisíciletí před naším letopočtem.

připomínala, jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, především slovanská pojmenování osad. (Holman, 2006, 4) Historie společného soužití Čechů a Němců na území dnešní České republiky tedy začíná již ve 13. století. „Ve vztazích mezi oběma národnostmi se sice projevovaly určité problémy, ale převažujícím rysem těchto vztahů byla až do první světové války spíše vzájemná tolerance.“ (Prokop – Brtek, 1999, 12)

Nejstarší písemná zmínka o Sokolovu, zde jako o Valkenowe, pochází z 13. dubna 1279. (Holman, 2006, 4) Původní německý název Falkenau⁶ přešel v podobu Falknov, která se držela až do března 1948, kdy bylo město slavnostně přejmenováno na Sokolov. (Prokop – Brtek, 1999, 3) Městská práva byla získána za *Jana Lucemburského* v roce 1313 (Prokop, 1994, 23) Za vlády *Karla IV.* byl Sokolov dokonce krátce městem královským, později po velkém požáru, při kterém město přišlo mimo jiné i o dříve udělená privilegia, byla *Václavem IV.* roku 1397 městská práva Sokolovu znovu potvrzena. (Holman, 2006, 5)

Období spjaté s husitským hnutím nemělo na území dnešního Sokolovska velký dopad, jelikož většina obyvatelstva byla německá. Sokolovsko, společně se sousedním Loketskem a Chebskem, bylo naopak oporou katolicismu a po celou dobu revoluce stálo na straně císaře *Zikmunda*. (Prokop, 1994, 29)

Odezvu naopak na Sokolovsku měly lutherské reformační idey. V nedalekém Jáchymově šířil tyto myšlenky *Lutherův* žák *Jan Mathesius*. (Prokop, 1994, 40) Sokolovští *Šlikové*⁷ se ovšem nezúčastnili v roce 1547 na rozdíl od loketských a ostrovských prvního protihabsburského odboje, čímž unikli perzekuci a udrželi si panství, které roku 1553 získali dokonce dědičně. (Prokop, 1994, 41) I po porážce protihabsburského povstání se nadále k luteránství hlásila většina poddaných i šlechtické vrchnosti. (Prokop, 1994, 52)

Jan Albín Šlik, který patřil k čelním postavám protestantského odboje, ze země po bitvě na Bílé hoře uprchl ke svému ochránci, markraběti *Janu Kristiánovi z Brandenburka*. Ten ho přes dvojí žádost knížete *Lichtenštejna* zpět do země nevydal, díky čemuž poslední pán Sokolovska z rodu *Šliků* unikl osudu dalších 27 vůdců stavovského povstání. Na pranýř, který mu měl být přisouzen, byla tedy jen přibita cedule s jeho jménem. (Prokop – Brtek, 1994, 56–57)

Novými pány Sokolova se stali *Nosticové*, kteří podporovali probíhající rekatolizační tendence. Trest obyvatelům hrozil za poskytnutí noclehu nekatolickému kazateli, byly zakázány nekatolické bohoslužby, nekatolické závěti pozbyly platnosti, nekatolické rodiny musely živit až dvacet vojáků, dokud se nevzdali své víry apod. Pobělohorská emigrace

---

⁶Sokolí niva, luh

⁷Pány Sokolovska v letech 1480–1621.

protestantů, mezi něž se řadilo i velké množství inteligence, se ještě zintenzivnila po *Obnoveném zřízení zemském*⁸ z roku 1627. (Prokop, 1994, 59–60)

Sokolovsko bylo jedním z nejvíce zpustošených krajů třicetileté války. Válečná vřava se tudy přehnala v roce 1621, kdy bojovalo protestantské (především anglické) a císařské vojsko. Roku 1632 se města zmocnili Sasové a téměř celý Sokolov shořel. (Prokop – Brtek, 1999, 6) K dalšímu ničení Sokolovska došlo při útocích Švédů v letech 1646, 1647 a 1648. (Prokop, 1994, 62)

Po delším nepříznivém období nastal čas nové výstavby a rozkvětu. V 17. století se v Sokolově začal pěstovat chmel. (Prokop, 1994, 68) Tradice chmelařství ustoupila nové průmyslové éře⁹ přibližně ve druhé polovině 19. století, poslední chmelnice zanikla roku 1880. (Sokolov, ©2014) Tato tradice však byla nedávno znovu oživena otevřením pivovaru Permon.

Dalším nešťastným mezníkem pro vývoj vztahů mezi Čechy a Němci je revoluční rok 1848¹⁰. Politické programy obou národností se dostaly do nepřekonatelných rozporů. Na jedné straně zde bylo německé národní hnutí, jehož cílem bylo sjednocení všech německy mluvících zemí včetně Čech. Na druhé straně státoprávní požadavek české samostatnosti v rámci Rakouska a zrovnoprávnění češtiny s němčinou v úřadech a na školách. (Beneš – Kural, 2002, 27)

Největší zlom v česko-německých vztazích nastal po první světové válce s vytvořením samostatného státu, Československé republiky. (Beneš – Kural, 2002, 46) Hned druhý den, 29. října 1918, byly po zasedání sudetoněmecké rady v Ústí nad Labem vyhlášeny samostatné německé provincie Deutschböhmen¹¹, Sudetenland, Böhmerwaldgau a Deutsch-Südmähren, které se měly stát součástí Německého Rakouska¹². (Beneš – Kural, 2002, 75) Češi se odmítli pohraničních oblastí vzdát a 29. listopadu provincie obsadily prakticky bez odporu armádní pluky a byla v nich zřízena československá správa. Ačkoliv se tamní německé obyvatelstvo nedomohlo autonomie, byla jim ústavou zajištěna rovnoprávnost¹³. Míněna tím byla

---

⁸ Kromě jiných ustanovení byl uzákoněn absolutismus a jediným povoleným vyznáním se stala katolická víra.

⁹ Ta je v Sokolově spojena se jménem *David Starcka*, který se zasloužil o zakládání důlních podniků, skláren a chemických i keramických provozů.

¹⁰ Revoluční hnutí v Čechách bylo potlačeno a tzv. „oktrojovanou ústavou“ císař *František Josef I.* zachoval centralizovanou habsburskou moc.

¹¹ Pod tuto provincii spadal Sokolov.

¹² Státní útvar existující necelý rok po skončení první světové války.

¹³ Ačkoliv na toto téma by se dalo rozsáhle polemizovat. Existovala opatření a omezení například v možnosti vykonávání vojenské služby. Volební obvody byly tvořeny v místech s převahou českého obyvatelstva atp. (Pozn. autora)

rovnoprávnost jazyková, účast ve státní správě, existence německých škol a svoboda v zakládání organizací a spolků. (Beneš – Kural, 2002, 76)

S ohledem na velkou hospodářskou krizi, která nejvíce zasáhla právě pohraniční oblasti, a vzhledem k nástupu *Hitlera* k moci našla v Německu pozitivní odezvu šířící se nacistická propaganda. A tak již ve volbách roku 1935 byla autoritativně orientovaná nacistická strana Sudetendeutsche Partei¹⁴ nejsilnější politickou stranou Československé republiky. (Beneš – Kural, 2002, 88) Činnost této politické strany byla završena postoupením pohraničních oblastí Československa Německu. Tento akt, známý jako Mnichovská dohoda či Mnichovská zrada, byl dojednán zástupci Velké Británie, Německa, Francie a Itálie 29.–30. září 1938. Se zabraným územím přišel stát o obranná opevnění, došlo k přerušení hlavních železnic a silnic na Slovensko a z Čech na Moravu, bylo vyhnáno či přinuceno k útěku asi 160 000–170 000 Čechů, Židů i sudetoněmeckých demokratů do vnitrozemí. (Beneš – Kural, 2002, 110)

Takto oslabenou zemi již nebylo těžké obsadit. 15. března 1939 došlo k rozbití Československé republiky a vzniku samostatné Slovenské republiky. Následující den byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, protektorátní Němci se tímto aktem stali říšskými občany. (Beneš – Kural, 2002, 113)

Ničivá síla druhé světové války udeřila i v Sokolově, který byl dvakrát bombardován. (Prokop – Brtek, 1999, 13) Po skončení války byly dohodou v Postupimi stanoveny hranice českého státu, čímž se Sokolovsko stalo oficiálně součástí Československa. Těsně po válce v Sokolově neexistovala doprava, částečně zničené město bylo těžké zásobovat, a navíc se do něj uchýlilo asi 5 000 německých uprchlíků z území zaniklé říše. Kromě nich se začali vracet Češi žijící zde před válkou i emigranti z jiných zemí. (Prokop – Brtek, 1999, 13)

Po skončení války se odehrál násilný masový konflikt, který se promítl do česko-německého vztahu a následného složení populace, vysídlení Němců z Československa. Transfer se udál ve dvou vlnách, proběhlo divoké¹⁵ a následně organizované¹⁶ vysídlení. Bohužel neexistuje práce, která by se věnovala přímo a výhradně odsunu na Sokolovsku. Celkově Československo přišlo následkem vysídlování, popravování, špatných životních podmínek ve sběrných táborech a dohnání k sebevraždám o 2 200 000 osob. (Vejrychová, 2011, 204) Dle tehdejší kroniky města Sokolov byl počet vyhnaných Němců v letech 1945 a 1946 odhadnut na 8 000. (Prokop – Brtek, 1999, 13) Podrobněji o historii Sokolova pojednávají například práce *Vladimíra Prokopa* (Prokop, 1994), *Václava Němce* (Němec,

---

¹⁴ Sudetoněmecká strana, SdP, založena roku 1933 Konradem Henleinem.

¹⁵ Tato fáze vysídlování nastala bezprostředně po skončení války a trvala přibližně do srpna 1945.

¹⁶ Organizovaný odsun je oficiálně ohraničen daty 25. 1. 1946 a 12. 10. 1947.

1979), *Františka Korby* (Korb, 1957), *Jiřího Matějčka* (Matějček, 1990) či *Miroslava Sedláka* (Sedlák, 1962).

Dnešní podoba města má především sídlištní charakter, jelikož největší stavební činnost byla zahájena až po roce 1948. Řekne-li se Sokolov, většině lidí se vybaví průmyslové šedivé město zničené důlní těžbou. Přestože jsou podniky Sokolovská uhelná a Chemické závody Sokolov nadále důležitými zdroji obživy velkého množství obyvatel, a také dominantami utvářejícími zdejší kolorit, rekultivace, která zde probíhá soustavně již od padesátých let, se odráží na současné podobě města velice pozitivně a jistě může být označena za úspěšnou.

Jak je z přehledu dějin města a vývoje vztahů mezi Čechy a Němci, kteří na území Sokolova žili pohromadě několik staletí a společně je utvářeli, patrné, společné dědictví není pouze hmotného charakteru, nýbrž spočívá i ve formě duševního dědictví, které se projevuje mimo jiné v podobě zdejšího onomastického materiálu.

2. Onomastika

Onomastika je nauka o vlastních jménech. Tak zní nejzákladnější a nejjednodušší definice disciplíny, která se začala intenzivně rozvíjet v 50.–60. letech 20. století, kdy přestala být vnímána především jako pomocná věda historická a stala se svébytnou lingvistickou disciplínou¹⁷. (Šrámek, 1999, 3)

2.1 Předmět onomastiky

V centru zkoumané disciplíny jsou vlastní jména¹⁸, tedy lexikální jednotky, které stojí v protikladu ke jménům obecným, apelativům. Jejich hlavní funkcí je individualizování, diferencování a lokalizace objektů v rámci téhož druhu a označení objektu jako neopakovatelnou jednotlivinu a zařadit jej do věcných, prostorových, sociálních, kulturních, historických a ekonomických vztahů¹⁹. (Šrámek, 1999, 11)

Jednomu objektu je zpravidla přiřazeno jedno jméno, proto charakter pojmenování proprií označujeme jako jednodenotátový. Existence sumy týchž proprií je podmíněna existencí stejné sumy různých objektů, kterým je toto jedno proprium přisouzeno na základě stejné motivace pojmenování, jinými slovy stejné jméno nerovná se tentýž objekt. Při snaze definovat předmět onomastiky je zajímavé si tento fakt uvědomit. (Šrámek, 1999, 13) Shoda jména není odrazem plurality objektu, nýbrž výsledkem stejné motivace pojmenování více objektů. Tvrzení ‚žije zde mnoho *Nováků*‘ nepopisuje situaci Novák A + Novák A + další nespecifikované množství Nováků A, ale situaci Novák A + Novák B + Novák C apod.

Onomastický výzkum často pracuje s termínem funkce. Za základní je považována identifikační funkce obecně onymická, jež vyjadřuje úkol propria ‚být vlastním jménem‘, být ‚onymickou nominací‘. Obecně onymická funkce je svázána s funkcí onymicky specifikující, která ji doplňuje o to ‚být určitým vlastním jménem‘. (Šrámek, 1999, 27) Doplnujícími funkcemi, se kterými se můžeme setkat a které ovšem nejsou systematicky zpracovány, což může vést k nejasným interpretacím a definičním neshodám, jsou například funkce nominativní, identifikační, diferencující, znaková, pasivní, aktivní, předmětná, referenční, sociální, expresivní, emotivní, psychická, psychologická, logická, sociologická, ideologická,

---

¹⁷Období vědecké onomastiky u nás však začíná již *Josefem Dobrovským*, který usiloval o objasnění zákonitostí vlastních jmen a stanovil základní zásady onomastické práce, které trvají dodnes. Z jeho *díla Onomastikon savicum* později čerpal *František Palacký*. (Šrámek, 1999, 145)

¹⁸Latinsky onyma či propria.

¹⁹Tento výčet lze demonstrovat především pro starší období, kdy proprium na první pohled prozrazovalo informace o nositeli, o jeho sociálním statusu apod.

deskriptivní, konotativní, metalingvistická, fatická, akcentuační, konstelační, perspektivizující, mytologizující, ochranná, práci, areálová, temporální a jiná. (Šrámek, 1999, 23)

Soubor všech vlastních jmen daného jazyka, společnosti, období apod. je označován termínem onymie. (Šrámek, 1999, 51) Onomastika zkoumá tuto materiálovou bázi z hlediska jejího vzniku, užívání a rozšíření. Možnosti získání potřebné skupiny analyzovaných jmen jsou velké, jako prameny onymie slouží nejrůznější historické listiny, nápisy, literární díla, slovníky, mapy, matriky, kalendáře, městské knihy, urbáře, itineráře, kroniky, adresáře, telefonní seznamy apod. Na základě výčtu těchto pramenů je zřejmé, proč byla onomastika dlouhou dobu považována za jednu z disciplín pomocných věd historických. Rovněž dnes může být nápomocná při historickém bádání. Například patrocina²⁰ nám pomáhají určit chronologickou vrstvu osídlení. Propria na archeologických a jiných historických nálezech, listinách apod. mohou upřesnit dobu jejich vzniku nebo například určit provenienci původu. V neposlední řadě prozrazují leccos o kultuře, náboženství a demografickém složení zkoumané oblasti, migraci obyvatelstva, úrovni obchodních styků, cestovatelských znalostí apod.

Naopak bez povědomí o povoláních a technologiích starších období bychom nebyli schopni dešifrovat některá antroponyma. (Šrámek, 1999, 65)

Prameny pro současné antroponymické bádání jsou především zápisy v matrikách a výsledky sčítání lidu, dále seznamy členů nejrůznějších spolků, organizací, soupisy zaměstnanců, žáků atd. Materiálová základna je tedy široká a relativně úplná, nicméně ji může být těžké získat s ohledem na právní předpisy o ochraně osobních údajů²¹.

Onomastika se zabývá problematikou zařazení jednotlivých onym do skupin podle etymologických vlastností a typologie lexikálních prostředků užitých k realizaci propriálně pojmenovacího aktu. Metody a cíle subdisciplíny, kterou by bylo možné pojmenovat jako ‚onomastická gramatika‘, však nejsou zatím závazně a jasně definovány, stejně jako chybí svébytný ‚propriální plán jazyka‘ a máme tendenci spíše řešit u proprií odchylky ve spisovnosti oproti příslušnému apelativu. (Šrámek, 1999, 122-124)

---

²⁰ Patrocinium je v katolické tradici zasvěcení budovy (kostela, kláštera nebo například nemocnice) určitému světci. Zasvěcení se poté odráží v názvech těchto budov.

²¹ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

2.2 Geneze onymie

Na vzniku proprií se podílí jazykové prostředky lexikologické, derivační, dialektické, geneticko-etymologické a komunikační. (Šrámek, 1999, 72) Potřeba vzniku a užívání jmen je patrně stejně stará jako společnost sama. Propria úsporným způsobem zpřesňují, zrychlují a konkretizují komunikaci. Naopak i dnes působí užívání apelativ ve funkci proprií rušivě.

Je zajímavé uvědomit si rozdíl mezi vnímáním propria v momentu vzniku a v momentu užívání. *Rudolf Šrámek* se těmito momenty zabývá v *Úvodu do obecné onomastiky* (Šrámek, 1999) v souvislosti s toponymy, ale jeho definici lze vztáhnout i na antroponyma, kterými se tato práce zabývá především. V propriálně-pojmenovacím aktu si je tvůrce vědom celé noeticko-gnozeologické souvislosti, v tomto okamžiku je proprium sémanticky i strukturně průhledné. Tento stav se během užívání mění, znejasňuje a dochází k rozpojení etymologického a propriálního významu. (Šrámek, 1999, 21) V kontextu tématu této práce uveďme jako příklad příjmení, jejichž vývoj je poměrně dlouhou dobu zastaven, jsou dědičná a již nevystihují to, kým jsme. Nositelem typického příjmení *Novák*, které nejčastěji označovalo nového obyvatele určité lokality, dnes například může být rodina usazená na jednom místě po několik generací.

Dominantním ‚mechanismem‘ geneze onym je proces vzniku onyma z apelativa, tzv. proprializace či onymizace. Tímto propriálně pojmenovacím aktem vzniká nová lexikální jednotka, která má všechny znaky a vlastnosti vlastního jména. Opačný proces se nazývá apelativizace nebo také deonymizace či deproprializace. Proprium nabývá vlastností, které jsou charakteristické pro apelativa, již nepojmenovává jednotlivinu, ale celý druh (např. *Švejk* > švejk, švejkové; *Don Juan* > donchuán, donchuánové), a umožňuje vznik derivační řady (švejk – švejkovina – švejkovat). (Šrámek, 1999, 55)

K onymizaci apelativ může dojít bezsufixálně, dojde pouze k proměně významové složky (písek > Písek, brod > Brod), pomocí afixace (Brod-ský, Doub-ek), vytvořením kompozit (Žabo-vřesky) a kompozit větných (Skoč-do-pole, Pi-voda < pij vodu). (Šrámek, 1999, 58)

Další možností geneze nového propria je vznik z jiného již existujícího propria, tzv. transonymizace, např. řeka Ohře > hotel Ohře nebo město Ostrava > loď Ostrava²². Pojmenování lodi Ostrava nevychází z etymonu ostr- (ostrý), nýbrž z konkrétní ustálené lexikální jednotky, urbanonyma Ostrava, která na tomto sému motivicky budovala. Bez znalosti kontextu by tak v některých případech mohlo dojít k nepřesné interpretaci etymologie

---

²² Tato řada může být delší.

jména, což souvisí s již výše naznačenou ztrátou průhlednosti původního motivu pojmenování. (Šrámek, 1999, 56) Je důležité postihnout propriálně pojmenovací motiv stojící přesně na počátku vzniku daného onyma. (Šrámek, 1999, 96)

Není dosud jasně definováno, zda lze transonymizace chápat pouze v úzkém pojetí fundující proprium > nové proprium nebo i v rozšířeném pojetí fundující proprium > nové proprium s formální obměnou (Svitava > Svitavy). (Tušková, 2012, 325)

Dalším způsobem obohacení naší onymie je přijetí cizích proprií s příslušnou fonetickou a morfémovou úpravou, dále začlenění cizích proprií v úplném nebo částečném překladu či v jejich podobě vzniklé sekundární sémantickou motivací, ke které se mohla přidružit také lidová etymologie (Kohlhübel > Kolohýbal). (Šrámek, 1999, 58)

Existují propria, která mohla vzniknout jen díky určitému sociálnímu aspektu, takto determinovanému pojmenovacímu procesu se říká propriální designace. Jedná se například o přezdívky, hypokoristika a ideologicky motivované názvy ulic, měst, výrobků... Aspektem módnosti při výběru a vzniku proprií se zabývá subdisciplína onomastiky, socioonomastika. (Šrámek, 1999, 100–101)

2.3 Dělení onym

Propria rozdělujeme do skupin podle povahy onymických objektů. Následující schéma je vypracováno na základě dělení podle Šrámkova *Úvodu do obecné onomastiky* (Šrámek, 1999) a doplněné o informace z *Encyklopedického slovníku češtiny* (Kolektiv, 2002).

1. Geonyma

Tato skupina zahrnuje jména všech onymických objektů na povrchu země, geomorfologických útvarů pod jejím povrchem a jména nebeských těles a útvarů na nich. Obsahuje tedy skupinu objektů, které zaznamenáváme do map.

1.1 Toponyma

Toponyma zahrnují rozsáhlou skupinu proprií pojmenovávající pestrou škálu objektů, které je možné kartograficky zanést do mapy.

1.11 Oikonyma

Oikonyma jsou podskupinou toponym a rozumíme jimi názvy osídlených objektů (domy, sídliště, města, hrady, zámky apod.).

1.12 Anoikonyma

Vlastní jména pro neosídlené objekty, anoikonyma, se rozdělují do dalších podskupin:

1.121 Hydronyma

Vlastní jména pro řeky, mokřady, bažiny, rybníky, vodní nádrže apod.

1.122 Oronyma

Obsahují skupinu onymických objektů podílejících se na vertikálním členění zemského povrchu. Konkrétně sem spadají jména hor, kopců, jam, jeskyní, propastí, pánví, rovin apod.

1.123 Agronyma

Jedná se o propria ekonomicky (zemědělsky) využívaných ploch (polí, luk, lesů, vinic, chmelnic apod.).

1.124 Hodonyma

Do této skupiny patří názvy komunikačních spojů²³ (stezky, silnice, železnice apod.).

1.125 Choronyma

Vlastní jména choronym, větších správních celků, se dále dělí podle toho, zda vznikla přirozeně (pouště, regiony, světadíly) nebo lidskou činností (země, státy, sdružení zemí, kraje, regiony, gubernie, okresy, národní parky apod.)

1.2 Kosmonyma

Do této skupiny patří vlastní jména galaxií, planet, hvězd, ale i geonymických útvarů nacházejících se na vyjmenovaných objektech a vesmírných těles umělých.

2. Bionyma

Další velkou skupinou proprií jsou bionyma, která zahrnují jména živých onymických objektů.

2.1 Antroponyma

Rozlišujeme oficiální a neoficiální pojmenování lidí.

2.11 Antroponyma oficiální

Oficiálními jmény živých objektů jsou jména rodová (křestní) a příjmení. V naší společnosti navíc stojí obě jména pospolu a vytváří soustavu oficiální dvoujmennosti, která je právně závazná.

2.12 Antroponyma neoficiální

---

²³Rozdělení onym a zařazení konkrétních onymických objektů samozřejmě není ve všech případech jednoznačné a jasně dané a může vést k polemikám. Například Suezský průplav bychom mohli zařadit jak mezi hydronyma, tak mezi hodonyma.

Na rozdíl od oficiálních nejsou závazná a neřídí se žádnou právní normou. Patří mezi ně hypokoristika, deminutiva a přezdívky.

2.13 Pseudonyma a kryptonyma

Kryptonyma, jinak také fiktonyma, jsou onyma jejichž účelem je skrytí pravého, oficiálního, jména. U pseudonym je tato tendence zatajit pravé proprium vnímána jako oslabená. Jsme zvyklí vnímat pseudonyma především v kontextu vyjádření umělceva alter ega. Zatímco např. umělcův pseudonym neztratí svou funkci, i když známe jeho oficiální jméno, prozrazený kryptonym je vyprázdněn a pozbyl svou hlavní funkci.

Dále rozlišujeme pseudogynekonyma, pseudonym jehož nositelem je muž a obsahuje alespoň jedno jméno ženské (*Jaroslav Mayer > Jaroslav Maria*), a pseudoandronyma, která jsou protikladem pseudogynekonym (*Veronika Válková > Adam Andres*).

2.14 Skupinová antroponyma

Skupinová antroponyma, vlastní jména označující sdružení lidí, se dále dělí podle druhu společenství, kterou ona skupina vytváří.

2.141 Obyvatelská jména (Pražan)

2.142 Etnonyma

Vlastní jména kmenů a národů se rozlišují podle toho, zda si jméno dal kmen nebo národ sám (autoetnonymum; *Deutsche*) či je dostal od sousedů (aletonymum; Němci).

2.143 Rodinná a rodová jména (*Novákovi, Přemyslovci*)

2.2 Nepravá antroponyma

Jedná se o antroponyma označující reálně neexistující osoby, tedy o vlastní jména postav mytologických, pohádkových, literárních, alegorických, někteří autoři sem řadí i jména hraček apod.

2.3 Theonyma

Tento druh antroponym pojmenovává božstva²⁴.

2.4 Zoonyma

Vlastní jména zvířat je možné podobně jako antroponyma dále dělit na pravá a nepravá podle stejných kritérií. Tedy pravá zoonyma jsou onyma existujících zvířat, domácích mazlíčků apod., zatímco nepravá pojmenovávají zvířata bájná, mýtická a pohádková.

---

²⁴Přesvědčený ateista by pravděpodobně mohl theonyma řadit mezi nepravá antroponyma.

2.5 Fytonyma

Fytonyma jsou vlastní názvy konkrétních rostlin, typickým příkladem jsou vlastní jména památných stromů.

3. Chrématonyma

Poslední velkou tematickou skupinou proprií jsou onyma označující objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností. Patří sem pojmenování široké škály jevů od výrobků, institucí, organizací, významných dnů, svátků, historických událostí, až po vyznamenání a listiny.

Jiné kritérium dělení onym je na přímá a nepřímá, tedy zda jméno přímo vyjadřuje, čím onymický objekt je. Z tohoto hlediska jsou antroponyma proprii nepřímými, ačkoliv původně přijímá k charakteristice pojmenované osoby přímo poukazovala. (Šrámek, 1999, 16)

3. Antroponyma

Tato kapitola představuje podrobněji oficiální antroponyma.

3.1 Křestní jména

Křestní, první nebo také rodné jméno bylo do 18. století hlavním identifikačním označením osoby a až do tohoto století se setkáváme se seznamy řazenými právě podle křestního jména. První jméno se dávalo při křtu, odtud přízvisko křestní. Nositelé stejných proprií se odlišovali jeho variantami, jmény domácími neboli hypokoristiky. (Moldanová, 1983, 11)

Jinou možností odlišení jmenovců bylo přidružené označení jménem otce, řidčeji matky. S růstem počtu obyvatel byla potřeba rozlišení lidí stále nutnější, a to nejen kvůli zpřesnění komunikace, nýbrž s vývojem státní správy i kvůli nejrůznějším právním aktům, listinám, formulářům a rejstříkům. Tak se kromě hypokoristik začala užívat přibližně ve 13. století také příjímí, cognomen. (Knapová, 2002, 4)

Naše nejstarší osobní jména byla původu slovanského, a to buď jednoduchá (*Orel*, *Živan*) nebo složená podle způsobu tvoření zachovaného z doby indoevropské (*Václav*²⁵, *Vojtěch*²⁶). (Knapová, 2002, 3)

3.2 Příjmení

Zvláštní množinou národní onymie jsou příjmení, jména, která byla zbavena původního významu slova, z něhož vznikla, a vymykají se pravopisným normám, dokonce se dvě stejná příjmení mohou lišit skloňováním a přechylováním, jsou právně závazná a dědičná²⁷. Obecně platí, že vztah onymické a pravopisné normy spisovného jazyka je oslabený a platí to samozřejmě i pro příjmení. (Šrámek, 1999, 104) Příjmení zachycují vývojová stádia českého pravopisu, především vývoj hláskoslovný a nářeční. (Knapová, 2002, 150)

Jak již bylo zmíněno, u nás se příjmení vyvinula z nedědičných příjímí, jinak přízvisek, pomocí kterých se od sebe odlišovali, společně s hypokoristiky, v kolektivu nositelé

---

²⁵Vice slavný.

²⁶Těšitel voje.

²⁷Obvykle přecházejí z otce na děti a z muže na ženu při sňatku, není to ovšem pravidlem a zvyklosti se navíc liší stát od státu.

stejného jména rodného. Etymologie slova příjmení sama navádí k tomu, že zde příjmí bylo ‚až druhé‘, ‚navíc‘, stálo ‚při jméně‘ a doplňovalo je. (Moldanová, 1983, 11) Příjmí se na rozdíl od příjmení nezískávala s narozením, nýbrž až během života a lidé jich mohli mít i několik. (Kolektiv, 2002, 355)

Vyvíjela se přibližně od 14. století a jejich dědičnost a neměnnost pro všechny společenské vrstvy byla uzákoněna patentem císaře *Josefa II.* 1. 11. 1780, kterému již předcházely úpravy vedení matrik z let 1772 a 1779. V nejstarších záznamech se neoficiální dvoujmennost vyskytuje nejčastěji u šlechty, naposledy, až v 18. století, se objevuje u dělnické vrstvy. (Knapová, 2002, 6–7)

V příjmeních se uchovává rozkolísanost písařských zvyklostí či starý pravopis. Některá příjmení stejného znění mohou být dochována v několika podobách zápisu²⁸ (*Ševců* i *Šefců*). (Moldanová, 1983, 31)

Příjmí byla motivována tělesnými vlastnostmi, podobou, věkem, duševními vlastnostmi, zaměstnáním, původem, bydlištěm, příhodou spojenou s pojmenovanou osobou, typickou průpovídkou nebo dokonce hezitačním zvukem, byla neustálená a v průběhu života se mohla měnit, případně jich mohl mít jeden nositel několik. Další možností k odlišení osob, jak již bylo zmíněno výše, bylo užívání jména po otci, patronymika, nebo po matce, metronymika (*Jančák*, syn *Janův*; *Sigmund Mandin*, syn *Mandy*). Ke křestnímu jménu se také přidávaly přezdívky uvozené slovy ‚řečený‘, ‚alias‘ či zvaný, dále jména po chalupě, stavení a domovním znamení. Z přezdivek a jmen po chalupě se často stala příjmí a z nich posléze příjmení.

Zaniklá kategorie pojmenování po otci²⁹ typu *Jan > Janek (Jančák)* se zachovala přibližně do začátku druhé světové války jako vzácný archaismus na Hlučínsku. (Šrámek, 1999, 91) Výše zmíněné motivace příjmí a posléze příjmení byly navíc buď přímé, nebo nepřímé, i proto je dnes velice těžké s jistotou určit, jak přesně určitá osoba získala své příjmení a chceme-li to vybadat, je třeba znát konkrétní rodovou historii. Zkrátka dnes je již neprůhledné, proč přesně kdo má jaké příjmení. Člověk s příjmením *Pečeně* nebo *Buchta* nemusel být pojmenovaný podle výrobku svého řemesla, ale mohl být jen znám, že vydrží dlouho sedět na místě jako buchta. (Moldanová, 1983, 24)

Bez ohledu na oslabený vztah formální spisovnosti onym a apelativ, vstupují vlastní jména do komunikátů vedených v komunikaci ve spisovné i nespisovné podobě. Na myslí

---

²⁸Pro zajímavost: *Jaroslav Vrchlický* byl do matriky zapsán jako *Frida* a jeho bratr jako *Fřída*.

²⁹Tato pojmenovací kategorie je živá například v Bulharsku, kde se za křestní jméno připojuje pojmenování po otci a až na třetím místě stojí příjmení.

máme nesprávnou podobu přechylování a skloňování. Například při užití vokativu se velmi často uplatňuje nespisovná podoba příjmení ponechaného v základním tvaru typu *pane Novák*. Nespisovné jsou také nářeční podoby typu *Novákovic*, *Novákojc*, *Novákouc*, *Novákových* nebo *Nováků*. U jmen cizího původu se dále uplatňuje tendence především sportovních a hudebních moderátorů ponechávat jména v původní nepřechýlené podobě, někdy i prosté jakéhokoliv skloňování a přizpůsobování českému jazyku, včetně podoby zvukové. Zdá se, že volba, v jaké podobě se cizí jméno bude prezentovat v českém prostředí, závisí na možnostech hláskového přizpůsobení a historické tradici uplatnění těchto jmen v češtině.

3.2.1 Frekvence příjmení

V publikaci *D. Moldanové* z roku 1983 je uvedeno, že existuje více než 40 000 různých českých příjmení, jako nejfrekventovanější příjmení je zde uvedeno jméno *Novák*. Podle webové stránky *Kde jsme* (*Kde jsme*, ©2014), která je vypracována na základě údajů zveřejněných ministerstvem vnitra, je jím toto příjmení i v roce 2014. Je zde ovšem uvedeno podstatně větší číslo unikátních příjmení, a to 402 044. Je to pravděpodobně tím, že databáze počítá jako dvě různá příjmení ženskou a mužskou variantu stejného jména a zahrnuje do rejstříku všechna příjmení obyvatel žijících v České republice, včetně cizinců, přistěhovalců a dětí cizinců narozených v ČR, nikoliv pouze česká příjmení. Obsahuje tedy taková příjmení jako již vcelku obvyklé proprium *Nguyen*, ale také například *Aldhafiri*³⁰ či *Anyaegbunamová*, se kterými jistě *Moldanová* v roce 1983 nepracovala. (*KdeJsme.cz*, ©2015)

Frekvence příjmení je těsně spjata s pohybem obyvatel. K nejdůležitějším aspektům ovlivňujícím jejich pohyb patří války. Za druhé světové války docházelo k proměnám ve složení obyvatelstva a tedy i frekvence příjmení na následky umírání a někdy i vymírání a vyhlazování celých rodů, odcházení do ciziny a naopak usazení vojáků cizích armád. Zcela specifická situace nastala v českých zemích po roce 1945, kdy byla převážná část německého obyvatelstva odsunuta a nahrazena obyvateli českými. (*Knapová*, 2002, 198)

Nejčetnějším příjmením německého původu bylo v roce 1971 určeno proprium *Šmíd* a jeho varianty (*Schmidt*, *Schmied*, *Schmitt*, *Šmidt*, *Šmídt*, *Schmiedt*, *Šmid*, *Schmíd*). Toto proprium si udrželo prvenství i v roce 1996 následováno příjmeními *Müller*, *Fišer*, *Šulc*,

---

³⁰Výskyt v ČR v roce 2011.

Kraus, Volf, Švarc, Neumann, Hofman, Majer, Richter, Bauer, Langer, Bayer, Šubrt, Böhm, Vágner a Fuchs. (Beneš, 1998, 356–358)

Významnou proměnou ve složení obyvatelstva prochází česká země kontinuálně od roku 1990, kdy došlo k oživení mezinárodních vztahů, přílivu zahraničních obyvatel a možnostem vycestovat. Česká republika se nadále víc a víc zapojuje do světového dění, je důležitým turistickým centrem, univerzity umožňují studijní pobyty v mnoha státech celého světa atd. V současnosti jsme zároveň bohužel svědky onoho nejvýznamnějšího aspektu proměny složení obyvatel, který je zmíněn v předchozím odstavci, a tím jsou válečné konflikty a špatné životní podmínky lidí především tzv. třetího světa.

4. Dělení příjmení

Následující soustava rozdělení příjmení je vypracována na základě dělení proprií podle *D. Moldanové* a *M. Knapové*.

4.1 Příjmení ze jmen vlastních

Propriálně pojmenovací proces, při kterém vzniká příjmení z jakéhokoliv jiného vlastního jména, se nazývá antroponymizace. (Kolektiv, 2002, 347) Základem pro vznik těchto příjmení jsou především křestní jména.

4.1.1 Příjmení ze jmen křestních

Tato příjmení tvoří početnou³¹ skupinu onym tvořených přibližně 150 českými příponami. Původně vznikala nejčastěji jako varianta jména otce či vlastního jména. (Moldanová, 1983, 15–16) J. Lipowski v článku o příjmích a příjmeních na Těšínsku specifikuje, že pravděpodobnost motivace příjmi křestním jménem je tím větší, čím větší je antroponymické slovtvorné hnízdo. (Lipowski, 2013, 183)

Základem mohou být především křestní jména původu slovanského, hebrejského a aramejského, řeckého, latinského a germánského.

4.1.1.1 Příjmení z křestních jmen slovanských

Tato příjmení jsou zpravidla tvořená dvěma významovými základy. Mezi nejčastější slovanské slovtvorné základy, které se podílejí na propriálně pojmenovacím procesu, patří: *Blah-* (blaho), *Boh-* (Bůh), *Bor-/Boř-* (boj), *Cti-* (čest), *Čech-*, *Dob-* (dobrý), *Dobr-* (dobrý), *Dom-* (doma), *Drah-* (drahý), *Duch-* (duch), *Hod-* (hod, svátek), *Hoj-* (hoj, hojnost), *Host-* (host, cizinec), *Hro-* (hrozný), *Chot-* (chtít), *Jar-* (jarý), *Kaz-* (kazit), *Ko(ch)-* (kochat³²), *Lad-* (vláda), *Lib-* (libý), *Mil-* (milý), *Mir-* (mír), *Mlad-* (mladý), *Přib-* (přibýt), *Rad-* (rád), *Sta-* (stan, „stát se“), *Svat-* (svatý), *Těš-* (těšit), *Tich-* (ticho), *Tvrd-* (tvrdý), *Vá-/Va-* (více), *Vel-* (velice), *Voj-* (voj), *Zde-* (zde).

---

³¹Podle publikace *D. Moldanové* dokonce nejpočetnější skupinu českých příjmení.

³²milovat

4.1.1.2 Příjmení z křestních jmen starozákonních

Mezi nejčastější fundující křestní jména patří například onyma *Abraham, Adam, Baltazar, Bartoloměj, Daniel, David, Emanuel, Gabriel, Jakub, Jan, Jeremiáš, Jonáš, Josef, Magdalena, Maří (Marie), Matouš, Matěj, Matyáš, Michal, Samuel, Šalamoun, Šimon, Tobiáš, Tomáš* a *Zachariáš*.

4.1.1.3 Příjmení z křestních jmen řeckých

Příjmení se základem ze jmen *Alexandr, Ambrož, Blažej, Cyril, Filip, Jiljí, Jiří, Kristián, Kryštof, Mikuláš, Nikodém, Petr, Prokop, Řehoř* nebo například *Štěpán* mají svůj původ v řečtině.

4.1.1.4 Příjmení z křestních jmen latinských

Příklady nejčastějších jmen latinského původu, která dala vznik některým českým příjmením, jsou například propria *Antonín, Benedikt, Dominik, Donát, Fabián, Florián, Havel, Haštal, Klement, Kornelius, Lukáš, Marek, Martin, Ondřej, Pavel, Šebestián, Urban, Valentýn, Vavřinec* a *Vít*.

4.1.1.5 Příjmení ze jmen germánských

Velkou skupinu příjmení vzniklých z proprií tvoří jména s germánskými základy. Základní souhrn čítá jména jako *Adalbert, Bernard, Burghard, Dietrich, Eberhard, Ernest, Friedrich, Gerhard, Gottfried, Hartmann, Heinrich, Hermann, Hilmar, Karel, Konrád, Leopold, Ludvík, Reimar, Reinhard, Richard, Rudolf, Siegfried, Siegmund, Ulrich, Wilhelm, Werner, Walter* nebo *Wolfgang*.

Podrobněji jsou příjmení germánského původu rozebrána v kapitole *Česká příjmení německého původu*.

4.1.2 Příjmení ze jmen místních

Označování osoby podle místa původu či jejího sídla je obvyklé již od středověku. V této skupině mají velké zastoupení českožidovská příjmení. I tato příjmení částečně ztratila

svou průhlednost a některá mají více možností výkladu vzniku, např. onymum *Voleský* mohlo být fundované jméno *Olesná, Olešnice, Olešník, Oleško* či *Olešky*.

Mezi příjmení vzniklá z místních jmen se řadí také onyma z obyvatelských názvů (*Benátčan, Pražák*), dále příjmení z názvů kmenů (*Hanák*), zemí (*Slezák*) a národů (*Němec*). Příjmení ze jmen národů, zemí a krajů původně patrně označovala nově přistěhovalého člověka podle oblasti, ze které přišel a podávají tedy svědectví o kolonizaci českých zemí a stěhování obyvatel. (Knapová, 2002, 24) Také sem náleží příjmení vzniklá podle domovních znamení či erbů (dům *U anděla*³³ > *Anděl*; dům *U slona* > *Vocloň*).

4.1.2.1 Způsoby odvozování příjmení ze jmen místních

Příponou -ský/-cký

Příjmení s příponou -ský (-cký) mají gramatickou podobu přídavného jména. Na švu místního jména a přípony někdy dochází ke změnám vzniklých souhláskových skupin, například ke splývání a zjednodušování: *Borek* > *Borecký*; *Blato* > *Blacký* (namísto *Blato* > *Blatský*). Příjmení vzniklá z německého místního jména se základním členem *-berg, -burg* odsouvají hrdelnici -g (-k): *Vimperk* > *Vimperský*.

Odsunutím koncovky

Místní jména zakončená na *-ice, -ín, -ka, -ky, -na, -ná, -ec, -eč* tvoří příjmení až po odsunutí těchto přípon: *Pardubice* > *Pardubský*.

Deminutivizací

Fundované proprium se zdrobní: *Bechyně* > *Bechyňka*.

Utvořením genitivu

Příjmení vzniklá z místních jmen mohou přejít do podoby druhého pádu: *Chaloupky* > *Chaloupek*.

---

³³ Ve slovech *anděl* a *slon* je ponechán zápis s malým písmenem dle podoby v publikaci *D. Moldanové, Naše příjmení*.

Ustrnutím předložkového pádu

Tento způsob tvoření se uplatňuje jen řídce, např. u příjmení *Skaunic*, *Rožeň*, *Skamene*.

Utvořením singuláru

Některá pomnožná jména se jako příjmení mění do podoby jednotného čísla: *Klecany* > *Klecan*.

Přechodem k jinému skloňovacímu typu

Příjmení mohou přecházet k jinému typu skloňování, než mají původní propria: *Chlustina* > *Chlustin*.

Rozšířením

K této změně dochází pravděpodobně za účelem usnadnění výslovnosti: *Kaňky* > *Kaňkovský*; *Čistá* > *Čistecký*.

Výčet způsobů odvozování příjmení ze jmen místních podává přehled základních antroponymizačních procesů bez ohledu na to, jak se tyto procesy mohou dále kombinovat. Jedno příjmení může být samozřejmě výsledkem více způsobů odvozování zároveň, například v příjmení *Řičanek* vzniklého z místního jména *Řičany*, došlo zároveň ke změně čísla a vytvoření zdvojnásoběliny.

4.2 Příjmení ze jmen obecných

Do této skupiny patří ‚všechna ostatní příjmení‘, tedy příjmení ze základů podstatných a přídavných jmen, slovesných tvarů, příslovčí, částic a citoslovcí obecného významu, souhrnně apelativ. Motivačně odrážejí svět v celé šíři, jak byl znám v době, kdy se začala přijmí utvářet až do doby, kdy byl jejich vývoj formálně ukončen uzákoněním příjmení. Deapelativní příjmení popisují člověka, jeho rodinný, společenský a pracovní život, okolní přírodu, jeho fyzické i duševní rysy. Přezdívky, které stály na začátku některých proprií, mohly jen konstatovat a popisovat, mohly být ovšem i značně expresivní, odstíny expresivity už jsou pro nás dnes ovšem neprůhledné. (Moldanová, 1983, 22)

Jak již bylo naznačeno, etymologicky zahrnují příjmení vzniklá z apelativ širokou škálu fundujících základů. Patří sem onyma motivovaná polohou, druhem, charakterem a lokalizací bydliště i novostí obyvatele v daném místě. Dále příjmení vztahující se k vlastnostem původního nositele, k jeho fyzickým dispozicím, vzhledu a nápadným částem těla (*Bachratý, Bradáč, Černocký*), duševním vlastnostem a sklonům (*Bumbálek, Hodný, Pokorný, Řehounek*). Dále k označení věku a příbuzenských vztahů (*Dědeček, Chovanec*), sociálního rozvrstvení, společenských poměrů, feudálních, církevních a vojenských hodností, právních a majetkových vztahů (*Fojtík, Král, Zemánek*). Další tematickou skupinou jsou příjmení z názvů řemesel, zaměstnání a různých činností člověka (*Bednář, Kolář, Mládek*). Existují také příjmení z názvů živočichů a rostlin, která se vyvinula z přezdívek nebo domovních znamení (*Bažant, Beran, Vrána, Bukvic, Líska, Višňák*).

Velmi rozsáhlou skupinou příjmení jsou propria z názvů věcí, abstrakt, přírodních jevů apod., která podávají svědectví o každodenním životě našich předků. Vznikala často z přenesených pojmenování na základě věcných souvislostí. Řadíme sem příjmení z názvů surovin, řemeslných výrobků, nástrojů, mincí, oděvů apod. (*Kropáč, Tolar, Vocilka*). Další tematickou oblastí sloužící jako inspirace při utváření příjmení je jídlo, tedy názvy potravin, jídel a potravinářských výrobků (*Buchta, Polívka, Rosol*). Onyma se konstituoavala také z abstrakt, označení přírodních a atmosférických jevů, svátků či nadpřirozených bytostí (*Anděl, Mráz, Nečas*). (Knapová, 2002, 26–30)

4.2.1 Desubstantiva

Příjmení motivovaná podstatnými jmény obecnými přijímají přípony, které jsou obvyklé u domácích podob křestních jmen. Konkrétně jsou to přípony obsahující souhlásky: -s- (*Hrbas*, *Hlavsa*), -š- (*Soviš*), -ch- (*Mydloch*), -t- (*Plšat*), -d- (*Sojda*), -n- (*Pihan*), -r- (*Hnáter*), -l- (*Zimel*). Vytvoření desubstantivních příjmení je realizováno pomocí přípon, změnou rodu, utvořením singuláru a přechodem k jiným skloňovacím typům:

Odvození příponami -ák, -áč, -áček

Častými příponami podílejícími se na vytvoření desubstantivního příjmení jsou přípony -ák (*Březák*) a -áč (*Hlaváč*), produktivní je také utvoření zdobnělin z těchto tvarů příponou -áček (*Škodáček*, *Hlaváček*). Tyto sufixy jsou produktivní též při utváření jmen domácích a hypokoristik.

Změna rodu

Příjmení motivovaná neutrem či femininem často nabývají zakončení typického pro maskulina a přecházejí ke skloňování podle mužských vzorů: kapka > *Kapek*, udice > *Udic*, koleno > *Kolen*. Změna rodu může nastat společně v kombinaci s vytvořením deminutivního tvaru (*Bába* > *Babek* [*Babík*]). Neutra mění rod při utváření příjmení často mění příponu -o na -a (*kladivo* > *Kladiva*).

Utvoření singuláru

Stejně jako u příjmení ze jmen vlastních dochází i u deaplativních onym ke změně v kategorii čísla, pomnožná podstatná jména získávají jako příjmení tvar čísla jednotného (*pomeje* > *Pomej*).

Přechod k jiným skloňovacím typům

K přechodu k jiným skloňovacím typům docházelo postupně (o srdci x o *Srdcovi*), původně se skloňování proprií a apelativ nelišilo. Kvantita při skloňování se naopak oproti

apelativům nemění (nom. mráz, gen. mrazu x nom. příjmení Mráz, gen. Mráze). K této změně může dojít i bez změny rodu.

4.2.2 Deadjektiva

Příjmení v adjektivní podobě se vyskytují jak ve tvaru jmenném (*Křepek*), tak ve tvaru složeném (*Veselý*). U příjmení z přídavných jmen se vyskytují souhláskové přípony -s (holý > *Holas*), -š (hrubý > *Hrubeš*), -ch (modrý > *Modroch*), -č (bradatý > *Bradáč*), -k (menší > *Menšík*).

Rozmanité varianty deadjektivních příjmení jsou realizovány především pomocí krácení a zdrobňování:

Zkrácení

Příjmení mohou mít podobu zkrácenin (nerudný > *Nerud*), z nichž se tvoří další odvozeniny například příponami (*Nerud* > *Neruda*).

Utvoření deminutiv

Deminutivní příjmení se tvoří stejnými příponami -ek, -ík, -eček a -íček jako zdrobňeliny apelativ (hobezný³⁴ > *Hobzek/Hobzík*). Deminutivní podoby příjmení jsou základem dalších potenciálních odvozenin.

4.3 Jména z osobních i obecných jmen s přívlastkem shodným

Z již výše několikrát popsaných důvodů není možné s garancí určit přesnou vývojovou cestu vzniku konkrétního příjmení. To se vztahuje i na selekci toho, zda bylo fundujícím slovem propria jméno obecné či vlastní. Do této skupiny příjmení s nejasnou motivací patří výrazně metaforická onyma vzniklá ze jmen s přívlastkem shodným (*Suchařípa*, *Kozibrádka*, *Malypetr*), která se někdy přeměnila ve složeniny vlastní (*Suchochleb*). Adjektivum v těchto složeninách ztrácí délku v příponě (suchá řípa > *Suchařípa*).

---

³⁴ Hojný

4.4 Deverbativa

Příjmení vzniklá ze slovesných pojmenování jsou další velkou skupinou českých onym. Jejich základy jsou nejrůznější tvary sloves – jejich základy, prezentní tvary, tvary přičestí minulého a rozkazovacího způsobu i podstatná a přídavná jména slovesná. (Knapová, 2002, 31)

Příjmení ze základů sloves

Nejelementárnější podobou deverbálních příjmení jsou onyma ze slovesných základů (*Couf, Vyhlíd*). K těmto základům se může přidat kmenové -a- (kockat > *Kokta*) nebo -a v podobě přípony (hovořit > *Hovora*). Dalšími variantami jsou deminutivní podoby (*Hovorka*).

K základům sloves se při tvoření příjmení přidávají nejrůznější přípony: -ek (*Plaček*), -ík (*Durdík*), -ák (*Čihák*), -áč (*Klofáč*), -ač (*Šťourač*), -ačka (*Klapačka*), -s (*Tlachsa, Durdis*), -š (*Vrtiš*), -ch (*Mlčoch*), -ec (*Náborec*), -ha (*Kokrha*), -ta (*Kupta*), -át (*Klofát*), -ota (*Drmota*), -out (*Drbout*), -na (*Tlachna*), -ina (*Zaplatina*), -ěna (*Kypěna*), -an (*Kulhan*), -anda (*Klofanda*), -aň (*Vrzáň*), -oň (*Lizoň*), -oun (*Krhoun*), -r (*Brebera, Pad'our*), -l (*Švihla, Švihel*), -v (*Dojiva*).

Příjmení z přítomného tvaru

Mezi jednoslovná příjmení z přítomného času sloves patří například proprium *Nepovím*, tvar onym může být ovšem i větný (*Vítámvás*).

Příjmení z imperativu

Tato příjmení mohou být jednoduchá (*Vosol*), ve spojení s předmětem (*Osolsobě*) či s příslovecným určením (*Skočdopole*).

Příjmení z přičestí trpného

Příjmení mohou být buď v základní podobě (*Ohnut*) či odvozené, například v podobě zdobněliny (*Spálenka*).

Příjmení z minulých tvarů sloves

Typická zakončení těchto onym jsou -l, -la, -lo, ale tvoří se z nich také další odvozeniny zdvojnásobením (*Drobílek*), vytvořením přídavného jména slovesného (*Nejedlý*), příponami -ík (*Nejedlík*), -as (*Mrklas*), -ec (*Schánělec*), -ák (*Hradilák*) a -ka (*Drobílka*). Základy pro vznik příjmení tohoto typu jsou především slovesa čtvrté a páté třídy, konkrétně typy prosit a dělat (*Bořil*, *Mazal*). Příjmení z tvarů přičestí minulého jsou typická pro Moravu. (Knapová, 2002, 31–32)

Příjmení z přičestí minulého činného splynula se stejně zakončenými příjmeními vzniklými ze jmen činitelských a ztratila význam minulosti (*Hrabal*).

Typicky českými anekdotickými jmény jsou příjmení z celých vět s minulým časem sloves jako *Drahokoupil*, *Potměšil* nebo *Nasralvhrnec*. (Moldanová, 1983, 28)

Zajímavým problémem, který se pojí s příjmeními ze slovesných základů, je jejich chybné vyhledávání v databázi korpusu SYN2000. Vzhledem k homonymii onym s původními slovesnými tvary, jsou v korpusu deverbální příjmení interpretována jako slovesa a naopak. Tento problém nelze vyřešit ani vyhledáváním podle velkých a malých počátečních písmen slova, jelikož slovesa se na začátku vět budou v korpusu vyskytovat stejně jako antroponyma s počátečním písmenem velkým. (Griger – Štěpán, 2006, 185)

Příjmení z podstatných nebo přídavných jmen odvozených ze slovesných základů

Zvláštní skupinou jmen jsou příjmení z podstatných a přídavných jmen odvozených ze slovesných základů jako *Dopita*, *Fučík* nebo *Koranda*.

4.5 Příjmení složená

O větných příjmeních je již několik zmínek výše, konkrétně o větných příjmeních se slovesem ve tvaru přítomném (*Vítámvás*) a minulém (*Drahokoupil*). Ovšem kombinace nejrůznějších adjektivních, číselných, předložkových a větných spojení je natolik široká a zároveň tak málo jednoznačně úzce specifikována pomocí jednoho slovního druhu, že by měla tvořit i samostatnou skupinu.

Patří sem výrazně metaforická příjmení, ve kterých dodnes pocítujeme silněji než u jiných druhů onym expresivní zabarvení (*Bartipán, Drahovzal, Tichošlápek*).

4.6 Příjmení z nesklonných slov

Příjmení z nesklonných slov, tedy příslovčí, částic, spojek a citoslovčí, se vyvinula z přezdivek, které získal nositel například na základě slova, které často opakoval. Příklady těchto jmen jsou například příjmení *Tenkrát, Šak* či *Zouplna*.

4.7 Příjmení ze slov cizího původu

Příjmení ze slov cizího původu se objevují tam, kde se skýtaly různé národy a jejich jazyky. Například příjmení českého původu jsou běžná ve Vídni a podle publikace *Naše příjmení* (Moldanová, 1983) se tam vyskytovalo v roce 1965 více než 14 000 českých příjmení. U nás se objevují příjmení utvořená z francouzštiny, italštiny, ruštiny, ukrajinštiny, polštiny ale i jazyků orientálních. Nejfrekventovanějšími jmény cizího původu u nás jsou příjmení německá, kterým je zde věnována samostatná kapitola. (Moldanová, 1983, 29–30)

Dříve bylo běžné, že se česká příjmení v nečeském textu přizpůsobovala jazyku zápisu a překládala se (viz např. *Kříž*, které se v latinském textu zapsalo jako *Crux*, *Kovář* jako *Faber* apod.). I touto cestou se k nám mohla dostat příjmení cizího původu. (Moldanová, 1983, 32)

5. Skloňování a přechylování příjmení

Příjmení mají povahu jmen a k vyjádření vztahů k jiným slovům se tedy užívá stejných gramatických kategorií jako u substantiv. Vystupují vždy jako podstatná jména konkrétní, životná a v mužském rodě (ta švestka, ale ten pan *Švestka*), k odlišení ženského tvaru napomáhá v češtině typické zakončení nominativu singuláru příponou -ová/-á, tedy tzv. přechýlená podoba.

Od jednoho příjmení je možné vytvořit dvě gramaticky správné podoby plurálu, které se ovšem odlišují významově. Např. tvar *Novákovi* označuje několik příslušníků jedné rodiny, zatímco tvar *Novákové* odkazuje k množství lidí nosících stejné příjmení, aniž by byli v příbuzenském vztahu. Příjmení, která bez kontextu znějí stejně jako podstatná jména obecná, se v nominativu plurálu vyskytují vždy v delším tvaru s koncovkou -ové, nikdy s koncovkou -i (*Špaček – Špačkové*, nikoliv *Špačci*).

Odvozování ženských podob příjmení připojením koncovek -á/-ová, přechylování, je jedním ze základních rysů slovanského slovtvorného systému. Ženské podoby příjmení typu *Kníže*, *Dítě* se tvoří analogicky k podobě genitivu, který je buď jednoduchý (*Knížová*) či rozšířený o kmenotvornou příponu -et- (*Knížetová*). Volba varianty se řídí rodinnou zvyklostí.

V češtině je obvyklé přechylovat i příjmení cizinek, vyplývá to nejen ze zvyku, ale i snahy zabránit nejasnostem v komunikaci, například v písemnostech je při užití iniciály křestního jména nejasné, jedná-li se o muže nebo ženu. Ačkoliv je tato jazyková norma uznávána, neexistuje žádná právní opora či zákon, který by přechylování nakazoval. Na druhou stranu je ovšem nemožné ženské příjmení skloňovat v jiné než přechýlené podobě. (Knapová, 2002, 34–42)

5.1 Přehled skloňování a přechylování příjmení

Následuje přehled základních způsobu skloňování a přechylování příjmení českého původu. Vzhledem k rozsahu a možnostem této práce se nebudeme podrobněji zabývat přechylováním a skloňováním jmen cizího původu. Obecně platí, že adaptace cizích onym, a tedy i jejich skloňování a přechylování, vychází z gramatických zásad daného jazyka, v našem případě z gramatických zásad jazyka českého.

Nejběžnější a nejčastější přechýlenou podobu příjmení utvořenou pomocí přípony -ová skloňujeme pravidelně podle adjektivního tvrdého vzoru *mladá*.

5.1.1 Příjmení je tvaroslovné podstatné jméno

Pokud je příjmení zakončeno souhláskou tvrdou nebo obojetnou, skloňuje se většinou pravidelně podle vzorů pán nebo muž a přechýlení se tvoří mechanickým připojením přípony -ová k tvarotvornému základu, který je zpravidla roven podobě nominativu. Patří sem příjmení typu *Hájek, Kubín, Prost*.

Pohybné -e- u příjmení zakončených na -ek a -ček se ponechává při skloňování jen tehdy, pokud by po jeho vypuštění byla varianta jména těžko vyslovitelná (nom. *Hájek*, gen. *Hájka, Hájková*, ale nom. *Vepřek*, gen. *Vepřeka, Vepřeková*). U příjmení českého původu zakončených na -el, -er kmenové -e- zůstává ve všech tvarech (nom. *Chmel*, gen. *Chmela, Chmelová*), u příjmení cizího původu vypouštění -e- kolísá. U onym zakončených na -el vzniklých z osobních jmen se kmenové -e- vysouvá, zatímco u příjmení vzniklých z osobních jmen zakončených na -er zůstává (nom. *Havel*, gen. *Havla, Havlová*; nom. *Xaver*, gen. *Xavera, Xaverová*). Obecně směřuje vývojová tendence k ponechávání pohybného -e- v příjmeních, proto pokud nejsme schopni zjistit rodinný úzus, toto -e- u nositelů českých příjmení realizujeme.

Pohybná -o- a -a-, se kterými se setkáváme nejčastěji u příjmení jihoslovanského původu, většinou vypouštíme (nom. *Bobok*, gen. *Boboka, Bobková i Bobková*).

Příjmení zakončená na -ov, -ev a -in se skloňují zcela pravidelně (nom. *Krov*, gen. *Krova, Krovová*).

Příjmení zakončená na -ius se skloňují podle dvou způsobů, a to buď podle vzoru muž nebo pán (nom. *Pistorius*, gen. *Pistoria* nebo *Pistoriuse, Pistoriová* nebo *Pistoriusová*).

Příjmení domácího i cizího původu zakončená písmenem označujícím měkkou souhlásku, se nejčastěji skloňují podle vzoru muž a přechylují se zcela pravidelně (nom. *Hrubeš*, gen. *Hrubeše, Hrubešová*). Propria zakončená ve výslovnosti na [s], psána též -z či -x, mohou být skloňována podle staršího způsobu podle vzoru pán (nom. *Karas*, gen. *Karase i Karasa, Karasová*).

V příjmeních zakončených na -ec dochází většinou k vypouštění pohybného -e-, tato propria bývají nejčastěji domácího původu a vznikají ze jmen obecných i vlastních (nom. *Sumec*, gen. *Sumce, Sumcová*; nom. *Adamec*, gen. *Adamce, Adamcová*).

Naopak v zakončení jména -eš zůstává -e- většinou pevné (nom. *Beneš*, gen. *Beneše, Benešová*), samozřejmě je s ohledem na rodinnou zvyklost relevantní kmenové -e- vypustit.

Převážně cizími jmény jsou ta, která mají v zakončení nominativu samohlásku. Příjmení zakončená ve výslovnosti na [a]/[á] se skloňují podle vzoru předseda, u příjmení

českého původu koncová samohláska při skloňování a přechylování odpadá a přípony se připojují k předcházející souhlásce (nom. *Vácha*, gen. *Váchy*, *Váchová*). V severovýchodních Čechách a střední a západní Moravě se lze setkat s nespisovnou podobou instrumentálu zakončenou na -em (*Váchem*).

Pokud koncovému -a předchází ve výslovnosti měkká souhláska, příjmení má v genitivu koncovku -i (nom. *Váňa*, gen. *Váni*, *Váňová*), v tisku se vyskytující tvary typu ‚*Vašicy*‘ jsou nesprávné.

Slovanská příjmení zakončená ve výslovnosti na samohlásku [o]/[ó] se skloňují podle vzoru pán a koncové -o odpadá (nom. *Bidlo*, gen. *Bidla*, *Bidlová*).

Příjmení domácího původu zakončená ve výslovnosti na [e]/[é] se skloňují podle vzoru soudce, koncová souhláska při přechylování odpadá a přípona -ová se připojuje k předcházející souhlásce (nom. *Kaše*, gen. *Kaše*, *Kašová*). Složená větná příjmení zakončená samohláskou -e se skloňují pomocí stejného vzoru nebo podle zájmenných koncovek, v závislosti na rodinné zvyklosti je možné ponechat nepřechýlený tvar příjmení (nom. *Skočdopole*, gen. *Skočdopole*, *Skočdopole* i *Skočdopolová*). Vzor soudce se uplatňuje také při deklinaci příjmení typu *Dítě*, ačkoliv často rodinný úzus velí rozšiřovat tato onyma o kmenotvornou příponu -et- (nom. *Dítě*, gen. *Dítě* i *Dítěte*, *Díťová* i *Dítěťová*).

Pomocí zájmenných koncovek -ho, -mu a -m se skloňují příjmení zakončená ve výslovnosti na [i] (nom. *Bondy*, gen. a akuz. *Bondyho*, dat. *Bondymu*, lok. a instr. *Bondym*, *Bondyová* i *Bondy*). Česká příjmení zakončená na -i/-y jsou spíše ojedinělá a vyskytují se především ve složeném tvaru. S ohledem na rodinnou tradici je možné ponechat ženskou podobu jména v nepřechýlené podobě (nom. *Bezstarosti*, gen. a akuz. *Bezstarosti* i *Bezstarostiho*, dat. a lok. *Bezstarostovi* i *Bezstarostimu*, instr. *Bezstarostou* i *Bezstarostim*, *Bezstarostová* i *Bezstarosti*).

Příjmení českého původu ve tvaru měkkého přídavného jména zakončená ve výslovnosti na dlouhou samohlásku [í] se skloňují podle vzoru jamí. Původem se jedná o podstatná jména nebo zpodstatnělá jména přídavná, patří sem také příjmení vzniklá z osobních jmen (*Tachecí*). Onyma je možné ponechat v podobě nepřechýlené nebo přidáváme příponu -ová k základu příjmení po odpojení koncové samohlásky (nom. *Bouší*, gen. a akuz. *Boušího* i *Bouší*, dat. a lok. *Boušímu* i *Bouší*, instr. *Bouším* i *Bouší*, *Boušová* i *Bouší*). Orientální jména s tímto zakončením se deklinují a přechylují obdobně jako onyma česká.

Příjmení především cizího původu, která jsou ve výslovnosti zakončená samohláskami [u]/[ú], se všechna skloňují podle vzoru pán. Tvarotvorný základ je při skloňování buď

totožný s podobou nominativu nebo se koncové -u odsouvá (nom. *Dočekau*³⁵, gen. a akuz. *Dočekaua*, dat. a lok. *Dočekauovi*, instr. *Dočekauem*, *Dočekauová* i *Dočekau*). Jsou-li příjmení zakončena na -ou, pádové koncovky a přechylovací přípona se připojují k základu slova po odtržení tohoto -ou. Tento typ onym může ovšem zůstat i v nepřechýlené a neskloňované podobě (nom. *Hrejsemnou*, gen. a akuz. *Hrejsemna*, dat. a lok. *Hrejsemnovi*, instr. *Hrejsemnem* nebo nom.–instr. *Hrejsemnou*, *Hrejsemnová* i *Hrejsemnou*).

5.1.2 Příjmení je tvaroslovné přídavné jméno

Příjmení v tvaroslovné podobě přídavného jména tvrdého, která jsou v písmu zakončena na -ý, -oj, -yj (-y), -ij (-i) po tvrdé nebo obojetné souhlásce, se skloňují i přechylují zcela pravidelně podle vzoru ‚mladý‘ (nom. *Černý*, gen. a akuz. *Černého*, dat. *Černému*, lok. *Černém*, instr. *Černým*, *Černá*).

Pokud jsou příjmení zakončena na -ých, -ich a -ech, jejich genitiv má podobu množného čísla. Pociťujeme-li u těchto onym dosud jasný etymologický původ, nedochází při skloňování a přechylování ke změně tvaru (nom. *Smutných*, gen.–instr. *Smutných*, [paní] *Smutných*). Jsou-li takto zakončena příjmení méně běžná a motivačně neprůzračná, skloňují se buď podle vzoru ‚pán‘ nebo se příjmení ponechává v původním tvaru. Stejně tak se může i nemusí přidávat přechylovací přípona (nom. *Šerých*, gen. a akuz. *Šerýcha*, dat. a lok. *Šerýchovi*, instr. *Šerýchem* nebo nom.–instr. *Šerých*, *Šerýchová* i *Šerých*).

Mezi příjmení, která jsou tvaroslovně přídavná jména měkká, patří onyma se zakončením na -í a -ij. Jelikož se skloňují podle vzoru *jarní*, je podoba nominativu stejná pro mužskou i ženskou podobu jména (nom. *Hoření*, gen. a akuz. *Hořeního*, dat. *Hořenímu*, lok. a instr. *Hořením*, [paní] *Hoření*).

Příjmení, která mají tvar přídavného jména přivlastňovacího, jsou samozřejmě původem přídavná jména přivlastňovací. Jsou zakončena na -ů/-ův a nejčastěji zůstávají neskloňována a nepřechýlena, ale stejně jako u ostatních druhů příjmení záleží na rodinné tradici (nom.–instr. *Martinů*, [paní] *Martinů* nebo nom. *Martinů*, gen. a akuz. *Martina*, dat. a lok. *Martinovi*, instr. *Martinem*, *Martinová*). (Knapová, 2002, 45–78)

---

³⁵ Zakončení -au je nářeční variantou koncového -al.

6. Česká příjmení německého původu

Zcela specifické místo zauímají v české onymii antroponyma německého původu. A pro oblast, které se tato práce věnuje, to platí obzvláště. V kapitole o historii Sokolova byla nastíněna problematika společného vývoje české a německé národnosti na jednom území a rozporuplné postoje k nejrůznějším aspektům života, které z této koexistence vyplynuly. Avšak faktem zůstává, že historicky, kulturně, sociálně i jazykově se Češi s Němci vzájemně donedávna velice intenzivně ovlivňovali. „Dokud se nevědělo o Frankfurtu, nečinil se veliký rozdíl mezi Čechem a Němcem, zvláště v Plzni pomýšlelo málo lidí na to, jaké národnosti kdo náleží; občan s občanem žil snášenlivě, ať to byl Čech nebo Němec.“ (Beneš, 1998, 53)

Přesto nastala doba vzájemné nenávisti, jejíž dopady se odrazily i v onomastickém materiálu. Výše jsme se již zmínili o trendu zapisovat česká příjmení v nečeském textu v jazyce shodném s jazykem zápisu a tento jev, který byl ještě v 19. století vnímán bezpříznakově, se v letech 1939 až 1945 chápal jako projev kolaborace a vznikla opozitní tendence začít zapisovat německá příjmení česky. (Moldanová, 1983, 32) Následovalo nechvalně známé období tzv. odsunu, jehož smyslem nebylo pouhé vysídlení německé menšiny, ale snaha o odstranění všech pozůstatků jejich někdejší přítomnosti. Lidé si kvůli národnostním ideám měnili příjmení, ačkoliv všichni věděli, že nositelé německého příjmení mohou pocházet ze starého českého rodu. Tato tendence byla navíc velmi posílena tábořskou výzvou prezidenta o nutnosti odgermanizování státu i jmen. Někteří lidé si nechtěli změnit jméno pouhým překladem, a jelikož bylo nově umožněno, že nové příjmení nemusí začínat na stejnou hlásku jako jméno původní, mnozí toužili jménem vyjádřit aktuální společenskou náladu a volili vzosná jména jako *Svoboda*, *Květen*, *Mír*, *Lidický* nebo *Ležácký*. Populární bylo také žádat o jména státníků a umělců. (Beneš, 1998, 79)

Ovšem stejně jako přehnaně horlivé lingvistické nacionalistické snahy za národního obrození zůstaly i poválečné snahy o degermanizaci českého lexika spíše neúspěšnými. I přesto ovšem došlo k zásahům a změnám v soustavách antroponym i toponym. (Vejrychová, 2011, 204) Tyto národnostně extremistické snahy vyvolávaly ve své době vlnu emocí, která se projevovala, jako je tomu u aktuálně důležitých společenských témat běžné, ve formě lidových satir a vtipů: „Zčeštit jméno prý si mám, když z Německa jsou trosky. Z Gutmanna snad Dobrman? Dřív počeštěte mozky!“ (Beneš, 1998, 80)

Vzhledem k těmto okolnostem je německým příjmením vyčleněna samostatná kapitola, protože tato onyma nejsou jen malou skupinkou jmen z cizího jazyka, nýbrž velkou skupinou proprií, která nezanedbatelně obohatila českou onymii a ve které bylo provedeno

velké množství změn za účelem zařazení do českého systému. Některá německá příjmení se hláskoslovně, tvaroslovně a pravopisně přizpůsobila češtině natolik, že se skloňují totožně se jmény českými, přechylují se a tvoří se z nich odvozeniny pomocí českých sufixů. (Moldanová, 1983, 30)

Je zajímavé komparovat soustavy příjmení jednoho jazyka na území rozličných národů. Ačkoliv u nás němčina působila několik století a nejednou měla aspiraci být hlavním jazykem, nevyskytují se v české onymii mnohé antroponymické typy, které jsou běžné pro německé oblasti. Naproti tomu se u nás vyskytují německá příjmení, která jsou příznačná pouze pro naše území. V tomto jevu se odráží skutečnosti pojící se k určitému místu, konkrétně se jedná o příjmení z místních jmen a nářečních jevů. (Beneš, 1998, 355)

Společně s Němci k nám pronikaly vlivy jejich jazyka a nářečí od 11. století. Důležitým faktorem začleňování německých onym do českého jazykového systému je jistě také to, že v době oficiálního ustalování příjmení v 18. století byla němčina na českém území úředním jazykem a velmi vzrostl počet německých imigrantů. Roku 1770 bylo navíc nařízené poněmčení židovských příjmení. (Beneš, 1998, 47) Bylo běžné, že čeští poddaní byli zapisováni v nejrůznějších správních agendách německým pravopisem a česká příjmení apelativního původu se do němčiny přímo překládala. (Knapová, 2002, 151)

Překládání příjmení byl poměrně běžný jev a někdy k někomu docházelo bez zřejmé motivace. Toto samozřejmě vedlo k nesprávným a nepřesným překladům, naštěstí je však požadavek na spisovnost onym oslabený a i původně chybně zaznamenaná příjmení se dodnes podílí na pestrosti a bohatosti našeho antroponymického základu (např. *Hons Michl Trier*, 1690; *Tryger*, 1691; *Dryger*, 1695; *Drycher*, 1685; *Drychl*, 1687). Obecně jsou německá příjmení pro Čechy těžko zapamatovatelná a především reprodukovatelná a i to samo o sobě vede k nevědomému pozměňování jmen. Tyto změny probíhají s tendencí přizpůsobit znění jména českému hláskosloví či připodobnit jméno lidovou etymologií českému podobně znějícímu slovu (například příjmení *Scharmman*, vyslovováno [šarman], připomínalo lidem genitiv slova šarm a zkonstruovali z něj příjmení v nominativní podobě *Šarm*). (Beneš, 1998, 114)

Je úsměvné a výstižné, co o problematice střetu s cizojazyčnými jmény píše *J. Beneš*: „Překvapuje, že někdy ani krátké cizí příjmení bez obtížných souhláskových skupin si lidé přesně nepamatují a nedovedou je bez vady reprodukovat, jak se např. stalo keramiku Bansetovi v r. 1964, kdy po jeho mezinárodním úspěchu ani jedny noviny nevytiskly jeho příjmení správně.“ (Beneš, 1998, 72) V podobách příjmení se projevuje také komolení způsobené nářečím.

Vlna módní germanizace příjmení se pojí s dobou absolutismu³⁶. Někdy můžeme mít doklady německých příjmení konkrétních osob, které byly ve skutečnosti nositeli příjmení českého, pouze byla jejich příjmení dle dobových zvyklostí vedena v úředních písemnostech v německém překladu.

Další možností poněmčení příjmení bylo získání německého přídomku na -stein, -thal, -feld apod., kterými *Habsburkové* povyšovali české pány. (Beneš, 1998, 35) Jiným typickým znakem pojícím se s česko-německým soužitím je existence bilingvní dvoujmennosti. Například nositelé německých příjmení přejímali česká jména po zemřelém muži či otci své manželky či došlo ke změně jména nabytím domu. Lidé také vystupovali pod jiným jménem ve styku s Němci a Čechy (například antroponym *Jan Jehlík* se objevuje v německých překladech jako *Hans Stadler*), často ovšem nevíme, co je příčinou toho, že jeden člověk měl dvě příjmení. (Beneš, 1998, 60–62)

Co se motivických základů českých příjmení německého původu týká, jsou prakticky totožné s proprii českého původu. Příjmení vzniklá podle vlastností tělesných, duševních, věku a příbuzenských vztahů nositele mohla být buď poněmčena v důsledku společenských a jiných vlivů nebo byla z němčiny přímo přejímána. Mezi jména odrážející vzhled a nápadné fyzické rysy patří například jména *Braun* nebo *Kraus*. Onyma německého původu popisující duševní vlastnosti a sklony jsou například *Klogner*, *Biederman* či *Schreier*. Poměrně běžná jména jako *Altman*, *Erben* nebo *Mádle* jsou zástupci skupiny příjmení označující věk, vzrůst a příbuzenské vztahy nositele.

Ukázkami německých ekvivalentů k českým příjmením podle sociálního rozvrstvení, společenských poměrů, feudálních, církevních a vojenských hodností a právních a majetkových vztahů jsou propria jako *Geisler*, *Kaiser* a *König*.

Bergmann, *Fischer*, *Kellner* jsou německými zástupci příjmení z názvů řemesel, zaměstnání a jiných činností člověka.

Další tematickou skupinou antroponym jsou příjmení z názvů živočichů a rostlin. Mezi příjmení německého původu ze jmen savců, ptáků a dalších živočichů patří jména jako *Fuchs*, *Haas* či *Ráb*, mezi příjmení z názvů rostlin, jejich částí a plodů pak jména typu *Baum*, *Pilz* či *Wurzel*.

---

³⁶ Historiografický termín absolutismus se užívá pro pojmenování období od 17. st. do Velké francouzské revoluce (1789–1799), které se vyznačovalo hospodářským a politickým centralismem, ve kterém byl hlavní postavou panovník. V Koruně království českého byl absolutismus nastolen po druhé porážce stavovského povstání a oficiálním se nový absolutistický režim stal s Obnoveným zřízením zemským (1627). Vrcholná fáze, tzv. osvěcenský absolutismus, přinesla velké množství reforem, mimo jiné uzákonění příjmení. (Dějepis.com, ©2016)

Německými jmény prezentujícími skupinu příjmení z názvů surovin, řemeslných výrobků, nástrojů, mincí, oděvů apod. jsou například příjmení *Hakl*, *Šefl* nebo *Trochta*. *Bierman*, *Honig* či *Wurst* jsou onymy ze skupiny příjmení, která označují názvy jídel, potravinářských výrobků a pokrmů.

Za velkou a motivačně rozsáhlou skupinu příjmení z abstrakt, označení přírodních a atmosférických jevů, svátků, nadpřirozených bytostí, náboženských příslušností apod. jmenujme například příjmení *Engel*, *Gott* a *Winter*.

Zcela speciální skupinou českých příjmení německého původu jsou jména z německých názvů českých osad. Mohou být totožná s nominativem místního jména (*Cettl*, *Eger*) či vycházet z německých názvů obyvatelských (*Polizar* < *Politz*, *Šmilauer* < *Šmilov*). Některá příjmení z německých názvů jsou odvozená pomocí českých přípon (*Vošický* < *Woschitz*). U nás běžně užívaná příjmení ze jmen národů, zemí a krajů jako například *Bayer/Pajer* nebo *Böhm/Bím/Peml* byla do češtiny přejata již jako existující příjmení. (Knapová, 2002, 24–29)

6.1 Počešťování příjmení německého původu

Obecně lze říci, že příjmení cizího původu podléhají v českém prostředí postupnému pravopisnému počešťování, které obvykle přibližuje podobu psanou podobě vyslovované v češtině. Počešťovací postupy příjmení německého původu neprobíhaly synchronizovaně na všech územích českého státu, jedno a totéž příjmení se tedy může vyskytovat v několika pravopisných či tvaroslovných podobách nebo může být připodobněno lidovou etymologií k podobně znějícímu českému slovu. Někdy dokonce není udržena jedna podoba jména ani v rámci jednoho rodu. (Knapová, 2002, 164), (Beneš, 1998, 355) Vlna počešťování německých příjmení přišla na konci třicátých let 20. století, nejjednodušší změnou je zápis německého příjmení českým pravopisem (*Gautsch* > *Gauč*). (Beneš, 1998, 76)

Následující přehled hláskových a slovtvorných změn je vypracován na základě děl *Německá příjmení u Čechů* (Beneš, 1998, 117–196) a *Naše a cizí příjmení* (Knapová, 2002, 160–166).

6.1.1 Změny v hláskosloví

6.1.1.1 Samohláskové změny

6.1.1.1.1 Zánik samohlásek vlivem přízvuku

Redukce -e-

K této změně docházelo, pokud byla příjmení s nepřízvučnými předponami přejímána z mluvené němčiny (*Gesel*, 1594 > *Kzel*, 1598). Podobná příjmení přejatá ze psané němčiny se píší s -e- a mají na něm přízvuk (*Gebauer*).

Redukce samohlásek uprostřed slova

Uprostřed slova dochází k zániku nepřízvučných samohlásek.

Apokopa -e

Při přejímání německých příjmení dochází ke ztrátě především nepřízvučného koncového -e (*Haase* > *Haas*).

6.1.1.1.2 Další samohláskové změny

Přehlasované a labializované samohlásky v německých jménech jsou při začleňování do českého systému nahrazovány nejbližšími českými samohláskami.

Přehled změn německých přehlasovaných samohlásek:

Přehláska ä > e/é: *Schätz* > *Schetz*, *Träger* > *Trégr*, *Schläger* > *Šlégr*

Přehláska ü > i/í/y/ý: *Müller* > *Miller* (> *Miler*), *Sís*, *Milbauer*

Přehláska ö > e/é: *Hölzl* > *Helcl*, *Šenfeld*, *Bém* (> *Bím*)

Dvojhláska s přehláskou äu > eu/ai/ei: *Tajč*, *Najbrt*

Opačným jevem jsou nenáležité přehlásky u českých nositelů německých příjmení, které se vyskytují především u apelativních onym (*Würth*, *Grüm*) a jedná se o hyperkorektní podoby.

Dvojhlasčky ai (ei, eu, äu) a ei byly psávány zdejšími Němci ve středověku jednotně jako ai. V pozdějších českých i německých textech jejich zápis kolísal mezi podobami ei/ey a ai/ay (*Eylfinger/Aylfinger; Fajfar/Fejfar*). Následkem německé výslovnosti se v českých příjmeních projevuje dvojhlasčka ai jako aj. Dvojhlasčky ei, eu a äu se počešťují jako ej.

Nářeční variantou je změna dvojhlasčky ai > ou/oi, která následovala po nářeční změně a > o a toto o na některých územích proniklo i do dvojhlasčky ai (*Staidl, 1553 > Stoidl, 1676*). Jiný nářeční projev je přechod dvojhlasčky vyslovované jako [aj] v dvojhlasčku vyslovovanou jako [uj], jedná se o projev nářeční změny o > u.

Další možností realizace německé dvojhlasčky ai v českém příjmení je samohláska o. Řada takového vývoje vypadá následovně eu/äu > ai > o (*Steinhonsel > Štohanzl*).

V závislosti na německou výslovnost se může dvojhlasčka [aj], psaná jako ei, ai, eu a äu, projevit v českém příjmení jako a (*Stammach, 1389 > Štaymaysl, 1548 > Stamejzl, 1592; Napauerová, Klan*).

V nářečí středobavorském, severobavorském a severočeském Němci dvojhlasčku aj vyslovovali jako široké e [ɛ], což se také projevilo při začleňování německých příjmení do české onymie (*Nepaur, Štemproch*).

Jako e mohla být v hanáckých nářečích realizována německá dvojhlasčka ej (*Šnedar, Hetmánek*).

Přehled změn dvojhlasček ai a ei:

Dvojhlasčka ai/ay > aj: *Ajchler, Hajn*

Dvojhlasčky ei, eu, äu > ej: *Drejsl, Fejfar*

Dvojhlasčka ai > ou, oi: *Staidl > Stoidl*

Dvojhlasčka [aj] > [uj]

Dvojhlasčka ai (< eu/äu) > o: *Steinhonsel > Štohanzl*

Dvojhlasčka [aj] > a: *Neubauerová > Napauerová*

Dvojhlasčka aj vyslovovaná jako široké e [ɛ] > e: *Neupaur > Nepaur*

Dvojhlasčka ej > e: *Schneider > Šnedar*

Dvojhlasčka ei > ai/aj: *Eichler > Aichler/Ajchler*

Dvojhlasčka eu se v českém prostředí projevuje v několika podobách. Jednou z nich je změna na i (*Neuvtl > Nývtl*). Vzácným případem vlivem středoněmeckého nářečí je změna eu

> au (*Naumann*). Další možností začlenění německého dvojgrafému v českém příjmení je změna v českou dvojhlásku aj (*Neubert* > *Najbert*).

Přehled změn dvojhlásky eu:

Dvojhlásky eu > i/i/y/ý: *Neuvlt* > *Nývlt*

Dvojhlásky eu > au: *Neumann* > *Naumann*

Dvojhlásky eu > aj: *Neubert* > *Najbert*

Patrně v souvislosti s německou výslovností proběhla změna dvojhlásky au na o (*Hoznor*, *Klenor*, *Šenor*).

Dvojhlásky ie se v českých příjmeních přepisuje jako í (*Ziegler* > *Cígler*).

Přehled změn dvojhlásky au a ie:

Dvojhlásky au > o: *Pauml* > *Poml*

Dvojhlásky ie > í: *Ziegler* > *Cígler*

V hornoněmeckých a středoněmeckých nářečích na našem území se dlouhá i krátká samohláska a vyslovovala jako otevřené o, odraz této výslovnosti se projevil v příjmeních německého původu (*Fotr*, *Švorc*).

Změna samohlásky a:

Samohláska a > o: *Katz* > *Koc*

Opět vlivem německé nářeční výslovnosti docházelo ke změně samohlásky o > u (*Hujer*, *Štulc*). Ojedinelou změnou je náhrada samohlásky dvojhláskami au a ou.

Přehled změn samohlásky o:

Samohláska o > u: *Stolz* > *Štulc*

Samohláska o > au, ou

Samohláska e se za určitých podmínek měnila na a (*Kábrt, Vancl*). Další možností změny samohlásky vyslovované jako [e], s možností zápisu ö, při adaptaci mezi česká onyma je změna v samohlásku i (*Bím, Pitr*). Působením středohornoněmecké výslovnosti došlo ke změně [e] (ö) na dvojhlásku ej (*Šejna*).

Přehled změn samohlásky e:

Samohláska e > a/á: *Vancl, Kábrt*

Samohláska e (ö) > i: *Böhm (> Bém) > Bím*

Samohláska e (ö) > ej: *Šejna*

Německá samohláska i se v německých příjmeních přejatých do češtiny realizuje v podobě diftongů ej/aj. Tato změna může mít kořeny v nářečních podobách, ale i v české hláskové změně, diftongizaci.

Změna samohlásky i:

Samohláska i > ej, aj

6.1.1.2 Souhláskové změny

Především vlivem výslovnosti byla při přejímání příjmení do češtiny změněna řada souhlásek i celých souhláskových skupin.

Souhláska r se ve slově ztrácí ve všech polohách, na začátku slova před samohláskou (*Rosenbaum > Ossenbaum*), uprostřed slova před souhláskou (*Vaingartová > Vaingátová; Botlík*) i na konci slova (*Benhart, Bernard*). Konečné -er se kromě vypouštění může vlivem výslovnosti změnit v temně vyslovenou samohlásku a (*Kleiner > Klajna*), jejíž výslovnost je velmi blízká úplnému vypouštění této koncovky.

Někdy docházelo k disimilaci jednoho ze dvou r ve jméně (*Bernard > Bernald*) či přesmyknutí (*Rýdl > Lídr*). Typická německá přípona -er je přejímána několika způsoby, i když může zůstat nezměněná (*Švankmajer*), je často nějak pozměněná. Může dojít vlivem české výslovnosti k vypouštění -e (*Fajfr*) nebo jeho dloužení (*Bomlér*), je-li ve jméně přípona

zdvojená (-erer), zůstává v počestěné verzi -er pouze jedno, výjimečně dojde k rozsáhlejšímu stažení (*Lederer* > *Ledr*). Ke stažení dochází také v příponě -auer (-auer > -aur > -our). Celá přípona je většinou vynechána jen ve výslovnosti, možnou střídnicí za ni je samohláska a, jak již bylo výše zmíněno. Další možností je změna -er > -ar.

Přípona -ert se někdy změnila v -art (*Šlajchert* > *Šlajchart*). Slabiky -er-, -ir- a -ri- uvnitř slov byly do českých příjmení přejímány v podobě samotného -r-.

Přehled změn souhlásky r a skupin r obsahujících:

Souhláska r zaniká: *Rosenbaum* > *Ossenbaum*; *Vaingartová* > *Vaingátová*; *Bernarder* > *Bernard*

Disimilace r > l: *Riegr* > *Lýgr*

Přesmyknutí r/l: *Heller* > *Herel*

Přípona er:

Zůstává nezměněná: *Eschler* > *Ešler*

Dlouží se -e-: *Bomler* > *Bomlér*

Zjednodušení: *Pfajfer* > *Fajfr*

Vynechá se jedno -er z dvojité přípony -erer: *Lederer* > *Leder*

Vynechá se celá přípona

Změna -er > -ar: *Schlosser* > *Šlosar*

Změna -auer > -aur > -our: *Schauer* > *Šaur*

Nahrazení střídnicí -a: *Kleiner* > *Klajna*

Přípona -ert > -art: *Šlajchert* > *Šlajchart*

Zjednodušení slabik -er-, -ir- a -ri- > -r-

V souhláskových skupinách obsahujících hlásku l může docházet k několika změnám, jednou z nich je asimilace l k následnému r (*Lorenc* > *Rorenc*). Dále nastává disimilace l–l v r–l (*Helcl* > *Hercl*). Zvláštními změnami jsou vysunutí souhlásky l v blízkosti souhlásky r nebo dalšího l (*Melzer* > *Mezera*) a její změna na samohlásku u. Dále dochází ke změně v dvojhlásky ou a au ve skupinách al a ol (*Oubram*, *Aubrecht*).

Německé zdobňující přípony -el a -elt mají tendenci se ve výslovnosti měnit v -l. Přípona -al, která se vyskytovala v německých dialekttech, se u nás vyskytuje především v pozměněné podobě -el. V počestěných příjmeních německého původu se projevuje také

změna souhlásky l na n, ke které docházelo díky vlivu řeči prostých lidí (*Vogltanz* > *Fokentanc*).

Přehled změn slabik se souhláskou l:

Asimilace l k následnému r: *Lorenc* > *Rorenc*

Disimilace l-l v r-l: *Helcl* > *Hercl*

Vysunutí l v blízkosti r nebo dalšího l: *Melzer* > *Mezera*

Souhláska l > u

Skupiny al, ol > ou, au: *Albrecht* > *Aubrecht*

Zjednodušení přípon -el/-elt > -l

Přípona -al > -el

Souhláska l > n: *Rosenfelder* > *Rozifendr*

Slabikotvorné n, psané en, bývá přejímáno bez samohlásky e, někdy u něj také dochází vlivem následující retnice k labializaci, takto vzniklé m se následně mění v um (*Rosenberg* > *Rozmberg* > *Rozumberk*). Mladší generace, která neovládala německý jazyk tak jako generace starší, začala příjmení se slabikotvorným n opět vyslovovat pro zjednodušení s původně vysunutým e. J. Beneš píše o změně -en v -an s dodatkem, že geneze této změny není doložená (*Erben* > *Erban*). Vlivem německé výslovnosti se někdy n zcela vynechává (*Rosenberg* > *Rožberský*).

Změny slabik se souhláskou n:

Zjednodušení skupiny en > n: *Rosenberg* > *Rosnberg*

Labializace souhlásky n: *Rosenberg* > *Rozmberk*

Změna -en > -an: *Erben* > *Erban*

Vypuštění n: *Rosenberg* > *Rožberský*

Při počestřování příjmení německého původu splývají hlasné neboli znělé a nehlasné neboli neznělé souhlásky b/p (*Bittner* > *Pitner*), d/t (*Danzer* > *Tancer*), g/k (*Heideger* > *Hojdekr*) a s/z (*Sieber* > *Zibr*). Při záměně k a g nehrála roli pouze znělost, ale také cizost grafému g (*Kábrt*, *Kec*). Počáteční sykavka s se měnila v přejatých příjmeních na z vlivem středoněmecké výslovnosti (*Zumr*), koncové -s se měnilo vlivem pádů. Jeden z doložených

příkladů geneze této proměny jména je následovný: *Bartoloměj Fels* > vdova po *Bartolomějovi Felzovi* a syn *Jan Felz*.

Přehled změn způsobených splýváním znělých a neznělých souhlásek:

Záměna p/b: *Brandl* > *Prandl*

Záměna t/d: *Danzer* > *Tancer*

Záměna g/k: *Heideger* > *Hojdekr*

Záměna s/z: *Sommer* > *Zumr*; *Hans* > *Hanz*

Aspirace doprovázející německou hlásku k bývá při přejímání do češtiny zanedbávána, jelikož v češtině nemá obdobu. Při zapisování německých příjmení se podle poslechu přidala hláska h a při silné aspiraci souhláska ch, která zůstala případně samotná bez původního k (*Khol* > *Kchol* > *Chodl*).

Možnosti vyjádření aspirace hlásky k:

Přidáním hlásek h nebo ch: *Khol*, *Kchol*

Nahrazením hláskou ch: *Chodl*

Jelikož se zadopatrová souhláska h v němčině vyslovovala na začátku slova polozněle, v češtině, stejně jako v němčině, toto h někdy zanikalo (*Hyslre* > *Isrle*). Podobně tomu bylo mezi dvěma samohláskami (*Streher* > *Štrér*) a v sousedství souhlásky. Zcela ojediněle se v přejatém příjmení objevila hláska h vzniklá z německého g (*Krieger* > *Kríhr*).

Možnosti změny souhlásky h:

Zánik souhlásky h: *Hyslre* > *Isrle*, *Streher* > *Štrér*

Vznik z německého g: *Krieger* > *Kríhr*

Retozubná souhláska v se při přejímání měnila v retnou souhlásku b (*Wochauf* > *Bochauf*), jsou často doložené případy kolísání zápisu takových jmen (*Bejs/Vejs*). Změna nastává i naopak, tedy že souhláska b se přejímá jako v (*Heber* > *Hever*). Méně častou

změnou je geneze dvojhásky au na av (*Gebauer* > *Gebavr*). Pro lepší výslovnost se někdy na přechodu mezi dvojháskou au a koncovým -er vkládala hláska b (*Šestauer* > *Šestauber*).

Při přejímání příjmení se souhláskou v byla tendence na její místo zapisovat souhlásku f (*Vogel* > *Fogel*), tato změna byla částečně brzděna v 19. století vlivem škol a úřadů, tato změna tedy kolísá. Afrikáta pf, která se v českém jazyce nevyskytuje, je v českých příjmeních zjednodušena na souhlásku f (*Pfeifer* > *Fejfar*), podstatně řidčeji na p (*Töpfer* > *Teper*). Německý grafém w se přepisuje jako v jednoduché (*Wagner* > *Vágner*).

Možnosti změn retných a retozubných souhlásek:

Labiodentála v > b: *Wochauf* > *Bochauf*

Bilabiála b > v: *Hever* > *Heber*

Dvojhásky au > av: *Gebauer* > *Gebavr*

Vkládání souhlásky b mezi au a -er: *Šestauer* > *Šestauber*

Souhlásky v > f: *Vogel* > *Fógl*

Afrikáta pf > f: *Pfleger* > *Flégr*

Afrikáta pf > p: *Strimpfel* > *Strimpl*

Souhlásky w > v: *Wagner* > *Vágner*

Starší variantou změny německé sykavky s je měkká souhláska š, výslovnost souhlásky s se časem posunula směrem k palatálnímu ž, což se projevilo také při přejímání příjmení (*Seidel* > *Žeidl*). Další možností přepisu německé výslovnosti souhlásky s je český znělý protějšek, souhláska z (*Siebert* > *Zíbrt*). Německý grafém z, případně skupina souhlásek tz, se do českých příjmení může vlivem německé výslovnosti adaptovat jako c (*Ziegler* > *Cígler*). Frikativa x se přejímá do českých příjmení tak, jak ji slyšíme, jako skupina souhlásek ks (*Meixner* > *Maiksner*) nebo zjednodušeně jako s (*Meixner* > *Meisner*).

Změny sykavek:

Frikativa s > ž: *Hansl* > *Hanžl*

Frikativa s > š

Frikativa s > z: *Siebert* > *Zíbrt*

Alveolára z > c: *Ziegler* > *Cígler*

Velára x > s: *Meixner* > *Meisner*

Velára x > ks: *Meixner* > *Maiksner*

Jelikož je pro Čechy nezvyklé hromadění souhlásek po samohlásce, stejně jako pro Němce naopak před samohláskou, dochází ke zjednodušování skupin souhlásek. Ve složených slovech se při přejímání nedbá na šev slov, jelikož je pro naše vnímání bezpříznakový. Zdvojené souhlásky se převážně zjednodušují a dále dochází k vypouštění nevyslovovaných hlásek.

Změny souhláskových skupin:

Změna chh > h: *Hochhauser* > *Hohauser*

Změna chh > ch: *Hochhauser* > *Hochouser*

Změna sch > š: *Schuster* > *Šuster* (> *Šustr*)

Změna chs > ks (x): *Büchse* > *Piksa* (*Pixa*)

Změna chschm (chšm) > šm: *Blechschiem* > *Plešmíd*

Změna [jgšt] > jšt: *Schweigstill* > *Švejštyl*

Změna [jtšp] > jšp: *Reitspiess* > *Rajšpís*

Změna ld > l: *Baldauf* > *Polauf*

Změna ldt > l: *Košvaldt* > *Košval*

Změna ldšt > lšt: *Valdštejn* > *Valštejn*

Změna ltp > lp: *Koltpek* > *Kolpek*

Změna ndl > nl: *Špindler* > *Špinler*

Změna ndl > l: *Špindler* > *Špíler*

Změna [ngnšm] > nšm: *Klingenšmíd* > *Klinšmíd*

Změna pf > f: *Pfeiffer* > *Fajfr*

Změna pf > p: *Töpfer* > *Teper*

Změna rš > ř: *Foršt* > *Fořt*

Změna rm > r: *Krautvurm* > *Krautvor*

Zjednodušení ck > k: *Beck* > *Bek*

Zjednodušení ll > l: *Schiller* > *Šíler*

6.1.1.3 Připojení české přípony

Východiskem počestění příjmení vzniklých z onym německého původu je připojení českých přípon ke jmennému základu. Na počest'ování se podílejí nejčastěji přípony -a, -ík, -ek, -ák, -ovič, a -ovský.

Přípona -a, která je příznačná pro některé typy českých apelativ i příjmení a je pravděpodobně etymologicky totožná s řeckou, latinskou a germánskou příponou -o (*Plato, Cicero*), se podílí na počestěné podobě německých příjmení v několika variantách. Přistupuje k příjmením z celých křestních jmen (*Veit > Fojta*) nebo k příjmením z německých derivací křestních jmen (*[Niklos] > Glos > Gloza*). Další možností je připojení koncového -a k příjmení vzniklému z přejaté základní podoby křestního jména (*Valentnin > Foltyn > Folta*).

Zdrobňující příponou -ík jsou modifikována při počestění příjmení s německými zdrobňujícími příponami -el, -erl (*Havrlík*). Zdrobňující přípona -ek přistupuje k hypokoristickým podobám křestních a osobních jmen (*Laurentius > Lafek; Nikolaus > Klusek*). Zhrubělá přípona přistupující k německým příjmením z onym je slovtvorný sufix -ák.

K příjmením, která označují příslušnost k rodině, se přidávají přípony -ovič (*Antonovič*) a -ovský (*Fričovský*).

K příjmením z německých podob místních jmen se připojuje zjednodušená podoba německé obyvatelské přípony -er, která může být dále zjednodušena (*Prag > Prager > Prágr; Kolmberg > Kolmberger > Kolmbergr*).

7. Frekvence příjmení

Tato kapitola ve stručnosti srovnává nejčastější příjmení obyvatel České republiky podle webové stránky *Kde jsme* (Kde jsme, ©2016) a jmenného soupisu obyvatel města Sokolov. Okrajově se dotýká též srovnání příjmení před rokem 1948 s antroponymickým materiálem z roku 2014 poskytnutým Městským úřadem Sokolov.

Nejfrekventovanějšími rodovými jmény pro celou Českou republiku jsou *Nováková, Novák, Svobodová, Novotná, Svoboda, Novotný, Dvořáková, Dvořák, Černá, Černý, Procházková, Procházka, Kučerová, Kučera, Veselá, Veselý, Horáková, Krejčí, Horák, Marková, Němcová, Němec, Pokorná, Pospíšeilová a Marek*. Nejčastější příjmení obyvatel města Sokolov jsou *Novák, Černá, Nováková, Černý, Svobodová, Klempárová, Novotná, Klempár, Dvořák, Dvořáková, Svoboda, Malá, Novotný, procházková, Mašek, Mašková, Havlík, Čonka, Krausová, Fiala, Sedláček, Kraus, Zemanová, Burešová a Sivák*.

Příjmení Novák bylo nejfrekventovanějším českým příjmením na začátku 80. let 20. století, v roce 2014 a je též nejčastějším příjmením ve městě Sokolov v tomtéž roce. (Moldanová, 1983) Podrobněji viz tabulka.

Pořadí	Příjmení ČR	Počet	Příjmení Sokolov	Počet
1.	Nováková	35274	Novák	84
2.	Novák	33912	Černá	66
3.	Svobodová	26467	Nováková	61
4.	Novotná	25307	Černý	54
5.	Svoboda	25207	Svobodová	50
6.	Novotný	24272	Klempárová	50
7.	Dvořáková	23380	Novotná	48
8.	Dvořák	2270	Klempár	48
9.	Černá	18436	Dvořák	45
10.	Černý	17756	Dvořáková	42
11.	Procházková	16585	Svoboda	39
12.	Procházka	15988	Malá	39
13.	Kučerová	15847	Novotný	38
14.	Kučera	15150	Procházková	35
15.	Veselá	13607	Mašek	35
16.	Veselý	12982	Mašková	31
17.	Horáková	12637	Havlík	31
18.	Krejčí	12257	Čonka	31
19.	Horák	12189	Krausová	30
20.	Marková	11635	Fiala	30
21.	Němcová	11577	Sedláček	29

22.	Němec	11148	Kraus	28
23.	Pokorná	11114	Zemanová	27
24.	Pospíšeilová	11092	Burešová	27
25.	Marek	10845	Sívák	26

Jak již bylo zmíněno v kapitole *Metodologie*, nebylo možné získat materiál podávající dostatečné informace o podobě příjmení obyvatel města Sokolov před rokem 1948. Jediným relevantním pramenem pro výzkum jsou matriční zápisy oddaných z let 1925–1930. Tyto zápisy jsou v digitalizované podobě přístupné na webu *Porta fontium* (Porta fontium, ©2016) a byl z nich zpracován seznam čítající pouhých 360 jmen ženichů, nevěst a svědků. Jedná se tedy o velmi omezený zdroj, který nemůže být použit jako dostačující protiváha k současnému seznamu jmen, který čítá přes 8500 unikátních jmen. Přesto jistě o něčem vypovídá fakt, že z těchto 360 příjmení, k nimž náleží povětšinou česky znějící křestní jména, jich je českých jen kolem 30 (*Adamcová, Březina, Čejka, Harantová, Housa, Hradský, Chalupský, Janouškovec, Kočárek, Košířalová, Křídlo, Malinová, Marek, Mašková, Matějka, Michal, Pastýřek, Procházka, Prokop, Růžička, Svoboda, Šimek, Tichý, Veselý, Vitásková, Vodrážka, Zelenka, Ženíšek*).

8. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná křestními jmény

Centrem této kapitoly jsou příjmení vzniklá z rodných jmen českého i cizojazyčného původu, nastiňuje problematiku určování etymologického původu těchto jmen, vysvětluje kritéria tvoření navazující slovníkové části a shrnuje nejpodstatnější poznatky o složení příjmení z křestních jmen ve městě Sokolov. Veškeré citace zdrojů jsou uvedeny ve slovníkové části.

Příjmení vzniklá antroponymizací z rodných jmen zaujímají podstatnou část zkoumaných onym. Toto velké množství příjmení, přibližně 2500 unikátních jmen, tedy přibližně čtvrtina všech analyzovaných jmen, je rozdělena do pouhé stovky hnízd. Při jejich tvoření byla tendence je spíše redukovat, nikoli vytvářet velké množství méně početných hnízd. Například je-li u cizojazyčné varianty některého českého křestního jména zřetelně pocíťována příbuznost, stejný etymologický základ, je zařazena do hnízda motivovaného tímto příbuzným českým ekvivalentem. Ocitají se tedy v jednom hnízdu románská podoba *Francisko*, německá *Franze* a česká *Franěk*, ovšem nikoli maďarská podoba *Ferenc*, která bude nejspíše pro většinu lidí na první pohled již motivačně neprůhledná.

Díky těmto hnízdům, z nichž některá čítají až 60 jmen, je dobře vidět produktivita vytváření příjmení z křestních jmen, obrovská variabilita a kombinovatelnost jmenných základů s afíxy českými i německými, lépe vidíme proběhlé hláskové změny atd. Některá hnízda jsou již tak rozsáhlá a různorodá, že bychom si patrně už ani neuvědomili, že jména v nich vycházejí z jednoho základu, např. příjmení *Foltýn* a *Palla* z OJ *Valentin* nebo *Glosová*, *Láská* a *Nyč* z OJ *Nikolaus*. Nejpočetnější hnízda vytvářejí OJ *Ondřej*, *Bartoloměj*, *Havel*, *Johannes*, *Jan*, *Jakub*, *Jiří*, *Matěj*, *Mikuláš*, *Petr* a *Václav*.

Postupnou ztrátou průhlednosti a aktivního užívání některých křestních jmen a jejich hypokoristických podob v kombinaci s lidovou etymologií můžeme získat falešný pocit jasné motivace vzniku některých příjmení. Častokrát je ovšem pravděpodobnější, že motivujícím základem je osobní jméno, nikoli apelativum. Jedná se například o příjmení jako *Mičová* z OJ *Mikuláš* nebo *Michal*, *Racek* z OJ *Radslav* nebo *Ratimír* či příjmení *Rod* z OJ *Rodoslav* a mnoho dalších. Samozřejmě u některých takových jmen není stoprocentní jistota etymologického původu, v této práci bylo ovšem většinou jméno přiřazeno ke skupině jmen motivovaných křestním jménem.

Do skupiny příjmení motivovaných křestními jmény byla zařazena i příjmení evidentně cizojazyčných původů. Jedná se především o příjmení německá (*Burghard*, *Eberhart*, *Dietrich*, *Gottfried*, *Günther* apod.), řidčeji z řeckých OJ (*Démétrios*, *Chrysostomos*,

Makarius) a latinských OJ (*Faustus, Castulus, Claudius, Laudatus, Maternus* a *Severus*), několik málo příjmení maďarských (*Ferenc, Ferenčuk, Ferko* a *Ištvánek*) a pouze jedno východoslovanské (*Fedorko*). Vzhledem k rozsahu a možnostem této práce není podrobně analyzován rozdíl mezi slovenskými a českými nářečními variantami některých příjmení. Jiná onyma, jejichž podoba se jeví jako cizí a motivačně zcela neprůhledná, mohou reflektovat starší vývojové jazykové podoby, podoby nářeční (*Jiří* > východomoravské *Juřina*), může v nich být zachován chybný zápis (*Mifkovič* chybným čtením dlouhého *s* v příjmení *Miffkovič*?) nebo vycházejí z dnes již neužívaných křestních jmen (*Chotimír, Pelhřim, Puchoměr* apod).

Jen minimum příjmení vzniklo z ženských rodných jmen, jedná se např. o jména *Dorňáková, Helíšek, Lidmila, Mahdalík, Mandák, Mandinec, Mandous, Mariňáková, Maruščák, Maříková, Oršel, Oršula, Polčín, Polena, Polenda, Zuzák* a *Žofčín* z OJ *Dorota, Helena, Ludmila, Magdalena, Marie, Uršula, Apolena, Zuzana* a *Žofie*.

V příjmeních motivovaných křestními jmény se projevuje celá řada hláskových změn, běžnými změnami jsou přeměna *v* > *b* (*Vincenc* > *Bican, Bičam*), stažení (*Bohuša* > *Bouška*), zánik pohyblivého *-e-* vlivem nepřímých pádů (*Budislav* > *Buck*), disimilační zánik (*Bernhard* > *Bernáthová*). V podobě pořečteného příjmení *Gregorides* z OJ *Jiří* se dokonce patrně odráží jazykový trend humanistického období.

Také proběhly změny vlivem němčiny, např. změna *z* > *c* vlivem německé výslovnosti (*Zachariáš* > *Cachová*), změna *v* > *f* taktéž vlivem výslovnosti (*Valentin* > *Faltín*), *l* > *u* vlivem obalované výslovnosti (*Herold* > *Herout*), nářeční změna *a* > *o* (*Valentin* > *Folda*), zdvojení hlásky labiodentálu *l* jako označení krátkosti (*Jiljí* > *Illes*), změna *á* > *ah* jako německá reflexe zápisu dlouhého *á* (nářeční *Ján* > *Jahn*).

Samozřejmě nelze vždy s jistotou určit, ze kterého rodného jména vzniklo jméno rodové a někdy je potenciálních kandidátů celá řada, např. příjmení *Doboš* může být motivované OJ *Dobeslav, Doběstoj, Dobrobud, Dobročaj* či *Tobiáš*. Jendoznačné škatulkování jmen není často možné, kupříkladu propria *Matěj, Matouš* a *Matyáš*, která tvoří jedny z nejpočetnějších hnízd, vycházejí sama z jednoho základu, hebrejského jména *Mattithjáh*, a příjmení z těchto křestních jmen se prolínají. Tak jako se mísí jména křestní, jejich hypokoristické podoby, nářeční varianty, cizojazyčné obdoby, tak se prolínají a ovlivňují také příjmení, která navíc v místech styku dvou národů mohou získat punc dvoujazyčnosti (české OJ *Matěj* > německým způsobem zdvojnásobení *Mottl* apod).

Dále následuje přehled příjmení motivovaných křestními jmény:

Legenda pro orientaci v heslech:

Abel (1) – Abelovská (1) – Abelovský (2)

Z biblického OJ Abel. (Moldanová, 2004, 27)

OJ *Abel* je základem tří příjmení *Abel*, *Abelovská*, *Abelovský*. V závorce je uveden počet nositelů stejného propria. Pokud je příjmení motivačně průhledné, není pod hnízdem uvedeno, z jakého základu vychází, ale bylo ověřeno, zda tato motivační průhlednost není falešná. Tučně zvýrazněná jména nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři webovém* (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), jejich zařazení je tedy spíše návrhem a otevírá možnosti k diskusi.

Abel (1) – Abelovská (1) – Abelovský (2)

Z biblického OJ Abel. (Moldanová, 2004, 27)

Abrahám (5) – Abrahámová (7) – Ham (1) – Hamouzová (2)

Ze starozákonního OJ Abraham. (Moldanová, 2004, 27; 59)

Adam (1) – Adamcová (3) – Adamčík (2) – Adamčíková (4) – Adamec (4) – Adamíčková (1) – Adámik (1) – Adamiková (2) – Adamíková (1) – Adámiková (2) – Adámková (1) – Adamová (1) – Adamovič (1) – Adamovičová (1) – **Ady** (1) – **Ády** (2) – **Adyová** (3) – **Ádyová** (1).

Ze starozákonního OJ Adam. (Moldanová, 2004, 27)

Ambrož (6) – Ambrožová (3)

Z řeckého OJ Ambrož. (Moldanová, 2004, 27)

Andrášková (2) – **Ondejko** (1) – **Ondejková** (1) – Onderka (1) – Onderková (1) – Ondičová (1) – Ondr (1) – Ondráček (3) – Ondráčková (2) – Ondrák (1) – Ondráš (1) – Ondrášová (4) – **Ondreját** (1) – Ondrejčík (1) – Ondrejka (1) – Ondrejková (2) – Ondroušková (1) – Ondrová (2) – Ondruš (3) – Ondrušek (2) – Ondrušková (1) – Ondřejička (1) – Ondřich (3) – Vondra (5) – Vondráček (2) – Vondráčková (3) – Vondraková (1) – Vondráš (1) – Vondrášek (3) – Vondrášková (3) – Vondrášová (1) – Vondrouš (1) – Vondroušová (1) – Vondrová (4) – Vondruška (2) – Vondrušková (2)

Z OJ Ondřej. (Moldanová, 2004, 27; 214)

Anselm (5) – Anselmová (5)

Z OJ Anselmus. Do 17. století bývalo častým židovským jménem. (Bondyová, 2006, 91)

Augustin (1) – Augustýnová (2)

Z latinského OJ Augustin. (Moldanová, 2004, 28)

Antala (1) – Antalová (1) – Anton (2) – Antonová (3) – **Antony** (1) – Antoš (1) – Antošová (3) – Tonarová³⁷ (1)

Z OJ latinského původu Antonín. (Knappová, 2002, 19; 200)

Aubrecht (2) – Aubrechtová (2) – Elblová (1) – Olbrichová (1)

Z OJ Albrecht. (Moldanová, 2004, 27; 47; 130)

Babor (1) – Baborová (2)

Z osobního jména světce Bava z Gentu. (Moldanová, 28, 2004)

Bakan (2) – Bakanová (2) – Baxová (1)

Základem těchto příjmení jsou pravděpodobně křestní jména začínající na Ba-. (Moldanová, 2004, 28)

Balada (4) – Baladová (4) – Baláková (2) – Balásek (1) – Balásková (1) – Baláš (1) – Balášová (1) – Balaščíková (1) – Balatka³⁸ (2) – Balatková (3) – **Balázs** (2) – **Balázsová** (2) – **Baláž** (4) – **Balážová** (7) – Balejová (1) – Balcarová³⁹ (1) – Bálková (1) – Polcar (4) – Polcarová (5)

Z OJ Baltazar. (Moldanová, 2004, 29)

Baar⁴⁰ (1) – Bára (2) – Bardon (2) – Bardonová (1) – Barek (2) – Barková (1) – Bárová (6) – Bárt (2) – Bárta (4) – Barták (3) – Bartáková (8) – **Bartakovics** (2) – **Bartakovicsová** (4) – Barteček (1) – Bartečko (3) – Bartečková (3) – Bartek (2) – Barteková (2) – Bartko (1) – Bartková (6) – Bartl (1) – [Bärtil (2) – Bärtil (1) – Bartlová (2) – Bärtilová (1)]⁴¹ – Bartoň (3) – Bartoníček (1) – Bartoňová (3) – Bartoš (26) – Bartošová (25) – Bártová (9) – Bartovská (2) – Bartovský (3) – Bartůněk (1) – Bartůšek (1) – Bartuška (1) – Bartušková (3) – Bartůšková (2) – Bortlík (5) – Bortlíková⁴² (2) – Partl (1) – Pártl (3) – Partlová (1) – Pártlová (1)

Z OJ Bartoloměj. (Moldanová, 2004, 28)

Bastlová (1) – Bešťák⁴³ (2) – Bešťáková (5) – Beštová (1)

³⁷ Též z německého subst. Ton (hlína). (Moldanová, 2004, 198)

³⁸ Též ze subs. balatka (nepatrná věc).

³⁹ Též z německého nářečního subst. Balzer (mužský účes, česky palcěf). (Trávníček, 1952, 43)

⁴⁰ Též z MJ Bor. (Moldanová, 2004, 28)

⁴¹ Tato příjmení vznikla z podoby německé zdrobněliny jména Bartoloměj (Bartholomäus).

⁴² Též z německého subst. Bort (okraj). (Moldanová, 2004, 28)

⁴³ Též z MJ Běštín u Hořovic. (Moldanová, 2004, 31)

Z OJ Sebastián. (Moldanová, 2004, 30)

Bašková (1) – [Bašta (1) – Baštová (2)]⁴⁴

Z OJ začínajícího na Ba-

[Bek (3) – Beková (1)]⁴⁵ – **Bech** (2) – **Bechová** (1) – **Bíšek** (2)

Pravděpodobně z OJ začínajících na Be-. (Moldanová, 2004, 31)

Beňadik (2) – Beňadiková (2) – Beňak (5) – Beňák (8) – Benáková (1) – Beňaková (2) – Beňáková (8) – Benca (2) – Bencová (3) – Benčák (1) – Benčáková (1) – Benčeková (1) – Benda (16) – Bendík (1) – Bendíková (1) – Bendová (14) – Benedeková (2) – Benedikt (1) – Benediktová (3) – Beneš (9) – Benešová (15) – Benešovská (4) – Benešovský (4) – Beníček (2) – Beníšek (5) – Beníšková (3) – Benková (1) – **Beňo** (1) – **Beňová** (2) – **Benyovská** (1) – **Benyovský** (2) – **Benyovzská** (1) – **Bína** (1)

Z OJ Benedikt. (Moldanová, 2004, 30 – 31)

Benhartová (1) – Berka⁴⁶ (8) – Bernášek (1) – Bernášková (1) – Bernáthová⁴⁷ (1) – Bernatová (3) – Perlíková⁴⁸ (1)

Ze staroněmeckého OJ Bernhard. (Moldanová, 2004, 31)

Bicanová (1) – Bičanová (2) – Vicanová (1) – **Vician** (1) – **Vicianová** (1)

Z OJ Vincenc. (Moldanová, 2004, 208)

Bláha (1) – Blaho (1) – Blahová (3) – Bláhová (8) – Bláhovcová (1) – Bláhovec (3)

Z OJ Blahoslav. (Moldanová, 2004, 32)

Blažek (12) – Blažková (9) – **Blaško** (3) – **Blašková** (4)

Z OJ Blažej. (Moldanová, 2004, 32)

Boček (3) – Bočková (3) – Bok (1) – Boková (2)

Z OJ Bok či subst. boček (nemanželské dítě). (Moldanová, 2004, 32)

Boháč (4) – Boháček (6) – Boháčková (8) – Boháčová (2)

Z OJ začínajícího na Boh- nebo ze subst. boháč. (Moldanová, 2004, 32)

Bohoňková (1) – Bohuněk (1) – Bohuňková (2) – Bohuslav (5) – Bohuslávka (3) – Bohuslávková (3) – Bohuslavová (8) – Bošek (1) – Bošina (1) – Bošinová (1) – Boštík (3) – Boštíková (3)

Z OJ Bohuslav. (Moldanová, 2004, 33)

Bor (1) – Borák (1) – Boráková (1)

---

⁴⁴ Těž ze subst. bašta, které označuje část opevnění či rybářský domek.

⁴⁵ Těž ze subst. bek nebo německého Bäcker (pekař). (Moldanová, 2004, 31)

⁴⁶ Těž ze subst. berčí (výběrčí daní). (Moldanová, 2004, 31)

⁴⁷ Disimilační zánik

⁴⁸ Těž ze subst. perla. (Moldanová, 2004, 138)

Z OJ začínajících či končících skupinou hlásek bor, případně ze subst. borák (bylina).
(Moldanová, 2004, 32)

Bořík (1) – Boříková (3)

Z OJ Bořivoj/Bořislav, případně z verba bořit.

Bouška (3) – Boušková (1) – Hušek (1) – Hušková (2)

Z OJ Bohuša. (Moldanová, 2004, 33; 71)

Bozděk (1) – Bůžek (1)

Z OJ Božetěch. (Příjmení.cz, Moldanová, ©2016)

Cahák (3) – Caháková (6) – Cahlík (1) – Cahlíková (1) – Cachová (1) – Zach (4) – Zachatá
(1) – Zachatý (3) – Zachová (4) – **Zachrla** (1) – **Zachrlová** (2)

Z OJ Zachariáš či staročeského přídavného jména cáhovitý (houževnatý). (Moldanová,
2004, 36)

Božejovská (1) – Božejovský (2) – Božek (3) – Božeková (1)

Z OJ začínajících na Bož- či Boh-. (Moldanová, 2004, 33)

Brejchová (1) – Brejša (2) – Brejšová (1)

Z OJ Brixí či verba brejchat se (máchat se). (Moldanová, 2004, 33).

Brichta (1) – Brichtová (2) – Brychta (1) – Brychtová (1)

Z OJ Brikcius (Brixius). (Moldanová, 2004, 34)

Broklová (1) – Prekop (4) – Prekopová (1) – Prokeschová (1) – Prokeš (4) – Prokešová (4) –
Prokop (13) – Prokopová (17) – Proschek (2) – Proschková (2) – Prošek (1) – Prošková (1) –
Průcha (4) – Průchová (6) – Průša (3) – Průšová (3) – Pružina (2) – Pružinová (1) – Pružinský
(1)

Z OJ Prokop. (Moldanová, 2004, 34; 148)

Bromová (1)

Z počestěného germánského jména Olbram, původně Wolfram. (Moldanová, 2004,
34)

Brož (8) – Brožek (1) – Brožík (4) – Brožíková (6) – Brožková (4) – Brožová (14) –
Brožovská (5) – Brožovský (5) – Brůha (1) – Brůhová (1) – Bruch (1) – Brůžová (1)

Z OJ Ambrož. (Moldanová, 2004, 34)

Brunclík (7) – Brunclíková (6)

Nejspíše z OJ Brunssík, případně z moravského subst. brunclík (buclatý hoch).
(Moldanová, 2004, 34)

Buc (2) – Bucková⁴⁹ (1) – Bucová (3) – Buchtele⁵⁰ (5) – Buchtelová (1) – Buzek (1) – Buzická (1) – Buzková (1)

Z OJ Budislav. (Moldanová, 2004, 35 – 36)

Budáč (2) – Budáčová (1) – Budař (1) – Budík⁵¹ (2) – Budíková (2) – Budín (2) – Budina (1) – Budínová (1)

Z OJ Chotěbud. (Moldanová, 2004, 35)

Buňát (1) – Buňátová (1)

Z OJ Budivoj (Moldanová, 2004, 35)

[Burda (16) – Burdová (18)]⁵² – Bureš (23) – Burešová (27) – Burian (14) – Burianová (16) – Burýšek (1) – Burýšková (2)

Z OJ Burian. (Moldanová, 2004, 35 – 36)

Burget (2) – Burgetová (1) – Burkhardová (2) – Burkhardtová (1) – Pirkl (4) – Pirklová (1) – Porkert (1) – Pursch⁵³ (1) – Purschová (1) – Putz (4) – Putzová (4)

Z německého OJ Burghard. Původ jména může být ovšem také v některém z německých slov s komponentem Burg (hrad). (Moldanová, 2004, 140)

Businská (1) – Businský (2)

Z OJ začínajících na Bud-. (Moldanová, 2004, 36)

Cásek (2) – Cásková (2)

Z OJ obsahujících skupinu hlásek ds. (Moldanová, 2004, 36)

Cetl (3) – Cettlová (4)

Z německého OJ Amicetus, případně ze subst. cetl (struhadlo) či ze zkomolené podoby německého MJ Sedlo. (Moldanová, 2004, 37)

Crha (1)

Z OJ Cyril. (Moldanová, 2004, 38)

Ctibor (1) – Stibor (3) – Stiborová (1)

Z OJ Ctibor. (Moldanová, 2004, 175)

Cyránek (1) – Cyránková (1)

Z OJ Cyrin nebo Cyriak. (Moldanová, 2004, 38)

Čarková (2)

Z OJ Čamír či subst. čára. (Moldanová, 2004, 39)

---

⁴⁹ Těž ze subst. bucek (buclatý člověk). (Moldanová, 2004, 35)

⁵⁰ Těž ze subst. buchta. (Moldanová, 2004, 36)

⁵¹ Těž ze subst. budík (naditý vepřový žaludek). (Moldanová, 2004, 35)

⁵² Těž ze subst. burda (hřmotný člověk) nebo německého Burde (Břemeno). (Moldanová, 2004, 35 – 36)

⁵³ Možná též z německého subst. Bursche (mladík). (Moldanová, 2004, 151)

Částka (5) – Částková (5)

Z OJ Častolov, Častobor či Častovoj, případně ze subst. částě (část). (Moldanová, 2004, 39)

Čebiš (1) – Čebišová (2)

Z OJ Čeběj či zkomoleného OJ Záviš. (Moldanová, 2004, 39)

Čikalová (2) – Čikoš (2)

Z OJ začínajících na Či-, případně ze subst. čík (ryba piskoř). (Moldanová, 2004, 40)

Čudanová (3)

Z OJ Čuda či subst. čudák (podivín). (Moldanová, 2004, 40)

Čuta (1)

Z OJ začínajících na Ču- nebo ze slovesa čúti (cítit). (Moldanová, 2004, 41)

Damajka (2) – Damašek (1) – Damašková (3)

Z OJ Damián. (Moldanová, 2004, 41)

Danč (1) – Dančová (2) – Daněk⁵⁴ (3) – Daniel (4) – Danielová (2) – Danihelka (1) – Daniš (4) – Danišová (4) – Danko (1) – Daňko (1) – Danková (1) – Daňková (3) – Daňo (5) – Daňová (4) – Daňovský (1)

Ze starozákonního OJ Daniel. (Moldanová, 2004, 41)

Dašková (3)

Z OJ začínajících na Da-. (Moldanová, 2004, 41)

David (7) – Davídek (4) – Davidková (1) – Davídková (3) – Davidová (7)

Z OJ David. (Moldanová, 2004, 41)

Demeter (5) – Demeterová (12)

Z řeckého OJ Démétrios. (Moldanová, 2004, 42)

Dietl (3) – Dietlová (5) – Dietrich (3) – Ditrich (4) – Ditrichová (1) – Dytrych (1) – Dytrychová (4) – Thiele (4) – Thielová (5) – Tietze (1) – Titl (1) – Titlová (1) – Tyller (1) – Tyllerová (1) – Tyllová (1) – Tylová (1)

Z německého OJ Dietrich. (Moldanová, 2004, 42; 197)

Diviš (6) – Divišová (5)

Z OJ Diviš, které je domácí podobou řeckého Dionýsios. (Moldanová, 2004, 42)

Doboš (1)

Z OJ Dobeslav, Doběstoj, Dobrobud, Dobročaj či Tobiáš. (Moldanová, 2004, 42)

[Domes (5) – Domesová (2)]⁵⁵ – Domín (1) – Domínová (1)

---

⁵⁴ Příjmení Daněk, Daňko, Daňková apod. též ze subst. daněk. (Moldanová, 2004, 41)

⁵⁵ Též z jiných OJ začínajících na Do-. (Moldanová, 2004, 43)

Z OJ Dominik. (Moldanová, 2004, 43)

Dorňáková (1)

Z OJ Dorota. (Moldanová, 2004, 43)

Ďurač (6) – **Ďuračová** (1) – **Ďuran** (2) – **Ďuranová** (2) – **Ďurčo** (1) – **Ďurian** (2) – **Ďurianová** (5) – **Ďurina** (3) – Ďuriš (4) – Ďurišínová (1) – Ďurišová (2) – Ďurkáč (4) – Ďurkáčová (2) – Ďurkovská (2) – Ďurkovský (3) – Ďuroška (1) – Ďurošková (2)

Ze slovenské hypokoristické podoby OJ Jiří. (Příjmení.cz, Moldanová, 2016)

Eberlová⁵⁶ (1) – Ebertová (1) – Habrdlová (1)

Z německého OJ Eberhart. (Moldanová, 2004, 46; 57)

Eliáš (3) – Eliáš (6) – Eliašová (2) – Eliášová (9) – Elijaš (2) – Elijašová (1)

Z biblického OJ Eliáš. (Mates, 2003, 70)

Endrst (1) – Endrstová (1)

Z německého OJ Andreas přesmykem z hypokoristického tvaru Endres. (Moldanová, 2004, 47)

Erhart (1) – Erhartová (1)

Ze staroněmeckého OJ Erhard. (Moldanová, 2004, 47)

Anderle (2) – Anderlová (2) – Andersz⁵⁷ (1) – Anderszová (1) – Andreanská (1) – Andreanský (1) – Andrejovská (1) – Andrejovský (1) – Andrle (1) – Andrllová (2) – Andrš (2) – Andršová (3) – Ernest (3) – Ernestová (1) – Ornstová (1)

Z německého OJ Ernest. (Moldanová, 2004, 27; 47)

Fabián (1) – Fábik (2) – Fábiková (2)

Z OJ latinského původu Fabian. (Moldanová, 2004, 48)

Fait (2) – Faitová (4) – Fajt (6) – Fajtová (4) – [Feitl (5) – Feitlová (4)]⁵⁸ – Veith (1) – Veithová (1) – Veitl (3) – Veitlová (2)

Z německého OJ Veit (Vít), případně z adjektiva feit (zdobený). U rodin židovského původu se může jednat o hypokoristickou podobu jména Nathan. (Moldanová, 2004, 49)

Falatová (1) – Fales (1) – Faltín (2) – Faltínová (4) – Folda (1) – Foldová (1) – Folta (3) – Foltová (2) – Foltýn (1) – Foltýnová (2) – Palla (3) – Pallová (3) – Palouš (1) – Palúchová (1) – Paluš (1) – Paluška (1) – Vala (3) – Valášek (3) – Valášík (2) – Valášíková (2) – Valášková

---

⁵⁶ Těž z OJ Abraham. (Moldanová, 2004, 46)

⁵⁷ Může jít snad o polskou podobu.

⁵⁸ Těž z německého subst. Feitel (kudla). (Moldanová, 2004, 49)

(3) – Valčáková (1) – [Valečková (1) – Válek (3)]⁵⁹ – Valenová (1) – Valenta (8) – Valentík (3) – Valentíková (2) – Valentová (8) – Valeš (1) – Valešová (2) – Vališ (1) – Valíšek (1) – Valíšková (1) – Valkounová (1) – Válková (1) – Valová (5) – **Valovič** (2) – Valuch (1) – Valuchová (1)

Z OJ Valentin. (Moldanová, 2004, 48 – 51; 134; 204)

Faust (5) – Faustová (4)

Z latinského OJ Faustus či z německého subst. Faust (pěst). (Moldanová, 2004, 49)

Fedorko (3) – Fedorková (2)

Počestěná podoba ruského OJ Fjodor či latinského Theodor. (Moldanová, 2004, 49)

Fencel (6) – Fenclová (9)

Z německé podoby OJ Václav. (Moldanová, 2004, 49)

Ferdus (1) – Ferdusová (1)

Z germánského OJ Ferdinand. (Moldanová, 2004, 49)

Ferenc (27) – Ferencová (23) – Ferenčuk (1) Ferencová (3) – Ferenčuk (1) – Ferko (2) – Ferkó (1) – Ferková (3)

Z maďarského znění OJ František. (Příjmení.cz, Moldanová, 2016)

Fila (1) – Filas (2) – Filasová (2) – Filip (4) – Filipčík (3) – Filipčíková (1) – Filípek (1) – Filípková (1) – Filipová (6) – Filipovič (6) – Filipovičová (6) – Filipovská (1) – Filipovský (1) – Filová (1)

Z OJ Filip. (Moldanová, 2004, 50)

Florián (3)

Z OJ Florian. (Moldanová, 2004, 51)

Fráňa (1) – Franc (6) – Francisko (2) – Francisková (3) – Francová (7) – Franče (1) – Frančeková (1) – Frančová (1) – Franěk (4) – Fránek (1) – Fraňková (4) – Frantíková (1) – Franze (1) – Franzeová (3)

Z OJ František. (Moldanová, 2004, 52)

Fridrich (6) – Fridrichová (9) – Fried (1) – Friedl (1) – Friedová (2) – Friedrich (3) – Friedrichová (5) – Fryčová (1) – Frýdl (4) – Frýdlová (1)

Z německého OJ Fridrich. (Moldanová, 2004, 53)

Fulín (1) – Fulínová (4)

Patrně ze staroněmeckého OJ Fulchard. (Moldanová, 2004, 54)

---

⁵⁹ Těž ze subst. válec. (Moldanová, 2004, 204)

Gabčo (2) – Gabčová (4) – Gábor (23) – Gáborová (24) – Gabriel (6) – Gabrielová (7) – Gábriš (4) – Gábrišová (4) – Gabrle (2) – Gabrlová (1)

Z OJ Gabriel. (Moldanová, 2004, 54)

Galán (2) – Galánová (4) – Galatík (1) – Galeja (2) – Galejová (4) – Galeková (1) – Gálik (2) – Gáliková (2) – Galisz (3) – Galiszová (2) – Gallo (4) – Gálová (1)

Z latinského OJ Gallus (Havel). (Moldanová, 2004, 54)

Gasparik (1) – Gašparík (2) – Gašparíková (1)

Z OJ Kašpar. (Moldanová, 2004, 55)

Glosová (1) – Láská (1) – Nyč (2) – Nyčová (2)

Z německého OJ Nikolaus. (Moldanová, 2004, 55)

Gondík (1) – Gondíková (1) – Gondová (1) – Radl⁶⁰ (1) – Radlová (1)

Z maďarské podoby OJ Konrád. (Moldanová, 2004, 56)

Gottfriedová (1)

Z německého OJ Gottfried. (Moldanová, 2004, 56)

Götz (1) – Götzl (2) – Götzlová (5) – Hotěk (1)

Z německého OJ Gotthard. (Moldanová, 2004, 56; 68)

Gregor (7) – Gregorides (2) – Gregorová (5) – Gregoš (1) – Grigar (1) – Grigarová (3) – Griger (1) – Grigerová (1) – Grygarová (1) – Hrysz (7) – Hryszová (5) – Rehák (3) – Reháková (5) – Řeháčková (1) – Řehořová (1) – Říha (5) – Říhová (10)

Z OJ Řehoř a jeho německých i řeckých podob. (Moldanová, 2004, 56 – 57; 69; 154)

Güntherová (1) – Guntner (2) – Guntnerová (1)

Z německého OJ Günther (Günter). (Moldanová, 2004, 57)

Habal (3) – Habalová (4) – Hábel (1) – Hábelová (2) – Habětínek (1) – Hála (2) – Halačová (1) – Haladová (1) – Halachová (1) – Halaj (4) – Halajová (7) – Hálová (2) – Háva (1) – Havel (10) – Havelcová (3) – Havelec (3) – Havelka (4) – Havelková (4) – Havlena (9) – Havlenová (4) – Havlíček (3) – Havlíček (7) – Havličková (1) – Havličková (6) – Havlík (31) – Havlíková (24) – Havlín (1) – Havlínová (1) – Havlová (8) – Hávová (1) – Kalaš (1) – Kalašová (1) – Kalátová (1) – Kalbačová (1) – [Kalenda (2) – Kalendová (2)]⁶¹ – Kaletová (1) – Kališ (1) – Kališová (1) – Kaloudová (1) – [Kalousek (6) – Kalousková (4) – Kalousová (1) – Kaloušová (1)]⁶²

⁶⁰ Těž z MJ Rádlo a rakouského MJ Radl. (Moldanová, 2004, 152)

⁶¹ Těž z německého Kalende (deputát varhaníka). (Moldanová, 2004, 80)

⁶² Těž ze subst. kalous. (Moldanová, 2004, 80)

Z OJ Havel, příjmení začínající na Hab- též z OJ Habart nebo slovenského slovesa habat (brát) či habat se (pomalu těžce jít) a subst. habán. Příjmení se základem Hal- též ze staročeského slovesa halati (hlasitě se smát) či subst. hala (hulvát). Jména s počátečním Kamohou být motivována též latinským OJ Calixtus. (Moldanová, 2004, 57; 80)

Hampl (8) – Hamplová (8)

Z německého OJ Heimbrecht. (Moldanová, 2004, 59)

Hán (1) – Hana (1) – Hána (2) – Hanek (3) – Hanesová (1) – Haník (2) – Hankeová (1) – Hanker (1) – Hankerová (1) – Hanko (1) – Hanková (3) – Hankovzská (1) – Hankovzski (2) – Hanousková (1) – Hánová (2) – Hanuš (2) – Hanuščin (2) – Hanušová (3) – Hanyk (1) – Hanzal (1) – Hanzl (4) – Hanzlíček (2) – Hanzlíčková (4) – Hanzlík (1) – Hanzlíková (3) – Hanzlová (5) – Johánek (1) – Johanides (1) – Johanidesová (1) – Johánková (1) – [John (2) – Johnová (2)]⁶³ – Juhás (3) – Juhásová (4) – Juhos (1) – Juhová (2)

Z německého OJ Johannes. Příjmení John může vycházet též z OJ Jonáš. (Moldanová, 2004, 59; 77)

Harazim (1) – Harazimová (1) – Razáková (1) – Razím (4) – Razimová (4)

Z OJ Erazim. (Moldanová, 2004, 60; 153)

Haško (4) – Hašková (4)

Z OJ Haštal. (Moldanová, 2004, 60)

Heczková (1)

Z OJ začínajícího na He- nebo z citoslovce heč. (Moldanová, 2004, 61)

Hein (1) – Heinz (2) – Heinzmannová (2) – Heinzová (5) – Hejna (1) – Hejnalová (1) – Hejnová (2) – Hejný (1) – Hendrych (13) – Hendrychová (9) – Heniš (5) – Henišová (2)

Z německého OJ Heinrich. (Moldanová, 2004, 61)

Hejda (6) – Hejdová (9)

Z německých OJ začínajících skupinou Heid-, německého apelativa Heide (lano) nebo slovesa hejdat (plýtvat). (Moldanová, 2004, 62)

Helebrand (1)

Patrně z OJ Hildebrand. (Moldanová, 2004, 62)

Helišek (1) – Helišková (1)

Nejspíše z OJ Helena. (Moldanová, 2004, 62)

Herajt (1) – Herák (18) – Heráková (14) – Herein (2) – Hereinová (1) – Hereitová (1) – Herianová (1) – Herlička (2) – Herličková (5)

---

⁶³ Též z OJ Jonáš. (Moldanová, 2004, 77)

Z OJ germánského původu, která začínají nebo končí skupinou hlásek her.
(Moldanová, 2004, 62)

Hergeth (2) – Hergethová (6)

Z německého OJ Hergard disimilačním zánikem -r-. (Moldanová, 2004, 63)

Hermann (2) – Hermannová (3)

Z OJ Herman. (Moldanová, 2004, 63)

Herold (2) – Heroldová (3) – Herout (1) – Heroutová (2)

Z německého OJ Herolt (Herold). (Moldanová, 2004, 63)

Hervert (2) – Hervertová (1)

Z německého OJ Hervert. (Moldanová, 2004, 63)

Heřman (8) – Heřmánková (1) – Heřmanová (9)

Z počestěného OJ Heřman z původního německého Hermann. (Moldanová, 2004, 63)

Hodálik (1) – Hodáliková (1) – Hodan (2) – Hodanová (2) – [Hoch (3) – Hochová (2)]⁶⁴ –
Hojek (1) – Hojka (2) – Hojková (1) – Hošek (9) – Hoško (1) – Hošková (8) – Hošna (1)

Ze staročeského OJ Hodislav. (Moldanová, 2004, 65)

Honzajk (4) – Honzajková (2) – Honzák (3) – Honzáková (3) – Honzík (2) – Honzíková (4) –
Jahn (2) – Jahnová (1) – Janáček (1) – Janáčková (2) – Janáčová (1) – Janák (1) – Janáková
(2) – Janata (5) – Janatová (4) – Janátová (2) – Janča (1) – Jančová (1) – Janda (18) –
Jandečka (1) – Jandečková (1) – Janderová (2) – Jandík (2) – Jandíková (2) – Jandová (17) –
Janecká (3) – Janecký (1) – Janeček (6) – Janečka (3) – Janečková (5) – Janešová (5) –
Janiček (3) – Janíčková (5) – Janík (4) – Janíková (1) – Janiš (2) – Janišová (3) – Janko (5) –
Janková (3) – Jankovic (1) – Jankovská (8) – Jankovský (5) – Janků (8) – Janoch (2) –
Janochová (2) – János (2) – Janošík (1) – Jánosiček (2) – Janošíková (1) – Jánosičová (1) –
Janošťák (3) – **Janošťáková** (2) – Janotka (1) – Janoudová (1) – Janouch (1) – Janouchová
(1) – Janouš (2) – Janoušek (5) – Janoušková (2) – Janouškovcová (1) – Janouškovec (1) –
Janová (1) – Janovská (1) – Janovský (2) – Jansa (4) – Jánská (1) – Janský (1) – Jánský (2) –
Jansová (2) – Jantula (1) – Janu (3) – Janů (12) – **Januf** (3) – **Janufová** (3) – **Janura** (1) –
Janurová (1) – **Janus** (1) – **Janusová** (3) – Januš (1) – Januševičová (3) – Janušová (2) –
Jaškin (1) – Jaškinová (1) – Jašová (1) – Jech (2) – Jechová (4) – Jechura (3) – Jenča (1) –
Jeniček (1) – Jeníková (2) – **Ježek** (11) – **Ježková** (9)

Z OJ Jan. Příjmení začínající skupinou hlásek Jank- vznikla pravděpodobně z ženské
varianty OJ Jan, Jana (Janka). Příjmení počínající na Jaš- mohla být motivována také

---

⁶⁴ Též ze subst. hoch či německého adj. hoch (vysoký). (Moldanová, 2004, 65)

jiným příjmením či křestním jménem začínajícím na Ja- nebo moravskoslovenským slovesem jašit se (divočet). (Moldanová, 2004, 67; 74–76)

Hostoš (1)

Z OJ začínajících nebo končících skupinou hlásek host. (Moldanová, 2004, 68)

Hron (6) – Hronek (2) – Hronková (1) – Hronová (6)

Z OJ Hroznata.

Hylas (3) – Hylasová (3)

Z německých OJ začínajících na Hil- (Hilmar, Hilbert, Hildebrand). (Moldanová, 2004, 71)

Hynek (7) – Hynková (7)

Z OJ Hynek. (Moldanová, 2004, 71)

[Chaluš (1) – Chalušová (1)]⁶⁵ – [Mihálik (1) – Miháliková (1)]⁶⁶ – **Miholecz** (2) – **Miholeczová** (1) – Michal (4) – Michalcová (2) – Michalec (2) – Michálek (3) – Michalica (1) – Michalíček (4) – Michalíčková (3) – Michalik (1) – Michalík (3) – Michalíková (3) – Michalková (1) – Michálková (3) – Michalová (3) – Michl (3) – Michlíková (1) – **Michlo** (1) – Michlová (4)

Z OJ Michal. (Moldanová, 2004, 71; 118)

Chotěbor (1) – Chotěborová (3) – Kotas (2) – Kotasová (1) – Kotýnková (1) – [Kotyza (1) – Kotyzová (1)]⁶⁷

Z OJ Chotěbor. (Moldanová, 2004, 72; 112)

Christl (1) – Christlová (1) – Christman (2)

Z OJ Christián (Kristián). (Moldanová, 2004, 73)

Chvála (2) – Chválová (3) – Chvalovská (1) – Chvalovský (2)

Z OJ jako Bohuchval, Chvaliboh apod. (Moldanová, 2004, 73)

Ilcsik (1) – Ilcsiková (1) – Ilčíková (1) – Illes (1) – Illesová (1) – Illková (1) – Jílek (4) – Jílková (8)

Z OJ Jiljí. (Moldanová, 2004, 73; 76)

Imrich (2) – Imrichová (4) – Imriščák (1)

Z maďarské podoby germánského OJ Emerich. (Moldanová, 2004, 74)

Ištvánek (1) – Ištvánková (1)

Z maďarského OJ Ištván, které je obdobou českého OJ Štěpán. (Moldanová, 2004, 74)

---

⁶⁵ Těž ze západočeského chalovat (jíst). (Moldanová, 2004, 71)

⁶⁶ Těž ze slovesa míhat. (Moldanová, 2004, 118)

⁶⁷ Těž ze subst. kotyza (pochlebník). (Moldanová, 2004, 112)

Ivanicz (6) – Ivaniczová (6) – Ivanič (3) – Ivaničová (6) – Ivanová (1)

Z OJ Ivan. (Moldanová, 2004, 74)

Izakovič (1) – Izakovičová (3)

Z OJ Izák, které pochází z hebrejského Jiccháq. (Moldanová, 2004, 74)

Jachim (1) – Jáchym (1) – Jáchymová (1)

Z hebrejského OJ J(eh)ojáqim. (Moldanová, 2004, 74)

Guba (7) – Gubášová (1) – Gubčo (1) – Gubišová (2) – Gubová (7) – Jakeš (1) – Jakešová (3) – Jakl (2) – Jaklová (1) – Jakob (1) – Jakobcová (4) – Jakobec (3) – Jakobi (1) – Jakoubek (2) – Jakoubková (1) – Jakubiček (1) – Jakubičková (1) – Jakubská (1) – Jakubský (1) – Jokešová (1) – Jokl (4) – Joklová (1) – Jukl (2) – Juklová (1) – Kouba (4) – Koubek (13) – Koubková (7) – Koubová (4) – Kuba (3) – Kubala (1) – Kubálek (3) – Kubalík (6) – Kubalíková (3) – Kubálková (2) – Kubalová (4) – Kubáň (1) – Kubásek (2) – Kubát (8) – Kubátová (13) – Kubec (1) – Kubecová (1) – Kubelka (1) – Kubelková (1) – Kuběna (4) – Kuběnová (1) – Kubera (3) – Kuberová (1) – Kubeš (1) – Kubešová (2) – Kubicsek (3) – Kubicsková (2) – Kubíček (4) – Kubíčková (4) – Kubík (15) – Kubíková (10) – Kubín (6) – Kubincová (2) – Kubinec (2) – Kubínková (1) – Kubínová (4) – Kubis (4) – Kubisová (4) – Kubištová (2) – Kubka (1) – Kubková (3) – Kuboň (1) – Kuboňová (2) – Kubová (2) – Kubušová (1)

Z OJ Jakub. Příjmení s počátečním Jok-/Juk- se vyvinula patrně jako česká odvozenina z německé nářeční podoby OJ Jakob. (Moldanová, 2004, 74 – 77)

V příjmeních Jakob, Jakobi apod. se zřetelněji odráží hebrejský původ jména Jakub, Jahaqóbh.

Jarešová (1) – Jaroš (8) – Jarošová (7)

Z OJ počínajících skupinou hlásek Jar- (Jaroslav, Jaromír, Jarolím apod.). (Moldanová, 2004, 75)

Jarolímek (1) – Jarolímková (1)

Z OJ jarolím. (Moldanová, 2004, 75)

Jemelka (1)

Z OJ Jimram. (Moldanová, 2004, 76)

Jetmar (4) – Jetmarová (3) – **Tymr (1)**

Z německého OJ Dietmar. (Moldanová, 2004, 76)

Jindra (6) – Jindrová (6) – Jindřich (1) – Jindřichová (1)

Z OJ Jindřich. (Moldanová, 2004, 77)

Jíra (5) – Jiráček (5) – Jiráčková (1) – Jiráček (5) – Jiráková (2) – Jiránek (6) – Jiránková (4) – Jirásek (5) – Jirásková (9) – Jirátko (1) – Jirátková (2) – Jirek (1) – Jírek (1) – Jirgl (3) – Jirgllová (4) – Jirka (7) – Jirková (8) – Jírková (1) – Jirků (1) – Jiroch (1) – Jirochová (2) – Jiřota (4) – Jiřotka (1) – Jiřotková (1) – Jiřotová (3) – Jiřousek (1) – Jiřoušek (1) – Jiřoušková (2) – Jírová (5) – Jírovcová (1) – Jírovec (1) – Jirsenský (1) – Jiruš (2) – Jirušová (1) – Jiříček (1) – Jiříčka (1) – Jiříčková (1) – Jiřík (3) – Jiříková (2) – Juránek (2) – Juránková (1) – Jurcová (1) – Jurcsik (1) – Jurcsiková (1) – Jurča (2) – Jurčová (2) – Jurdík (2) – Jurdíková (2) – Jurečka (2) – Jurečková (4) – Juricová (1) – **Juriga** (1) – Jurik (4) – Jurík (3) – Juriková (5) – Juríková (2) – Juriš (1) – Jurišová (1) – Jurištová (2) – Jurka (2) – Jurková (2) – Juříčka (1) – Juříčková (1) – Juřinová (1)

Z OJ Jiří. (Moldanová, 2004, 77 – 78)

Jodasová (1)

Z keltského OJ Jodok, česky Jošt. (Moldanová, 2004, 77)

Jonáš (3) – Jonášová (5) – Jonát (3) – Jonátová (1) – Joneš (1)

Z OJ Jonáš. (Moldanová, 2004, 77)

Joudal (2) – Joudalová (3)

Patrně z OJ Juda, to z hebrejského Jehúdáh. (Moldanová, 2004, 78)

Jouza (1) – Jouzová (3) – Jožko (1) – Zifčák (1) – **Žifčák** (2) – **Žifčáková** (2)

Z OJ Josef. (Moldanová, 2004, 78)

Justa (3) – Justová (3)

Z latinského OJ Justýn. (Moldanová, 2004, 78)

Jůza (2) – Jůzek (2) – Jůzková (1) – Jůzová (2)

Ze starozákonního OJ Jozue. (Moldanová, 2004, 78)

Kaberlová (1) – Kabíčková (1)

Z OJ Gabriel. (Moldanová, 2004, 78)

Kábrt (5) – Kábrtová (1)

Z německého OJ Gebhard. (Moldanová, 2004, 79)

Kamas (1) – Kamasová (2)

Z OJ Kamarýt. (Moldanová, 2004, 80)

[Kara (3) – Kára (4)]⁶⁸ – Kareš (3) – Karešová (1) – Karlík (3) – Karlíková (1) – Karlovský (1) – Karol (3) – Karolová (2) – Károlyová (1) – Karová (2) – Kárová (3)

Z OJ Karel. (Moldanová, 2004, 81)

---

⁶⁸ Též ze subst. kára nebo lašského adj. karý (ošumělý). (Moldanová, 2004, 81)

Karfus (3) – Karfusová (2)

Redukcí z OJ Gervasius. (Moldanová, 2004, 81)

Kaska (1) – Kazda (1) – Kazdová (1)

Z OJ Kazimír. (Moldanová, 1983, 101)

Kasl (4) – Kaslová (2) – Kašák (1) – Kašáková (1) – Kašík (6) – Kašíková (7) – Kášková (1) – **Lukácsová** (1) – Lukač (1) – Lukáč (7) – Lukáčová (5) – Lukáš (5) – Lukášová (4) – Lukeš (8) – Lukešová (7) – **Lukeščíková** (1) – Luks (3) – Luksová (2) – Lukšík (2) – Lukšíková (1)

Z OJ Lukáš. (Moldanová, 2004, 82; 109)

Kastl (3) – Kastlová (5)

Zdrobnělina latinského Castulus (Haštal). (Moldanová, 2004, 82)

Kašpar (24) – Kašpárek (2) – Kašpárková (1) – Kašparová (22)

Z OJ Kašpar. (Moldanová, 2004, 82)

Kilián (1) – Kiliánová (1)

Z původem keltského OJ Kilián. (Moldanová, 1983, 102)

Klema (1) – Kleman (1) – Klement (2) – Klementová (5) – Klemová (1) – Klíma (7) – Klimčuk (3) – Klimčuková (1) – Klímek (4) – Klimeš (4) – Klimešová (10) – Klímková (5) – Klímová (6) – Klimovič (1) – Klimovičová (1)

Z OJ Klement a slovanské podoby Kliment. (Moldanová, 1983, 103)

Klesa (3) – Klesová (1)

Z německého OJ Nikles, jehož českou obdobou je jméno Mikuláš. (Moldanová, 1983, 103)

Klouda (2) – Kloudová (1)

Z latinského OJ Claudius. (Moldanová, 1983, 104)

Kocian (1) – Kocián (6) – Kocianová (3) – Kociánová (7)

Nejspíše z latinského OJ Kocian, ve stejné podobě se vyskytujícího také v srbochorvatštině. (Moldanová, 1983, 106)

Kocina (2) – Kocinová (1) – Koco (12) – Kocová (8)

Z OJ Chotimír. (Moldanová, 1983, 106)

Kodadová (1) – Koded (1) – Kodet (1) – Kodýdek (3) – Kodýdková (2) – Kodymová (1)

Z OJ Nikodem. (Moldanová, 1983, 106 – 107)

[Koch (1) – Kochová (3) – Kochtová (2)]⁶⁹ – Košková (1) – Košová (1)

Z OJ začínajících na Ko-. (Moldanová, 1983, 107)

---

⁶⁹ Těž ze slovesa kochat (milovat). (Moldanová, 1983, 107)

Kolafa (1) – Kolafová (1) – Kolda (2) – Koldová (5) – Kolísek (4) – Koliska (2) – Kolisková (2) – Kolísková (1) – Landa (6) – Landová (3)

Z OJ Mikoláš. (Moldanová, 1983, 107)

Kolman (1)

Ze stejně znějícího OJ keltského původu, u židovských rodin z OJ Salamon. (Moldanová, 1983, 108)

Konrád (1) – Konrádová (1)

Z německého OJ Konrád. (Moldanová, 1983, 109)

Koranda (2) – Korandová (2) – Korch (1) – Kornel (5) – Kornelová (3) – Kortan (1) – Kortanová (1) – Kortus (1) – [Koryta (3) – Korytová (3)]⁷⁰ – Kureš (3) – Kurešová (2)

Z OJ Kornel, případně Konrád. (Moldanová, 1983, 110 – 111)

Krejza (1) – Krejzová (2) – Kreysa (2) – Kreysová (2) – Krist (5) – Kristián (1) – Kristiánová (2) – Kristová (3) – Krych (2) – Krychová (2) – Krysteková (1) – Krystlová (3) – Křest'anová (1)

Z OJ Kristián nebo řeckého OJ Chrysostomos. (Moldanová, 1983, 117 – 118)

Krisztofová (1) – Kriško (2) – Krišková (3) – Krištof (2) – Krištofová (3) – Krišťufek (2) – Krišťufková (3)

Z OJ Kryštof. (Moldanová, 1983, 117)

Kryšpínová (1)

Z OJ Kryšpín. (Moldanová, 1983, 117)

Ksandr (4) – Ksandrová (3) – Lekeš (2) – Lekešová (2)

Z OJ Alexandr. (Moldanová, 1983, 118)

Kumberová (2)

Z německého OJ Gumpert. (Moldanová, 2004, 99)

Kunc (8) – Kunca (2) – Kuncl (1) – Kunclová (2) – Kuncová (7) – Kundrát (8) – Kundrátová (3) – Kunert (1) – Kunertová (2)

Z OJ Kunrát. (Moldanová, 2004, 99)

Kuzma (4) – Kuzmová (2)

Z OJ Kosma(s) vlivem maďarštiny nebo ruštiny. (Moldanová, 2004, 101)

Kvěch (3) – Kvěchová (5) – Kvěš (2) – Květ (3) – Květoň (3) – Květoňová (1) – Květová (5)

Z OJ Květoň, to překladem z OJ Florian. (Moldanová, 2004, 101)

---

⁷⁰ Též ze subst. koryto. (Moldanová, 1983, 111)

Lacko (11) – Lacková (4) – Ladičová (4) – Ladka (2) – Ladková (1) – **Latislav** (1) – **Latislavová** (2)

Z OJ Ladislav. (Moldanová, 2004, 102)

Lagron (3) – Lagronová (7) – Lakron (2) – Lakronová (2)

Ze zkomoleného jména plukovníka Jana de la Corona. (Moldanová, 2004, 102)

Lamberská (1) – Lamberský (2)

Z OJ Lambert. (Moldanová, 2004, 103)

Laurin (1) – Laurinová (3) – Lenc (1) – Lencová (3) – Lorenc (4) – **Lorencíniová** (1) – Lorencová (2) – Lorenz (4) – Lorenzová (8) – Rolenc (1)

Z OJ Laurentius/Lorenz (Vavřinec). (Moldanová, 2004, 103 – 105; 157)

Lazarevič (2) – **Lazáriková** (1)

Snad z biblického OJ Lazar.

Leonhardtová (1)

Z OJ Leonhard. (Moldanová, 2004, 105)

Leopold (1) – **Leopoldová** (2)

Z OJ Leopold.

Lev (1) – Levová (4)

Z OJ lev. (Moldanová, 2004, 105)

Lexa (2) – Lexová (3)

Z OJ Aleš. (Moldanová, 2004, 105)

Lid'ák (3) – Lid'áková (2)

Z OJ Ľudmír či jiného podobného jména. (Moldanová, 2004, 106)

Lídl (4) – Lídllová (3) – Ludvík (4) – Ludvíková (4) – Ludvová (1)

Z OJ Ludvík. (Moldanová, 2004, 109)

Lidmila (3) – Lidmilová (1)

Z OJ Ludmila. (Moldanová, 2004, 106)

Liebl (5) – Lieblová (2) – Liepoldová (1)

Z německého OJ Liutbald. (Moldanová, 2004, 106)

Linhart (5) – Linhartová (8)

Z OJ Linhart, které je českou podobou jména Leonhart. (Moldanová, 2004, 106)

Lippert (4) – Lippertová (2)

Z německého OJ Liebhart. (Moldanová, 2004, 107)

Lipš (2) – Lipšová (1)

Z OJ Libohost, Dobrolub, Libor apod. Případně též z adj. libý. (Moldanová, 2004, 107)

Lošková (1)

Z OJ začínajících na Lo-, případně z německého subst. Loch (jáma). (Moldanová, 2004, 108)

Louda (10) – Loudová (9)

Novým pravopisem z latinského OJ Laudatus (Chval) nebo ze slovesa loudat se. (Moldanová, 2004, 103 – 108)

Lucák (1) – Lucáková (3)

Z OJ Ludislav, Lucián, Lucius nebo německého Ludwig. (Moldanová, 2004, 109)

Macák (8) – Macáková (9) – Macal (3) – Macalík (3) – Macalíková (1) – Macalová (2) – Macasová (1) – Macek (4) – Macko (3) – Macková (6) – Macků (3) – Mácová (1) – Macůrková (1) – **Máčalik** (1) – **Máčalik** (1) – **Máčalíková** (3) – Mačová (1) – Matěja (2) – Matějcová (3) – Matějec (5) – **Matejka** (1) – Matějka (10) – **Matejková** (3) – Matějková (9) – Matějová (1) – **Matejovič** (2) – Matějovičová (1) – Matula (3) – Matulová (2) – Motl (2) – Motlová (2) – Mottl (2) – Mottlová (1)

Z OJ Matěj. (Moldanová, 2004, 110; 114; 121)

Mahdalík (2) – Mahdalíková (1) – Mandák (2) – Mandáková (2) – Mandausová (1) – Mandincová (1) – Mandinec (3) – Mandous (4) – Mandousová (3)

Z hebrejského OJ Magdalena. (Moldanová, 2004, 111 – 112)

Mach (6) – Mácha (2) – Machač (4) – Macháček (16) – [Machala (8) – Machalík (3) – Machalíková (1)]⁷¹ – Machalová (8) – Machanová (1) – Machová (13) – Machulka (2) – Machulková (3) – Mašátová (1) – Mašek (35) – Mašková (31)

Z OJ Mařík, Matěj, Martin nebo Mauricius. (Moldanová, 2004, 111)

Makajová (1) – **Makar** (3) – **Makarová** (1) – Makoň (6) – Makoňová (10) – Makula (14) – Makulová (7) – [Maxa (5) – Maxová (3)]⁷²

Z řeckého OJ Makarius, příjmení Maxa též z OJ Maxmilián. (Moldanová, 2004, 111)

Malich (1)

Z OJ Melichar. (Moldanová, 2004, 111 – 116)

Mañas (2) – Maňasová (2)

Z OJ začínajících na Ma- nebo subst. mañas (panák; hlupák). (Moldanová, 2004, 112)

---

⁷¹ Též ze slovesa máchat. (Moldanová, 2004, 111)

⁷² Též z OJ Maxmilián. (Moldanová, 2004, 111)

Marci (4) – Marcinek (6) – Marcínek (3) – Marcinková (2) – Marcínková (1) – **Marciová** (2) – Martin (3) – Martincová (17) – Martinec (13) – Martinek (2) – Martínek (13) – Martínková (18) – Martinová (4) – Martinovcová (1) – Martinovec (1) – Martinovic (1) – Martinovicová (1) – Martonová (2) – Merta (1) – Mertl (11) – Mertlová (11)

Z OJ Martin. (Moldanová, 2004, 113)

Mareck (1) – Mareček (3) – Marečková (2) – Marek (17) – Mareš (14) – Marešová (16) – Marešovský (1) – Markl (1) – Marklová (2) – Marková (25) – Marksová (1) – Maroušek (5) – Maroušková (2) – Maršíček (3) – Maršíčková (6)

Z OJ Marek, některá příjmení též odvození z OJ Martin. (Moldanová, 2004, 113)

Marhan (6) – Marhanová (6)

Z německého OJ Marhold. (Moldanová, 2004, 113)

Mariňáková (1)

Z OJ Marius nebo Marie. (Moldanová, 2004, 114)

Maruščák (2) – Maruščáková (1) – Marušincová (1) – Maříková (2)

Z OJ Marie. (Moldanová, 2004, 114)

Mařák (1) – Matas (3) – Matasová (2) – Mařaš (7) – Mařašová (7) – Matěcha (1) – Matěchová (1) – **Matha** (2) – **Mařha** (2) – **Mathová** (2) – **Mařhová** (3) – **Matta** (4) – **Mattová** (1) – Matys (2) – **Matyšek** (1) – **Matyšková** (2)

Z OJ Matyáš, Matěj nebo Matouš, která všechna pocházejí z hebrejského OJ Mattithjáj. (Moldanová, 2004, 114 – 115)

Materna (5) – Maternová (5)

Z latinského OJ Maternus. (Moldanová, 2004, 115)

Matesová (1) – **Matiaska** (1) – **Matiáska** (4) – **Matiasková** (1) – **Matiásková** (1) – **Matiska** (1) – **Matisková** (3) – **Mattes** (1) – **Mattesová** (3)

Z OJ Matyáš. (Moldanová, 2004, 115)

Matouš (1) – Matoušek (1) – Matoušková (15) – Matúšek (2) – Matúšková (3) – Matuščíková (1) – Tušek (1) – Tušková (2)

Z OJ Matouš. (Moldanová, 2004, 115)

Melenová (1) – Melichar (2) – Melicharová (3) – **Mellenová** (1)

Z hebrejského OJ Melichar. (Moldanová, 2004, 116)

Menczer (2) – Menczerová (1) – Menzel (3) – Menzl (1)

Z německého OJ Menz. (Moldanová, 2004, 116)

Míča (4) – Mičan (2) – Míčka (2) – **Mičkal** (1) – Míčková (2) – Míčová (4) – Míčulková (1) – Michna (2) – Michnová (2)

Z OJ Mikuláš a Michal a jejich staročeské hypokoristické podoby Míč. (Moldanová, 2004, 117)

Mifkovič (1) – Mifkovičová (2)

Snad z OJ Mikuláš nebo Michal chybným čtením grafému f [dlouhé s].

Mika (1) – Míka (1) – Mikač (3) – Mikačová (3) – Mikan (1) – Mikanová (1) – Mikeš (8) – Mikeška (1) – Mikešová (9) – Miklišová (1) – **Miklo** (2) – Miklová (2) – **Miko** (12) – Mikoláš (2) – Mikolášková (1) – Mikolášová (1) – Miková (9) – Míková (4) – Míkovec (1) – Miksa (1) – **Miksč** (1) – **Miksčová** (1) – Miksová (2) – Mikš (1) – Mikšovská (2) – Mikšovský (1) – Mikula (4) – Mikuláš (1) – Mikulášková (1) – Mikulejská (1) – Mikulejský (2) – Mikulová (2) – Mikysek (3) – Mikyska (2) – Mikysková (5) – **Mišalko** (5) – **Mišalková** (5) – Míšek (1) – Mišta (1) – **Nicklas** (2) – **Nicklasová** (1)

Z OJ Mikuláš. (Moldanová, 2004, 118)

Mládek (1) – Mládková (1)

Z OJ Mladota. (Moldanová, 2004, 119)

Monhart (2)

Z německého OJ Manhart. (Moldanová, 2004, 120)

Moris (3) – Morisová (3) – Muras (4) – Murasová (2) – **Murcek** (2) – **Murceková** (2) – Murín (3) – Murínová (1)

Z OJ Mauritius. (Moldanová, 2004, 121)

Nikodem (2) – Nikodém (1) – Nikodemová (2) – Nikodémová (1) – Nikodým (2) – Nykodým (4) – Nykodýmová (4)

Z OJ Nikodem. (Moldanová, 2004, 127)

Oktábcová (3) – Oktábec (2)

Z OJ Oktavus nebo subst. oktáv (osm dní nebo osmý den po svátku). (Moldanová, 2004, 130)

Oplt (1) – Opltová (4) – Oppl (1)

Z německého OJ Adalbert či Albert. (Moldanová, 2004, 131)

Oršel (1) – **Oršošová** (1) – Oršula (3) – Oršulová (4)

Z OJ Uršula. (Moldanová, 2004, 131)

Osvald (3) – Osvaldová (3) – Oswald (1)

Z OJ německého původu Osvald. (Moldanová, 2004, 131)

Ott (7) – Otta (2) – Ottová (11)

Z německého OJ Otta. (Moldanová, 2004, 132)

Pablich (3) – **Pablichová** (1) – Palatková (2) – Palik (1) – Palko (1) – Pálko (2) – Palková (1) – Pálková (2) – Palkovská (2) – Palkovský (2) – Pašek (2) – Pašková (4) – Paul (2) – Paule (3) – Pauleová (3) – Paulová (2) – Paulus (2) – Paulusová (2) – Pavel (2) – Pavelka (7) – Pavelková (2) – Pavláček (1) – Pavlasová (3) – Pavliček (1) – Pavliček (3) – Pavličková (8) – Pavlík (8) – Pavlíková (10) – Pavlis (3) – Pavlisová (5) – Pavlová (4) – Pavlovská (8) – Pavlovský (8) – **Pawlasová** (1) – Poul (1)

Z OJ Pavel. (Moldanová, 2004, 133 – 134; 136)

Pacelt (4) – Paceltová (3)

Z OJ začínajících na Pa- pomocí německých přípon -c a -olt. (Moldanová, 2004, 133)

Pačan (4) – Pačanová (3)

Z OJ začínajících na Pa- nebo staročeského adj. paký (silný). (Moldanová, 2004, 133)

Pázral (1) – **Pázralová** (2)

Snad přesmykem z hypokoristického OJ Basl.

Pech (11) – Pecháček (4) – Pecháčková (3) – Pechan (3) – Pechánek (1) – Pechánková (2) – Pechanová (4) – Pechová (10) – Peková (2) – **Peschel** (6) – **Peschelová** (6) – Pešák (2) – Pešáková (3) – Pešan (2) – Pešanová (1) – Pešata (2) – Pešatová (2) – Pešek (7) – Pešina (1) – Pešinová (3) – **Peška** (3) – Pešková (8) – **Pešl** (4) – **Pešlová** (1) – Petáková (2) – Peter (4) – Peterka (6) – Peterková (2) – Peterová (6) – Peteríková (1) – **Petík** (4) – **Petíková** (4) – Petr (7) – Petráček (2) – Petráčková (1) – Petrák (6) – Petráková (1) – Petránek (1) – Petránková (1) – Petránová (1) – Petras (2) – Petrasová (1) – Petráš (2) – Petrášová (1) – **Petričák** (8) – **Petričáková** (6) – Petřík (1) – Petriková (1) – Petříková (2) – **Petrla** (2) – Petrlík (6) – Petrlíková (3) – Petřlová (4) – Petro (1) – Petroková (1) – Petrov (4) – Petrová (9) – **Petrovics** (1) – **Petrovicsová** (1) – Petrovič (1) – Petrovová (2) – Petrovská (1) – Petrovský (1) – Petřů (2) – Petřůjová (2) – Petrus (1) – Petrusová (2) – Petruška (1) – Petříčková (1) – Petřík (7) – Petříková (6) – Pícha (1) – Píša (2) – Piškule (2) – Piškulová (1) – Pišová (5) – Pišta (5) – **Pištěj** (1) – **Pištějová** (1) – Pištová (4) – Pitorová (1) – Pitra (5) – Pitrová (4) – Pittermann (2) – Pittermannová (3) – **Pittroffová** (1)

Z OJ Petr. (Moldanová, 2004, 136)

Peleška (4) – Pelešková (3) – Pelich (2) – Pelichová (2) – Pelíšek (1) – Pelíšková (2) – Pelouchová (1)

Z OJ Pelhřim, subst. pelech nebo slovesa pelášit. (Moldanová, 2004, 137)

Peltram (1)

Z OJ Bertram. (Moldanová, 2004, 137)

Pilát (1) – Pilátová (3)

Z biblického OJ Pilát. (Příjmení.cz, Moldanová, ©2016)

Poch (3) – Pochová (3)

Z OJ začínajících na Po-. (Moldanová, 2004, 144)

Polčín (1) – **Polčinová** (1) – Polena (1) – Polenda (4) – Polendová (3) – Polenová (2)

Z OJ Apolena. (Moldanová, 2004, 145)

Porsch (1) – Porschová (1) – Porš (1) – Poršová (1)

Snad poněmčením hypokoristického Boreš, to z OJ začínajícího nebo končícího skupinou hlásek bor. (Moldanová, 2004, 146)

Presl (1) – Preslová (2)

Z OJ Vratislav nebo z německého názvu MJ Vratislav, Breslau. (Moldanová, 2004, 148)

Příbková (1) – **Příbys** (1) – **Příbysová** (5)

Z OJ Příbyslav. (Moldanová, 2004, 149)

Puchta (2) – Puchtová (1)

Z OJ Puchoměr. (Moldanová, 2004, 150)

Půta (4) – Putišová (2) – Půtová (3)

Z německého OJ Bodomar. (Moldanová, 2004, 151)

Racek (2) – Racková (3) – **Rác** (1)

Z OJ Radslav, Ratimír, Ratibor apod. (Moldanová, 2004, 151)

Rada⁷³ (2) – Radová (4) – Rach (1) – Rachová (2) – Raška (3) – Rašková (4)

Z OJ začínajících na Ra-. (Moldanová, 2004, 152)

Radosová (1)

Z OJ Radomil. (Moldanová, 2004, 152)

Radvanová (1)

Z OJ Radovan. (Moldanová, 2004, 152)

Rajhel (2) – **Rajhelová** (4) – Rajchrt (4) – Rajchrtová (5) – Reichard (2) – Reichardová (3) –

Reichenauer (1) – Reichenauerová (2) – Reichlová (2) – Reichmann (3) – Reichmannová (1)

Z německých nářečních podob OJ Richard. Příjmení začínající komponentem Reich-/Rajch- též z adj. reich (bohatý) nebo subst. rîch (vládce). (Moldanová, 2004, 152 – 154)

Rambousek⁷⁴ (4) – Rambousková (6) – Rampa (2) – Rampová (4)

Z OJ Rampold či Rambert. (Moldanová, 2004, 153)

---

⁷³ Též ze subst. rada. (Moldanová, 2004, 152)

⁷⁴ Též z MJ Rambousy. (Moldanová, 2004, 153)

Randa (7) – Randáček (1) – Randák (1) – **Randlová** (1) – Randová (4)
Z OJ Ranožír nebo subst. randa (velká žena). (Moldanová, 2004, 153)

Rapp (2) – Rappová (2)
Z OJ Ratbod nebo subst. rap (vraník). (Moldanová, 2004, 153)

Ratkovská (1) – Ratkovský (1)
Z OJ Ratimír. (Moldanová, 2004, 153)

Reimer (2)
Z německého OJ Reimar. (Moldanová, 2004, 154)

Reiniš (1) – Reinišová (1)
Z OJ Reinhard nebo adj. reinisch (veselý). (Moldanová, 2004, 152)

Remiašová (1) – Remta (3) – Remtová (1)
Z OJ Jeremiáš (155)

Rendeš (2) – Rendl (3) – Rendla (2) – Rendlová (4)
Z OJ Randolf, Raihardt apod. (Moldanová, 2004, 155)

Riedl (4) – Riedlová (6) – Ritoch (3) – Ritochová (2) – Rittichová (2) – Rýdl (1) – Rýdlová (3)
Z OJ Rudolf. (Moldanová, 2004, 156)

Ripl (2) – Riplová (1) – Rypl (1)
Z OJ Ruprecht. (Moldanová, 2004, 156)

Rod (1) – Rodová (1)
Z OJ Rodoslav. (Moldanová, 2004, 156)

Roch (1) – Rochová (1) – Rochel⁷⁵ (1)
Z OJ začínajících na Ro-. (Moldanová, 2004, 157)

Roman (1) – **Romaňák** (2) – **Romaňáková** (2) – **Romančák** (2) – **Romančáková** (2)
Z OJ Roman. (Moldanová, 2004, 157)

Ryndák (2) – Ryndáková (1)
Z OJ Rynolt. (Moldanová, 2004, 156)

Salajka (1) – Salák⁷⁶ (1) – Saláková (1) – Salava (2) – Salavová (1) – Salomon (3) – Salomonová (2) – **Solomko** (1) – **Solomková** (3) – Šálek (2) – **Šalena** (1) – **Šalenová** (1) – Šalka (1) – Šálková (1) – Žalman (1)
Z OJ Salomon, Salomon, tedy ze jmen vycházejících z hebrejského Šelomáh. (Moldanová, 2004, 164; 179)

---

⁷⁵ Těž ze subst. rochel (rokle). (Moldanová, 2004, 157)

⁷⁶ Těž ze subst. salák (turecký voják). (Moldanová, 2004, 164)

Samek (4) – Samková (5)

Z OJ Samuel nebo subst. samec. (Moldanová, 2004, 164)

Sazima (1)

Z OJ Sazima. (Moldanová, 2004, 165)

Sebestyén (1) – **Sebestyénová** (1) – Šabatka (2) – Šabatková (1) – Šeba (1) – Šebek (8) – Šebesta (3) – Šebestová (1) – Šebková (3) – **Šebo** (1) – **Šebová** (5)

Z OJ Sebastian, česky Šebestián. (Moldanová, 2004, 179 – 181)

Seidl (7) – Seidler (3) – Seidlerová (2) – Seidlová (5)

Z německého OJ Siegfried. (Moldanová, 2004, 165)

Seman (1) – Semanová (1)

Z OJ Šemislav apod. nebo poněmčením příjmení Zeman. (Moldanová, 2004, 166)

Semerádt (3) – Semerádtová (1) – Semrádová (1)

Z OJ Šemirad. (Moldanová, 2004, 166)

Semotam (1)

Z OJ Šemislav, Šemidrah, Šemibor apod. (Moldanová, 2004, 166)

Severa (1) – Severová (3)

Z latinského OJ Severus. (Moldanová, 2004, 166)

Sibera (2) – Siberová (2) – Sieber (1) – Sieberová (1) – Siegert (1) – Siegl (1) – Siegllová (1)

Z OJ Siegbert. (Moldanová, 2004, 168)

Simon (5) – Simonics (1) – Simonicsová (1) – Simonová (5) – Sinkule (1) – Sinkulová (1) – Šicha (1) – Šícha (1) – Šichová (2) – Šichová (1) – Šima (1) – Šima (7) – Šimáček (3) – Šimáčková (5) – Šiman (9) – Šimandl (1) – Šimánek (1) – Šimánková (1) – Šimanová (3) – Šimek (11) – Šimka (3) – Šimko (3) – Šimková (18) – Šimků (4) – Šimonková (2) – Šimonek (2) – Šimová (7) – Šimsa (1) – Šimsová (1) – Šimůnek (1) – Šimůnková (5) – **Šinkovič** (1) – **Šinkovičová** (1)

Z OJ Šimon. (Moldanová, 2004, 182 – 183)

Stančík (1) – Staněček (6) – Staněčková (4) – Staněk (6) – Stanko (2) – Stanková (3) – Staňková (11) – Stašáková (1) – Stašek (2) – Staško (2) – Stašková (4)

Z OJ Stanislav. (Moldanová, 2004, 174)

Stojan (1) – Stojka (3) – Stojková (1)

Ze slovanského OJ Stojan nebo stejně znějícího apelativa. (Moldanová, 2004, 175)

Stráníková (1)

Z OJ začínajících na Stran-. (Moldanová, 2004, 176)

Strašík (1) – Strašíková (1)

Z OJ Strach. (Moldanová, 2004, 176)

Sudek (1) – Sudková (1)

Z OJ Branisúd, Sudislav apod. (Moldanová, 2004, 177)

Svatek (1) – Svátek (3) – Svatková (1) – Svátková (1) – Svatoch (4) – Svatochová (3) – Svatoš (2) – Svatošová (3)

Z OJ Svatomír, Svatoslav apod. (Moldanová, 2004, 178)

Svitek (2)

Z OJ Svietoslav či Svietomír. (Moldanová, 2004, 178)

Svojanská (2) – Svojanský (2) – Svojšová (2)

Z OJ Svojmír, Svojslav apod. (Moldanová, 2004, 178)

Šobíšek (2) – Šobíšková (3)

Z OJ Soběslav. (Moldanová, 2004, 186)

Špiřík (3) – Špiříková (3)

Z OJ Spiridion, česky Duchoslav. (Moldanová, 2004, 188)

Štanc (1)

Z OJ Konstantin nebo Stanislaus. (Moldanová, 2004, 189)

Štefan (4) – Štefanková (1) – Štefanová (5) – Štefelová (1) – Štefflová (1) – Štefka (4) – Štefko (2) – Štefková (6) – Štefl (3) – Šteflová (3)

Z řeckého OJ Stefanos v jeho slovenské, německé i latinské podobě. (Moldanová, 2004, 190)

Štěp⁷⁷ (2) – Štěpán (2) – Štěpáník (2) – Štěpáníková (2) – Štěpánková (9) – Štěpánová (3) – Štěpánovská (1) – Štěpánovský⁷⁸ (1) – Štěpánský (1) – Štěpina⁷⁹ (1) – Štěpka⁸⁰ (1) – Štěpková (1) – Štěpnička (4) – Štěpničková (5) – Štěpová (1) – Štípek (2) – Štípková (2)

Z OJ Štěpán. (Moldanová, 2004, 190)

Šůcha (1) – Šůchová (1)

Z OJ Šutbor, citoslovce šuch nebo německého nářečního Schuoch (bota). (Moldanová, 2004, 192)

Thomaschke (2) – **Tomačinská** (1) – Toman (14) – Tomancová (1) – Tomanec (2) – Tománek (5) – **Tomanicová** (1) – Tománková (4) – Tomanová (8) – **Tomaschko** (3) – **Tomaschková** (1) – Tomáš (2) – Tomášek (15) – Tomášková (17) – Tomášová (3) – **Tomczak** (3) – **Tomczaková** (1) – Tomčík (7) – Tomčíková (8) – Tomeček (1) – Tomečková

⁷⁷ Těž ze subst. štěp (jabloň). (Moldanová, 2004, 190)

⁷⁸ Těž z MJ Štěpánov, Štěpánovice nebo Štěpánovsko). (Moldanová, 2004, 190)

⁷⁹ Těž ze subst. štěpina (odštěpek). (Moldanová, 2004, 190)

⁸⁰ Těž ze subst. štěpka (tríska). (Moldanová, 2004, 190)

(4) – **Tomeszová** (1) – Tomeš (4) – Tomešová (2) – Toms (3) – Tomsová (6) – Tomšík (2) – Tomšíková (1) – Tomšů (5) – Tuma (1) – Tůma (9) – Tumová (1) – Tůmová (6)

Z OJ Tomáš. (Moldanová, 2004, 197)

Tippan (5) – **Tippanová** (6)

Snad z OJ Dietbald. (Moldanová, 2004, 197)

Tobiáš (1) – Tobiášová (1)

Z hebrejského OJ Tobiáš. (Moldanová, 2004, 198)

Toldy (2) – Toldyová (2)

Snad z OJ Bertold či Bartoloměj apod. (Moldanová, 2004, 198)

Trojáček (1) – Trojáčková (3) – Trojan (8) – Trojanová (3)

Z OJ Trojan nebo stejně znějícího subst. s významem trojče. (Moldanová, 2004, 200)

Ullmann (5) – Ullmannová (6) – Ulman (2) – Ulmanová (2) – Ulrychová (1) – Ureš (4) – Urešová (2)

Z OJ Ulrich. (Moldanová, 2004, 203)

Urban (12) – Urbancová (1) – Urbanec (1) – Urbánek (4) – Urbaník (3) – Urbaníková (4) – Urbánková (8) – Urbanová (22) – **Urbele** (2) – **Urbelová** (1)

Z OJ Urban. (Moldanová, 2004, 203)

Vacátko (1) – Vacátková (1) – Vacek (16) – Vacík (1) – Vacín (3) – Vacková (15) – Václavek (1) – Václavík (11) – Václavíková (11) – **Václavská** (3) – **Václavský** (3) – Vaculčík (1) – Vaculčíková (1) – Vacura (1) – **Vačur** (1) – **Vačurová** (2) – Vaďura⁸¹ (2) – Vaďurová (2) – Vach (3) – Vácha (4) – Vachata (5) – Vachatová (1) – Vachek (3) – Vachková (3) – Vachová (1) – Váchová (6) – Vaň (2) – Váňa (5) – Vaňátko (2) – Vandasová (1) – Vaněček (7) – Vaněčková (5) – Vaněk (20) – Vaneš (1) – Vaníček (9) – Vaníčková (8) – Vaník (7) – Vaníková (3) – Vaňková (20) – **Vankůš** (1) – Vaňousek (1) – Vaňová (1) – **Vansa** (2) – **Vansová** (1) – Vaňura (1) – Vaňurová (1) – **Vaňuš** (2) – Vaňušová (2) – **Vanžura** (1) – **Vanžurová** (1) – Vašák (2) – Vašáková (2) – Vašek (4) – Vašíček (2) – Vašíčková (1) – Vaško (4) – Vašková (10) – Vašků (2) – Vašová (4) – Venc (1)

Z OJ Václav. (Moldanová, 2004, 203)

Valta (2) – Valter (1) – Valtera (1) – Valterová (5) – Valtová (2) – Walta (1) – Walter (3) – Walterová (3) – Waltová (1)

Z německého OJ Walter. (Moldanová, 2004, 205)

---

⁸¹ Případně z jiného OJ začínajícího na Va-. (Moldanová, 2004, 204)

Vávra (10) – Vavrek (1) – Vavreková (1) – Vavřík (2) – Vavro (1) – Vavrová (6) – Vávrová (9) – Vavruška (5) – Vavrušková (2) – Vavříčka (1) – Vavřín (1) – Vavřínek (1) – Vavřínková (3) – Vavřinová (1) – Vavřinová (1)

Z OJ Vavřinec. (Moldanová, 2004, 206)

Velát (3) – Velátová (4) – Velek (1) – Veleková (1) – Veleta (1) – Veletová (3) – Velich (1) – Velichová (2) – Velíšková (2)

Z OJ Velislav, Velemír apod. (Moldanová, 2004, 207)

Verešová (1)

Z OJ začínajících na Ve-. (Moldanová, 2004, 208)

Verner (9) – Vernerová (10) – Werner (6) – Wernerová (8)

Z německého OJ Werner. (Moldanová, 2004, 208)

Vík (1) – Víková (1) – Viktorin (3) – Viktorinová (1)

Z OJ Viktor. (Moldanová, 2004, 209)

Vilhanová (2) – Vilhelm (6) – Vilhelmová (6)

Z německého OJ Wilhelm. (Moldanová, 2004, 209)

Vilim (3) – Vilimová (2)

Z OJ Vilém. (Moldanová, 2004, 209)

Vít (4) – Vítek (3) – Vitera (1) – Viterová (1) – **Vitko** (2) – Vítková (4) – Vítová (3)

Z OJ Vít. (Moldanová, 2004, 210)

Vodolán (1) – Vodolánová (2)

Z OJ Odolen. (Moldanová, 2004, 129)

Vojta (3) – Vojtěch (2) – **Vojtěchovič** (2) – **Vojtěchovičová** (2) – Vojtek (5) – Vojteková (1) – Vojtková (4) – Vojtová (3)

Z OJ Vojtěch. (Moldanová, 2004, 212)

Voldřich (1)

Z OJ Oldřich. (Moldanová, 2004, 213)

Volencová (1) – Volenec (3)

Z OJ Volen. (Moldanová, 2004, 213)

Volf (15) – Volfová (16) – Wolf (6) – Wolfová (6)

Z německého OJ Wolfgang. (Moldanová, 2004, 213)

Voštová (3)

Z OJ začínajících na Vo-. (Moldanová, 2004, 215)

Weigend (1) – Weiglová (1)

Z německého OJ Weigand. (Moldanová, 2004, 204)

Zanklová⁸² (1) – Zuzák (1) – Zuzáková (3)

Z OJ Zuzana. (Moldanová, 2004, 224)

Zigal (1) – Zicha (1) – Zichová (3) – Zika (2) – Zikmund (5) – Zikmundová (3) – Ziková (2) –

Zykán (2) – Zykánová (2) – Žiga (3) – Žigová (1) – Žižka (1) – Žižková (7)

Z německého OJ Zikmund. (Moldanová, 2004, 223)

Zoula (1) – Zoulová (3)

Ze starozákonního OJ Saul. (Moldanová, 2004, 224)

Žofčín (1) – Žofčinová (2)

Z OJ Žofie. (Moldanová, 2004, 227)

---

⁸² Snad vlivem němčiny.

9. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná místními jmény

V této kapitole jsou představena příjmení, jejichž vznik byl motivován názvy místních jmen. Nejsou zde ovšem zařazena příjmení z domovních znamení a erbů, těmi se vzhledem k velikosti města Sokolov a jeho počtu obyvatel, plus vzhledem k cílům a dělení této práce blíže nezabýváme.

Příjmení vzniklá z místních jmen jsou rozdělena přibližně do 100 hnízd, z nichž nejpočetnější (z MJ *Kouty*, *Morava* a ze jmen národů *Polák* a *Slovák*), čítají maximálně 11 příjmení. Tvoří tedy velice malou část zkoumaného onymického materiálu.

Vzhledem k tomu, že ve velkém množství místních jmen dodnes pocítujeme motivační průhlednost, nelze vždy s určitostí usoudit, zda bylo příjmení motivováno místním jménem nebo apelativem, které stálo na začátku vzniku onoho MJ. Jedná se například o příjmení *Bahník*, *Baloun*, *Hadrava*, *Chlumecká*, *Maděra* apod. V těch případech, kdy apelativum tvoří rozsáhlejší samostatné desubstantivní hnízdo, bylo v něm příjmení s možností vzniku z MJ i apelativa ponecháno. Jedná se například o příjmení *Borecká*, které mohlo vzniknout ze subst. bor/borovice i z MJ Bor/Bory.

Nejproduktivnějším způsobem tvoření příjmení z místních jmen je připojení sufixů -ský/-cký. Místními jmény, která tímto způsobem tvoří příjmení obyvatel města Sokolov, jsou například *Babice*, *Bavorov*, *Bydžov*, *Dražda*, *Dubová*, *Dvůr*, *Dvory*, *Hněvkov*, *Hranice*, *Huť*, *Kolín*, *Kostelec*, *Krakov*, *Křivá Ves*, *Kyjov*, *Nové Hradky*, *Podhájí*, *Příbor*, *Roudnice* a mnoho dalších. Navíc tatáž jména samozřejmě mohou vytvářet i další příjmení pomocí jiných slovtvorných postupů.

Odsunutí přípony, aby bylo možné utvořit příjmení, nastalo především v případech zakončení MJ na -ice (*Otradovice* > *Otradovský*, *Křivice* > *Křivská* apod.).

Mezi příjmeními obyvatel města Sokolov se objevuje také několik jmen vzniklých zdrobněním místních jmen. Jedná se například o jména *Hořínek* z MJ *Hořín* nebo *Vojkůvková* z MJ *Vojkov* a především o příjmení motivovaná jmény obyvatelskými jako například příjmení *Hanáček*, *Moravčík*, *Morávek*, *Poláček*, *Uhýrek* nebo *Židek*. Změna, která se objevuje například u příjmení *Babic* z MJ *Babice* nebo *Plas* z MJ *Plasy*, mohla nastat na základě utvoření genitivu nebo singuláru z motivujícího MJ. U příjmení *Babic* se navíc může jednat také o přechod k jinému skloňovacímu typu. Stejně tak příjmení *Švéda* mohlo být utvořeno z genitivu národního jména *Švéd* nebo opět přechodem k jinému skloňovacímu typu. V příjmení *Hudský* z MJ *Huť* se objevuje také hyperkorektní způsob tvoření jmen.

Velká část příjmení z místních jmen, například *Čech, Hanák, Kozák, Opava* a další, zůstala beze změn a pouze v ženských jménech se přidává přechylovací přípona -ová.

Dále následuje přehled příjmení motivovaných místními jmény:

Legenda pro orientaci v heslech:

Babic (1) – Babica (3) – Babická (1) – Babicová (1) – **Babijová**⁸³ (1)

Z MJ Babice. (Moldanová, 28, 2004)

Tedy MJ Babice je základem pěti příjmení *Babic, Babica, Babická, Babicová* a *Babijová*. V závorce je uveden počet nositelů stejného propria. Tučně zvýrazněná jména nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři webovém* (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), jejich zařazení je tedy spíše návrhem a otevírá možnosti k diskuzi.

Babic (1) – Babica (3) – Babická (1) – Babicová (1) – **Babijová**⁸⁴ (1)

Z MJ Babice. (Moldanová, 28, 2004)

Baborovská (7) – Baborovský (6)

Z MJ Bavorov. (Moldanová, 28, 2004)

Bavor (1) – Bavorová (1)

Snad označení obyvatele Bavorska.

Balounová (3) – Balon (1) – Balonová (3)

Ze subst. baloun či jako označení národnosti (Valon). (Moldanová, 2004, 29)

Bechyňová (1)

Brandejs (1) – Brandejsová (1)

Z MJ Brandýs. (Moldanová, 2004, 33)

Bydžovská (1)

Z MJ Bydžov.

Čáslavová (1)

---

⁸³ Snad z kyjevského MJ Babij či některého z českých MJ s původem v subst. bába, babka apod.

⁸⁴ Snad z kyjevského MJ Babij či některého z českých MJ s původem v subst. bába, babka apod.

- Z MJ Čáslav. (Moldanová, 2004, 39)
- Čech (8) – Čechová (8)
Z označení národnosti. (Moldanová, 2004, 39)
- Drážďanská (4) – Drážďanský (2)
Snad z MJ Dražda či Draždy nebo ze slovesa dráždit. (Moldanová, 2004, 44)
- Dubovská (1) – Dubovský (1)
Z MJ motivovaných apelativem dub (Dubová, Dubovice apod.). (Moldanová, 2004, 45)
- Duben (4) – Dubenová (2) – Dubinská (3) – Dubinský (4) – Dubnická (2) – Dubnický (2) – Dubnová (5) – Dubnová (5)
Patrně z MJ Dubná, nikoli přímo z názvu měsíce dubna.
- Dvorská (5) – Dvorský (4)
Z MJ Dvůr, Dvory. (Moldanová, 2004, 46)
- Flam (2) – Flamová (2)
Z obyvatelského jména Vlám. (Moldanová, 2004, 51)
- Hadrava (2) – Hadravová (2)
Ze subst. hadrava (hádavý člověk; otrhanec) či MJ Hadrava u Nýrska. (Moldanová, 2004, 58)
- Hanáček (4) – Hanáčková (6) – Hanák (9) – Hanáková (9)
Označení člověka z Hané. (Moldanová, 2004, 59)
- Hes (2) – Hýsek (2) – Hyská (1) – Hýská (3) – Hýsková (2) – Hýský (5)
Z pojmenování obyvatele Hesenska, ze staročeského adjektiva hesovný (hejskovský), slovesa hesovat (pohánět před soud) nebo z OJ Hermann. (Moldanová, 2004, 63)
- Hněvkovská (1)
Z MJ Hněvkov nebo Hněvkovice. (Moldanová, 2004, 64)
- Hořínek (5) – Hořinková (4)
Z MJ Hořín. (Moldanová, 2004, 67)
- Hradecká (1) – Hradecký (1) – Hradská (4) – Hradský (3)**
Ze subst. hradec nebo stejně znějícího MJ. (Trávníček, 1952, 462)
- Hranický (1)
Ze substantiva a častého MJ Hranice. (Moldanová, 2004, 69)
- Hrůnková (1)**
Snad z názvu slovenské řeky Hron, podle svátku Hromnice nebo jako varianta OJ Hroznata. (Mates, 2003, 108)

Hudská (1) – Hudský (2)

Z MJ Hut'. (Moldanová, 2004, 70)

Charvát (8) – Charvátová (4) – Chorvátová (1)

Jablonická (1) – Jablonický (1) – Jablonská (5) – Jablonský (5)

Z místních jmen motivovaných apelativem jabloň. (Moldanová, 2004, 74)

Kaučká (2) – Kautská (1) – Kautský (2) – Koucká (2) – Koucký (3) – Koutecká (7) –

Koutecký (3) – Koutník (2) – Koutníková (1) – Koutová (1)

Z MJ Kouty. (Moldanová, 2004, 82)

Klomínek (1) – Klomínková (1)

Z MJ Klomín nebo subst. klomínek (větvička). (Moldanová, 1983, 104)

Kolínská (3) – Kolínský (3)

Z MJ Kolín.

Končinská (3) – Končinský (2)

Snad z MJ Končiny.

Kostelecká (1)

Snad z MJ Kostelec.

Krakovský (2)

Z MJ Krakov.

Kozák (2) – Kozáková (6)

Z názvu obyvatele Kozácka nebo subst. koza. (Moldanová, 1983, 114)

Křivská (1)

Z MJ Křivice, Křivá Ves nebo Křivá. (Moldanová, 1983, 118)

Kříženecký (1)

Z MJ Kříženec. (Moldanová, 1983, 118)

Kyjovská (5) – Kyjovský (5)

Z MJ Kyjov. (Moldanová, 2004, 101)

Labská (3) – Labský (2)

Z MJ Labe nebo bavorského MJ Laab, též z německého subst. Lab (syřidlo) nebo OJ

Lában. (Moldanová, 2004, 102)

Lhotský (1) – Lhoták (6) – Lhotáková (4)

Z MJ Lhota, to ze subst. lhůta. (Moldanová, 2004, 104)

Lehovcová (1) – Lehovec (1)

Z MJ Lehovec. (Moldanová, 2004, 104)

Lipták (2) – Liptáková (10)

Z MJ Liptákov. (Moldanová, 2004, 107)

Lošťák (1)
Z MJ Loštice. (Moldanová, 2004, 108)

Lučan (3) – Lučanová (3)
Z MJ Louky. (Moldanová, 2004, 109)

Mader (4) – Maděra (2) – Maderová (3) – Maděrová (1)
Z označení národnosti Maďar nebo ze subst. maděra (vysoká čepice). (Moldanová, 2004, 110)

Mazúr (1) – Mazurová (1)
Ze jména příslušníka polského kmene Mazur. (Moldanová, 2004, 116)

Medřická (1) – Medřický (1)
Z nářeční podoby MJ Meziříčí. (Moldanová, 2004, 116)

Miňovská (2)
Patrně z MJ Minice. (Moldanová, 2004, 119)

Místecká (1)
Z MJ Místek.

Miškovská (3) – Miškovský (3)
Z MJ Miškov nebo Miškovice. (Moldanová, 2004, 119)

Morava (1) – Moravcová (10) – Moravčík (1) – Moravčíková (2) – Moravec (9) – Morávek (6) – Morávková (5) – Moravová (1)
Z MJ Morava. (Moldanová, 2004, 120)

Mošner (1)
Z MJ Mošnov. (Moldanová, 2004, 121)

Nehonská (1) – Nehonský (1)
Z MJ Nehonín. (Moldanová, 2004, 124)

Nemcová (1) – Němcová (17) – Nemeč (2) – Němec (14) – Němeček (7) – Němečková (7)
Z obyvatelského jména Němec nebo ajd. němý. (Moldanová, 2004, 125)

Netolická (2) – Netolický (2)
Z MJ Netolice. (Moldanová, 2004, 126)

Novická (1) – Novický (1)
Z MJ Novičí, Novičín. (Moldanová, 2004, 128)

Novohradská (2) – Novohradský (3)
Z MJ Nové Hrady. (Moldanová, 2004, 128)

Opava (1)

- Z MJ Opava. (Moldanová, 2004, 130)
- Oravcová (2) – Oravec (3)
- Z názvu kraje na Slovensku. (Moldanová, 2004, 131)
- Otradovská (1) – Otradovský (1)
- Z MJ Otradovice. (Moldanová, 2004, 132)
- Plas (3) – Plasová (3)
- Z MJ Plasy nebo subst. plas (vyvýšený pruh země). (Moldanová, 2004, 142)
- Plzák (6) – Plzáková (7)
- Z MJ Plzeň, adj. plzký (oplzlý) nebo subst. plzák (ošumělý klonouk). (Moldanová, 2004, 143)
- Poborská (3) – Poborský (3)
- Z MJ Poboří nebo Poborovice. (Moldanová, 2004, 143)
- Podhajska (2) – Podhajský (3)
- Z MJ Podhájí. (Moldanová, 2004, 143)
- Podhora (1) – Podhorová (1) – Podhorská (2) – Podhorský (2)
- Z MJ Podhora, Podhoří apod. (Moldanová, 2004, 143)
- Podhradská (1)
- Z MJ Podhradí. (Moldanová, 2004, 143)
- Poláček (6) – Poláčková (5) – Polák (17) – Poláková (14) – Polanský⁸⁵ (1) – **Poliačik** (2) – **Poliačiková** (2) – Poliak (1) – Polková (1) – Pollák (2) – Polláková (3)
- Z označení národnosti nebo subst. pole či polan (kdo pracuje na poli). (Moldanová, 2004, 145)
- Porubková (1)
- Z MJ Poruba. (Moldanová, 2004, 146)
- Pražák (5) – Pražáková (7)
- Příbrský** (2)
- Snad z MJ Příbor.
- Račanská (2) – Račanský (4)
- Z MJ Račany. (Moldanová, 2004, 151)
- Radimerská** (7) – **Radimerský** (1)
- Snad z MJ Radiměř nebo OJ Radimír.
- Rakovan** (2) – **Rakovanová** (3)

---

⁸⁵ Též z názvu starého slovanského kmene Polané. (Moldanová, 2004, 145)

- Snad z MJ Rakov nebo Raková.
- Roudná (1) – Roudný (1)
Z MJ Roudná, Roudné nebo Roudný. (Moldanová, 2004,159)
- Roudnická (2) – Roudnický (1)
Z MJ Roudnice. (Moldanová, 2004, 159)
- Rovenská (1)
Z MJ Roveň, Rovné, Rovný nebo Rovensko. (Moldanová, 2004, 159)
- Rožnovjác (1) – Rožnovjácová (3)
Z MJ Rožnov. (Moldanová, 2004, 159)
- Russ (3) – Russová (5)
Z národního jména, jmenného tvaru adj. rusý nebo německého subst. Russ (saze).
(Moldanová, 2004, 160)
- Rychna (2) – Rychnavská (1) – Rychnavský (2) – Rychnová (2)**
Z MJ Rychnov.
- Secká (1)
Z MJ Seč. (Moldanová, 2004, 165)
- Sehovcová (1) – Sehovce (1)
Z MJ Sehov nebo Sehovice. (Moldanová, 2004, 165)
- Skalická (4) – Skalický (4)
Z MJ Skalice nebo Skalička. (Moldanová, 2004, 169)
- Slánská (1)
Z MJ Slaný. (Moldanová, 2004, 170)
- Slezák (2) – Slezácová (3)
Z obyvatelského jména. (Moldanová, 2004, 170)
- Sloup (1)
Z MJ Sloup nebo subst. slup (žlab na chytání ryb). (Moldanová, 2004, 171)
- Slováček (1) – Slovácová (1) – Slovák (2) – Slovácová (1) – **Slovjác (1) – Slovjácová (3)**
Z názvu obyvatele Slovenska nebo Moravského Slovácka. Případně též z OJ jako
Boleslav, Bohuslav apod. (Moldanová, 2004, 171) (Mates, 2003, 265)
- Srb (7) – Srbová (9)
Z názvu slovanského kmene Lužických Srbů. (Moldanová, 2004, 174)
- Stránská (7) – Stránský (1)
Z MJ Stráň, Strana apod. (Moldanová, 2004, 176)
- Stropnická (1)

- Z MJ Stropnice. (Moldanová, 2004, 176)
- Svitáková (2)
Z MJ Svitavy, subst. svít nebo slovesa svítat. (Moldanová, 2004, 178)
- Švéda (1) – Švédová (2) – Švejda (4) – Švejdová (2)
Z národního jména Švéd. (Moldanová, 2004, 193)
- Tatarová (1) – Tatárová (1) – Tatýrek (2) – Tatýrková (2)
Z národního jména Tatar. (Moldanová, 2004, 195)
- Těšínská (7) – Těšínský (6)
Z MJ Těšín nebo Těšínov. (Moldanová, 2004, 196)
- Turč (1) – Turčová (1) – Turek (6) – Turko (10) – Turková (23)
Z národního jména Turek. (Moldanová, 2004, 201)
- Tyrala (1) – Tyralová (1)
Snad z obyvatelského jména Tyrol. (Moldanová, 2004, 202)
- Ugrová** (1) – Uher (3) – Uhrová (1) – Uhýrek (1) – Uhýrková (2)
Ze jména obyvatele Uher. (Moldanová, 2004, 202)
- Valachová (2) – Valachovič (3) – Valachovičová (4)
Ze jména příslušníka moravského kmene nebo substantiva označujícího karpatského pasáka ovcí. (Moldanová, 2004, 204)
- Větrovcová (3) – Větrovec (2)
Z MJ Větrov nebo subst. větrovec (větrný mlýn). (Moldanová, 2004, 208)
- Vítovcová (1) – Vítovec (1)
Z MJ Vítov, Vítová, Vítovice apod. (Moldanová, 2004, 210)
- Vlachovská (2) – Vlachovský (1)
Z MJ Vlachovice. (Moldanová, 2004, 211)
- Vojkůvková (1)
Z MJ Vojkov nebo Vojkovice. (Moldanová, 2004, 212)
- Vosický** (1)
Snad z MJ Osek.
- Vrschecká (1) – Vršecká (1) – Vršecký (1)
Z MJ Vršce nebo Vršice. (Moldanová, 2004, 216)
- Zdanovcová (1)
Z MJ Ždánov. (Moldanová, 2004, 221)
- Zvánovcová (3) – Zvánovec (4)
Z MJ Zvánovice. (Moldanová, 2004, 225)

Žďárská (1) – Žďárský (2)

Ze subst. žďár nebo jednoho z MJ, jejichž je toto apelativum základem. (Moldanová, 2004, 226)

Žídek (1) – Žídková (1)

Z označení národnosti nebo z moravského subst. žid (hřib kovář). (Moldanová, 2004, 226)

10. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná substantivy

Příjmení ze substantiv tvoří druhou stěžejní skupinu zkoumaného onymického materiálu, tvoří však desetkrát víc hnízd, cca 1000, než přibližně stejně rozsáhlá skupina příjmení ze jmen vlastních. A tato hnízda jsou také přímo úměrně méně početná. Jedno substantivum je v průměru základem pro pouhá tři příjmení. Tato kapitola se věnuje jejich základnímu rozboru. Veškeré citace jsou opět uvedeny ve slovníkové části.

Při tvoření hnízd příjmení vzniklých ze substantiv nebylo podstatné, co ono substantivum znamená a jaká okolnost tedy vedla k pojmenování osoby tímto příjímím a posléze příjmením. Hlavním kritériem bylo zařazení podle slovního druhu, zde substantiva a podoba jeho slovního základu. Například příjmení *Dědek* bylo motivováno stejně znějícím substantivem s významem děd, stolice na naklepávání kopy i žaludek, příjmení *Červenka* stejně znějícím substantivem s významem červená půda, dobytčí nemoc nebo název ptáka apod.

Tak jako v předchozích kapitolách nelze u jednotlivých příjmení vždy určit jednoznačný původ a v jednom hnízdu se tedy mohou objevit příjmení, která mohou být motivovaná dalšími slovními druhy i jmény vlastními. A zároveň je třeba si uvědomit, že se tyto možnosti vzájemně nevylučují, nýbrž ke stejnému příjmení mohlo vést více cest. Například subst. čejka, OJ *Bolečej*, *Bohučej* i *Čajan* mohla být základem pro příjmení *Čejka*, substantivum čihák (kovářský nástroj), číha (káča), čihadlo (místo určené na čihání na ptáky) a sloveso čihat pro příjmení *Čihák* apod.

Postupným zastaráváním výrazů, ztrátou motivační průhlednosti, frekvence užívání některých slov a díky dalším vlivům v kombinaci s lidovou etymologií se můžeme domnívat, že je původ některých příjmení zjevný, tento pocit může být konkrétně u desubstantiv často falešný. Například příjmení *Dlabač* vzniklo ze subst. dlab (vydlabaná prohlubeň), příjmení *Hroch* ze subst. hroch s významem věž ve staré šachové hře nebo z OJ *Hroznata*, *Hnilička* z názvu pro přezrálou hrušku, *Kobrová* ze staročeského kober (tenký plášť) apod.

Některá příjmení, jejichž znění je pro nás expresivní, bylo v době svého vzniku neutrální. Jedná se například o hnízdo příjmení motivovaných ve staré češtině neutrálním substantivem *huba*.

V předchozích kapitolách již bylo řečeno, že při dělení příjmení někdy narážíme na problematiku vyčlenění jmen motivovaných starou češtinou, nářečními variantami a slovenským jazykem. Toto téma ovšem přesahuje možnosti diplomové práce, a pokud se příjmení zjevně významem hodí do některého z utvořených hnízd, bylo tam zařazeno i přes možnost, že se jedná o slovenskou nebo dokonce polskou podobu jména. Jedná se například o

příjmení *Flek* ze subst. flek, slovenského flekat ve smyslu bít nebo východomoravského flekat s významem mluvit, o počáteční hlásku G v příjmení *Gorčák* ze subst. hořčice nebo adjektiva hořký, která se do jména dostala vlivem nářečí nebo polštiny apod.

Tak jako je někdy nejasné určit, z jakého substantiva a s jakým významem příjmení pochází, je nezdívka problematické určit, pochází-li dané jméno z češtiny nebo němčiny. Například příjmení *Fojtík*, které pochází ze subst. fojt nebo se jedná o německou nářeční variantu OJ *Veith*, *Fuska* ze subst. vous nebo německého Fuss (noha), *Rota* ze subst. rota nebo německého roth (červený) apod.

Mezi příjmení vzniklá ze substantiv byla zařazena také příjmení, která jsou motivována českými substantivy přejatými z jiných jazyků, především němčiny a maďarštiny. Jedná se o jména vzniklá ze subst. forman (povozník), příjmení *Hambálek* ze subst. hambalek z německého Hängelbalken, *Harčár* z původem maďarského harc apod. Naopak jsou zde i taková příjmení jako *Herinková*, *Herynk* nebo *Kiml*, která zní německy, ale jsou původem česká. Dále se v českých příjmeních projevuje vliv mluvené němčiny, například v příjmení *Štrach* ze subst. strach.

Některá příjmení vznikla na základě zkomolení nebo špatného čtení starých zápisů, například *Dufek* chybným čtením dlouhého s v příjmení *Duffek*, *Falář* zkomolením subst. farář, *Harvánek* přesmykem z havran, *Mňuková* ze subst. vnuk, *Štros* ze subst. pštros apod.

Mezi desubstantivní příjmení byla zařazena také jména z původně biblického OJ *Goliáš* díky zobecnění a ztrátě vnímání tohoto slova především jako jména.

K jednomu z nejčastějších způsobů tvoření příjmení ze substantiv patří odvození příponami -ák, -áč, -áček: *Bradáč*, *Břicháček*, *Cepák*, *Dlabač*, *Drevňák*, *Gorčák*, *Hadáček*, *Hlaváček*, *Homoláč*, *Horák*, *Hrbáček* atd. Produktivní jsou též deminutivní přípony -ík a -ek: *Hudík*, *Chloupek*, *Chovánek*, *Chrástek*, *Javůrek*, *Jehlík*, *Kozlík*, *Kravařík* nebo *Krček*. K slovo tvornému procesu zdobnění dochází takřka u všech substantiv, která pojmenovávají rostliny: *Hložek*, *Borovička*, *Brotánek*, *Bouček*, *Buček* apod.

Mezi příjmení odvozená nepříliš produktivními příponami -s, -š, -at, -an, -er, -l patří například příjmení *Kotes* ze subst. kot nebo kotek, *Kuneš* ze subst. kuna, *Moleš* ze subst. mol, *Hlavatý* ze subst. hlava, *Rohan* ze subst. roh, *Kořan* ze subst. kořen, *Kráčmera* ze subst. krčmář, *Brhel* ze subst. brhlík nebo například *Gargel* ze subst. gargela.

Změna vlivem přirozeného rodu nastala například u příjmení *Čoček*, *Kožík*, *Kratochvíl*, *Kuchynka*, *Meluzín*, *Malínek* a dalších. Velká část jmen zůstává ve stejné podobě jako nominativ substantiva, pouze dochází například k disimilaci (medvěd > *Nedvěd*, pernář > *Pelnář*), diftongizaci (výrostek > *Vejrosta*, výsada > *Vejsada*, rýha > *Rejha*), vložení

protetického v (oko > *Vokáč*, okoun > *Vokoun*, okurka > *Vokurka*) a dalším nářečním a obecně českým vlivům, jejich podrobný rozbor opět přesahuje rozsahové možnosti této práce. Více viz seznam příjmení ze substantiv.

Úsměvným faktem na závěr kapitoly budiž to, že se v desubstantivních příjmeních obyvatel města Sokolov skrývají hned tři podoby apelativa lakomec, a to ve jménech *Stuchlíková*, *Škába* a *Škrdlant*.

Dále následuje přehled příjmení motivovaných substantivy:

Legenda pro orientaci v heslech:

Baran (1) – **Barančová** (1) – Baránek (1) – Baranová (2) – Beran (13) – Beránek (17) – Beránková (16) – Beranová (14)

Ze subst. beran. (Moldanová, 2004, 29)

Tedy podstatné jméno beran je základem osmi příjmení *Baran*, *Barančová*, *Baránek*, *Baranová*, *Beran*, *Beránek*, *Beránková* a *Beranová*.. V závorce je uveden počet nositelů stejného propria. Tučně zvýrazněná jména (zde *Barančová*) nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři webovém* (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), jejich zařazení je tedy spíše návrhem a otevírá možnosti k diskuzi. Pokud je příjmení motivačně průhledné, není pod hnízdem uvedeno, z jakého základu vychází, ale bylo ověřeno, zda tato motivační průhlednost není falešná.

Anděl (1)

Babuška (1) – Babušková (1)

Bača (1) – **Bačina** (2) – **Bačinová** (1) – **Bačo** (1)

Ze subst. bača. (Moldanová, 28, 2004)

Bahník (3) – Bahníková (3)

Ze subst. i MJ bahno/Bahno. (Moldanová, 28, 2004)

Bakulár (1) – **Bakura** (3) – **Bakurová** (4)

Ze subst. bakula (boule). (Moldanová, 2004, 28) (Trávníček, 1952, 42)

Balada (4) – Baladová (4)

Ze subst. balda (balík; neotesaná hůl). (Moldanová, 2004, 29)

Balatka (2) – Balatková (3)

Ze subst. balatka (malá nepatrná věc). (Moldanová, 2004, 29)

Balounová (3) – Balon (1) – Balonová (3)

Ze subst. baloun či jako označení národnosti (Valon). (Moldanová, 2004, 29)

Bambas (4) – Bambousek (2) – Bambousková (1)

Ze subst. bambas (druh tkaniny). (Moldanová, 2004, 29)

Bandurič (1) – **Banduričová** (2)

Snad ze staročeského bandur (houskovitý chléb; brambor). (Trávníček, 1952, 46)

Barák (1) – Baráková (1) – **Barac**⁸⁶ (1)

Baran (1) – **Barančová** (1) – Baránek (1) – Baranová (2) – Beran (13) – Beránek (17) – Beránková (16) – Beranová (14)

Ze subst. beran. (Moldanová, 2004, 29)

Barvínek (7) – Barvínková (5)

Ze subst. barvínek (rostlina). (Trávníček, 1952, 49)

Batěk (2) – Baťek (1) – Batko (1) – Batková (2) – Baťková (4)

Ze subst. baťa, které označuje bratra, příbuzného, druha, dále také přílišného dobráka.

Ve valašském dialektu může slovo batka znamenat hradbu. (Moldanová, 2004, 30)

Bažant (3) – Bažantová (3)

Bečka (6) – Bečková (5)

Ze subst. bečka (sud). (Trávníček, 1952, 54)

Bečvář (3) – Bečvařík (1) – Bečvářová (2)

Bednář (2) – Bednařík (1) – Bednářová (2)

Běhounek (2) – Běhounková (4) – Běhůnek (8) – Běhůnková (6)

Ze subst. běhoun (Rychlý člověk). (Trávníček, 1952, 69)

Bidláková (1)

Ze subst. bidlo. (Moldanová, 2004, 31)

Bleková (1) – Blecha (7) – Blechová (10)

Bób (2) – Bobáček (1) – Bobák (1) – Bobáková (1) – Bobčíková⁸⁷ (1) – Bobek (3) – Bobeková (1) – **Bobenič** (2) – **Bobeničová** (4) – Bobková (3) – Bóbová (1)

Ze subst. bob, bubák i bobek. (Moldanová, 2004, 32)

⁸⁶ Může se jednat o starý zápis nebo se v příjmení odráží etymologický původ latinského baraca či španělského baracca. (Holub – Kopečný, 1952, 65)

⁸⁷ Též ze slovesa bobošit sa (nářečně divit se). (Moldanová, 2004, 32)

Bodlák (5) – Bodláková (1)

Borovička (3) – Borovičková (2) – Borská (4) – **Borecká**⁸⁸ (2) – **Borecký** (3) – **Borkovec** (2)

Bouček (1) – Boučková (3) – Buček (7) – Bučko (1) – Bučková (6) – **Buka** (3)

Bouda (8) – Boudová (9)

Boula (2) – **Boulová** (2)

Brabcová (6) – Brabec (7) – Brablík (3) – Brablíková (2)

Ze subst. brabec (vrabec). (Moldanová, 2004, 33)

Brabencová (7) – Brabenec (7) – Bravencová (3) – Bravenec (3)

Z lidové podoby subst. mravenec. (Moldanová, 2004, 33)

Bradáč (1) – Bradáčová (1)

Brázda (2) – Brázdová (2)

Brda (4) – Brdová (1)

Ze subst. brdek (kopec) či brdo (součást tkalcovského stavu). (Moldanová, 2004, 33)

Brhel (3) – Brhelová (1)

Podle názvu ptáka brhlíka. (Moldanová, 2004, 34)

Brodňanská (1) – Brodňanský (3)

Subst. brod, které je základem těchto příjmení je také běžnou motivací pro místní názvy. (Moldanová, 2004, 34)

Brotánek (6) – Brotánková (3)

Z názvu rostliny pelyněk brotan. (Moldanová, 2004, 34)

Brouček (4) – Broučková (3)

Brtek (2) – Brtková (1)

Ze staročeského subst. brť (včelí hnízdo v dutině stromu). (Moldanová, 2004, 35)

Brus (6) – Brusová (4)

Snad ze staročeského subst. brus (kámen k broušení). (Vokabulář webový, 2016)

Březina (4) – Březinová (6) – [Březnická (2) – Březnický (2)]⁸⁹ – Břízová

Ze subst. bříza a nářečního březa. (Moldanová, 2004, 34)

Břicháček (1) – Břicháčková (3) – Břicháčová (1)

Bubenčík (7) – Bubenčíková (6) – Bubeník (1) – Bubeníková (1)

Bukáček (3) – Bukáčková (4)

Ze subst. bukač (vodní pták). (Moldanová, 2004, 35)

Bulíková (1)

---

⁸⁸ Snad z MJ Bor nebo Bory.

⁸⁹ Snad též z MJ Březnice.

- Ze subst. bulík (tele). (Moldanová, 35)
- Bulín (2) – Bulínová (2)
- Ze subst. bula (listina; nářečně boule). (Moldanová, 2004, 35)
- Bulka (2) – Bulková (2)
- Ze subst. označující součást chodského kraje či z karbanického výrazu. (Moldanová, 2004, 35)
- Buřič (1) – Buřičová (2)
- Cafourková (1)
- Ze staročeského subst. cafúr (přezdívka kacíři). (Moldanová, 2004, 36)
- Cejpková (1)
- Ze subst. cíp (cejp). (Moldanová, 2004, 37)
- Cepák (1) – Cepáková (2)
- Cibulka (4) – Cibulková (4) – **Cibuľa** (2) – **Cibuľová** (2)
- Cicvářková (1)
- Ze subst. cicvárek (druh pelyňku). (Moldanová, 2004, 37)
- Cigánik (7) – Cigániková (3)
- Cihla (1) – Cihlář (3) – Cihlářová (7) – Cihlová (1)
- Cíl (2) – Cílová (1)
- Cink (2) – Cinková (1)
- Ze subst. cink (špička; pětka na kostce; zákal oka). (Moldanová, 2004, 37)
- Cvrk (2) – Cvrková (1)
- Ze subst. cvrček. (Moldanová, 2004, 38)
- Čaban (1) – Čabanová (2)
- Z nářečního subst. čaban (ovčák). (Moldanová, 2004, 38)
- Čad (3) – Čadová (2)
- Ze staročeského subst. čad s významem hoch či čoud nebo ze subst. čáda (dívka). (Moldanová, 2004, 38)
- Čáp (1) – Čapek (1) – Čapková (2) – Čápová (1)
- Čejka (5)
- Kromě průhledné motivace substantivem čejka je možným základem OJ Bolečej, Bohučeň či Čajan. (Moldanová, 2004, 39)
- Čermák (19) – Čermáková (15)
- Z lidového názvu ptáka rehka. (Moldanová, 2004, 39)
- Čertík (1)

Červenclová (1) – Červenec (1) – Červenická (4) – Červenický (1)

Červenka (12) – Červenková (12) – Červinka (1) – Červinková (3)

Ze subst. červenka, které označuje červenou půdu, dobytčí nemoc či název ptáka.

Možné je též hledat původ příjmení u adjektiva červený. (Moldanová, 2004, 39)

Červíková (1)

Čeřovský (1)

Ze subst. čeřen (rybářská síť). (Moldanová, 2004, 40)

Čihák (2) – Čiháková (4)

Možných motivací pro toto příjmení je několik. Ve stejné podobě je to subst. čihák (kovářský nástroj). Dále subst. číha (káča), čihadlo (místo určené na čihání na ptáky) a sloveso číhat. (Moldanová, 2004, 40)

Čipková (1) – **Csipka** (3) – **Csipková** (3)

Ze subst. čep, v nářeční podobě číp. (Moldanová, 2004, 40)

Číž (3) – Čížek (11) – Čížková (11) – Čížkovská (1) – Čížová (1)

Ze stč. subst. číž (pták čížek). (Moldanová, 2004, 40)

Čoček (2) – Čočková (3)

Čtverák (2)

Ze subst. nejčastěji používaného k označení šibalského člověka. (Moldanová, 2004, 40)

Čtvrtník (1)

Ze subst. označujícího majitele čtvrtlánového hospodářství. (Moldanová, 2004, 40)

Dědek (1) – Dědková (1)

Ze subst. děd či dědek s významy stolice na naklepávání kosy, snop na vrchu mandele či v moravském nářečí žaludek. (Moldanová, 2004, 41)

Dědič (4) – Dědičová (5)

Ze subst. dědič (dědův potomek; nepoddaný sedlák). (Moldanová, 2004, 41)

Dibelková (1)

Ze subst. diblík (d'áblík; světýlko nad močálem). (Moldanová, 2004, 42)

Dlabač (2) – Dlabačová (2)

Ze subst. dlab (vydlabaná prohlubeň). (Moldanová, 2004, 42)

Dlesk (3) – Dlesková (7)

Ze subst. dlask (název ptáka). (Moldanová, 2004, 42)

Dobřemysl (1) – Dobřemyslová (3)

Ze subst. dobromysl/dobřemysl (oregano), možností je též vznik ze složeniny z adjektiva dobrý a substantiva mysl. (Moldanová, 2004, 42)

Doubek (15) – Doubková (13) – Dubcová (2) – Dubec (2) – Dubová (3) – Dubšík (3) – Dubšíková (4)

Douda (1) – Doudová (1)

Ze subst. douda (západomoravské označení starého muže).

Drábek (4) – Drábková (3)

Ze subst. dráb. (Moldanová, 2004, 43)

Dragoun (1)

Drda (1) – Drdová (2)

Ze subst. drda (neposeda). (Moldanová, 2004, 44)

Drevňák (8) – Drevňáková (8)

Snad ze staročeského drevník (prodejce dřeva). (Vokabulář webový, 2016)

Drnek (1) – Drnovcová (3) – Drnovec (3)

Drozd (3) – Drozdová (4)

Drška (1) – Dršková (2)

Ze subst. dršťka. (Moldanová, 2004, 44)

Dryák (3) – Dryáková (2)

Ze staročeského subst. dryák.

Duda (3) – Dudás (1) – Dudáš (1) – Dudášová (1) – Dudič (1) – Dudičová (1) – Dudová (2) – Dudy (7) – Dudyová (3)

Ze subst. duda (dudák), případně přímo ze slovesa dudat či ze subst. dudek. (Moldanová, 2004, 45) (Mates, 2003, 67)

Dudek (2) – Dudešek (1) – Dudková (1)

Dufek (8) – Dufková (7) – Dušáková (1) – Dušek (14) – Dušková (16)

Ze subst. duše či OJ Duchoslav. Varianta příjmení Dufek vznikla chybným čtením zdvojeného dlouhého s. (Moldanová, 2004, 45 – 46)

Ducháček (2) – Ducháčková (2) – Duchan (1) – Duchanová (1) – Duchek (4) – Duchková (4) – Duchnič⁹⁰ (2) – Duchoň (2) – Duchoňová (4)

Ze staročeského subst. duch (dech) či z OJ Duchoslav. (Moldanová, 2004, 45)

Dulovcová (2) – Dulovec (3)

Ze subst. důlek. (Moldanová, 2004, 45)

---

⁹⁰ Též ze subst. duchna. (Moldanová, 2004, 45)

Duna (8) – Dunová (3)

Snad ze subst. duna (písečný násyp; hornický termín. (Moldanová, 2004, 46)
(Trávníček, 1952, 306)

Dunka (54) – Dunková (47)

Ze subst. dunka (dýně). (Moldanová, 2004, 46)

Duspiva (2) – Duspivová (1)

Subst. duspivo označovalo člověka, který rád pil pivo, obdobně existovalo substantivum dusvíno pro člověka, který holdoval vínu. (Trávníček, 1952, 308 – 309)

Dvořáček (5) – Dvořáčková (8) – Dvořák (45) – Dvořáková (42) – Zdvořák⁹¹ (2) –
Zdvořáková (3)

Ze subst. dvořák (hospodář velké usedlosti, svobodník). (Moldanová, 2004, 46; 221)

Falář (1)

Ze subst. farář. (Moldanová, 2004, 48)

Fantysová (2)

Ze subst. fant (zástava) či fanta (ztřeštěný člověk). (Moldanová, 2004, 48) (Trávníček,
1952, 346)

Fara (2) – Fára (3) – Farová (5) – Fárová (2) – Farská (6) – Farský (4)

Farník (1)

Fiala (30) – Fialka (1) – Fialková (1) – Fialová (25)

Z názvu květiny či adjektiva fialový. (Moldanová, 2004, 50)

Flek (2) – Fleková (1)

Ze subst. flek s významem malý kus látky nebo záplata. Případně ze slovenského nebo východomoravského slovesa flekat (bít; mluvit). (Moldanová, 2004, 51)

Fojtík (12) – Fojtíková (14)

Ze subst. fojt (úřední hodnost, rychtář), někdy může jít o německou nářeční variantu za OJ Veit (Vít). (Moldanová, 2004, 51)

Forman (1) – Formánek (2) – Formánková (3) – Formanová (1)

Ze subst. forman (povozník), které bylo do češtiny přejaté z německého jazyka.
(Moldanová, 2004, 52)

Fous (3) – Fousková (1) – Fousová (2)

Frček (4) – Frčková (3)

---

⁹¹ Též označení zdvořilého člověka. (Moldanová, 2004, 221)

- Snad ze subst. frče nebo frčka (knoflík), případně ze subst. frček (hlodavec).
(Trávníček, 1952, 367)
- Fuska (2) – Fusková (2)
Ze subst. vous či z německého Fuss (noha). (Moldanová, 2004, 54)
- Gajdaj (1) – Gajdoš (8) – Gajdošík (1) – Gajdošová (5)
Ze subst. gajdy (dudy) nebo gajdoš (dudák). (Moldanová, 2004, 54)
- Gargel (2) – Gargelová (1) – **Gergela** (2) – **Gergelová** (3)
Z moravského gargula (plátěný čepec, karkula). (Moldanová, 2004, 54)
- Gazdík (1) – Gazdíková (2)
Z lašského a moravskoslovenského subst. gazda. (Moldanová, 2004, 55)
- Goliaš (9) – Goliáš (1) – Goliašová (2) – Goliášová (3)
Ze subst. goliáš. (Moldanová, 2004, 55)
- Gomolová (2)
Z nářečního gomola (homole). (Moldanová, 2004, 56)
- Gorčák (1) – Horčička (1) – Horčičková (2) – Horčíková (1)
Ze subst. hořčice nebo z adj. hořký. (Moldanová, 2004, 56; 67)
- Habr (3) – Habrová (3)
- Hadáček (1) – Hadáčková (1)
Ze subst. hadač. (Moldanová, 2004, 58)
- Hadrava (2) – Hadravová (2)
Ze subst. Hadrava (hádavý člověk; otrhanec) či MJ Hadrava u Nýrska. (Moldanová, 2004, 58)
- Hajdu (6) – Hajducká (2) – Hajduová (1) – Hejduk (4) – Hejduková (2)
Ze staročeského subst. hajduk (ozbrojený osobní sluha). (Moldanová, 2004, 59)
- Hajek (1) – Hájek (18) – Hájková (19)
- Hajná** (2) – **Hajný** (2)
- Halámka (1) – Halámková (2)
Ze subst. halama (mladík). (Moldanová, 2004, 58)
- Halířová (1)
- Hambálek (1) – Hambálková (1)
Ze subst. hambalek (bidlo nad kamny, trám). (Moldanová, 2004, 59)
- Hampejsová (1)
Ze subst. hampejz (nevěstinec). (Moldanová, 2004, 59)
- Harčár** (4) – **Harčárová** (8)

Snad z původem maďarského subst. harc (vojenské tažení). (Trávníček, 1952, 401)

Harvánek (2) – Harváňková (2) – Havránek (3) – Havráňková (4)

    Přesmykem ze subst. havran. (Moldanová, 2004, 60)

Hazuka (1)

    Ze subst. německého původu hazuka (dlouhý šat). (Moldanová, 2004, 61)

Hejl (3) – Hejlová (3)

    Z názvu ptáka hejla. (Moldanová, 2004, 62)

Hejsek (1)

Herda (2) – Herdová (2)

    Bud' ze subst. značící ránu pěstí nebo z OJ začínajícího na Her-. (Moldanová, 2004, 63)

Herinková (1) – Herynek (1) – Herynková (2)

    Ze subst. herinek (sleď). (Moldanová, 2004, 63)

Hlava (2) – Hlaváč (2) – Hlaváček (9) – Hlaváčková (6) – Hlaváčová (1) – Hlavatá (4) – Hlavatý (3) – Hlavová (1)

Hlinka (1)

    Ze subst. hlína. (Moldanová, 2004, 64)

Hložek (2) – Hložková (1)

    Ze subst. hloh. (Moldanová, 2004, 64)

Hnatková (1) – Hnátnická (1) – Hnátnický (1)

    Ze subst. hnát. (Moldanová, 2004, 64)

Hnilička (5) – Hniličková (1)

    Ze subst. hnilička (přezrálá hruška). (Moldanová, 2004, 64)

Hodinová (1)

Holotová (1)

    Ze staročeského subst. holota (psovod). (Moldanová, 2004, 66)

Holoubek (4) – Holoubková (7) – Holub (18) – Holubová (17)

Homola (6) – Homoláč (1) – Homoláčová (2) – Homolka (4) – Homolková (4) – Homolová (3)

    Ze subst. homole nebo homol. (Moldanová, 2004, 66) (Trávníček, 1952, 444)

Hora (2) – Horová (10) – Horská (7) – Horský (5) – Horyna (1) – **Horecká (2) – Horecký (4)**

Horáček (4) – Horáčková (5) – Horák (15) – Horáková (15) – Horálková (15)

    Ze subst. horák. (Moldanová, 2004, 67)

Horník (13) – Horníková (8)

Hospodářský (1)

Hotárek (2) – Hotárková (1)

Ze subst. hotař (hlídač vinic). (Moldanová, 2004, 68)

Houba (2) – Houbová (1)

Ze subst. houba nebo huba. (Moldanová, 2004, 68)

Houdek (2) – Houdková (3)

Z chodského houdek (houslista). (Moldanová, 2004, 68)

Houf (2) – Houfek (1) – Houfová (1)

Houser (2) – Houserová (1)

Houska (2) – Housková (4)

Z apelativa označujícího pečivo nebo ze subst. husa. (Moldanová, 2004, 68)

Houšková (2)

Ze subst. houška (zahuštěná omáčka). (Moldanová, 2004, 68)

Houžvička (2) – Houžvičková (2)

Ze subst. houžev (lýčený provaz). (Moldanová, 2004, 68)

Hovorka (1) – Hovorková (2)

Substantiva hovora nebo hovorka (upovídaný člověk). (Moldanová, 2004, 68)

Hrabě (2) – Hrabětová (1) – Hrabová (3) – Hrabý (2)

Hráská (1)

Ze subst. hráz. (Moldanová, 2004, 69)

Hrbáček (3) – Hrbáčková (1) – Hrbek (4) – Hrbková (8)

Hrdlička (7) – Hrdličková (7)

Hriceňák (1) – Hriceňáková (2) – Hricko (1) – Hricková (3)

Z nářečního názvu pro pohanku. (Moldanová, 2004, 69)

Hrnčír (1) – Hrnčířová (1)

Hrneček (1) – Hrnečková (2)

Hroch (1) – Hrochová (1) – Hrošková (3)

Ze subst. hroch (věž ve staré šachové hře), případně z OJ Hroznata. (Moldanová, 2004, 69)

Hromada (7) – Hromádka (1) – Hromádková (1) – Hromadová (11)

Hromek (1)

Ze subst. hrom, citoslovce hrome nebo ze subst. hromek (chřest). (Moldanová, 2004, 69)

Hrouda (1) – Hroudová (2)

Hrstka (1) – **Hrstková** (1)

Hruška (25) – Hrušková (21) – Hruštincová (1) – Hruštinec (1)

Ze subst. hruš/hruše (hrušeň). (Moldanová, 2004, 69) (Trávníček, 1952, 478)

Hruza (2) – Hrůza (14) – Hruzová (2) – Hrůzová (8)

Hřebík (1) – Hřebíková (1)

Hřiba (1)

Ze subst. hřib. (Moldanová, 2004, 70)

Hub (2) – Hubáček (3) – Hubáčková (2) – Hubálek (3) – Hubálková (2)

Ze subst. huba. (Moldanová, 2004, 70)

Hudák (3) – **Hudáková** (8) – Hudcová (1) – Hudček (2) – Hudčková (1) – Hudec (2) – Hudecová (1) – Hudečková (2) – Hudík (1) – Hudíková (1)

Ze subst. hudec (hráč na strunný nástroj). (Moldanová, 2004, 70)

Hůrka (5) – Hůrková (2)

Hurt (2) – Hurtová (5)

Ze subst. hurt (hřmot; hlasitý způsob). (Moldanová, 2004, 70)

Husák (5) – Husáková (6) – Huska (1) – Husková (2)

Ze subst. husa. (Moldanová, 2004, 71)

Husár (4) – Husárová (2)

Ze subst. husar. (Moldanová, 2004, 71)

Hutníková (1)

Ze subst. huť. (Moldanová, 2004, 71)

Hvězdová (2)

Chadima (3) – Chadimová (1)

Z východočeského subst. chadim (otrapa). (Moldanová, 2004, 71)

Chaloupka (4) – Chaloupková (6) – Chalupník (2) – Chalupníková (3) – Chalupská (1) – Chalupský (1)

Chán (4) – **Chánová** (5)

Chlad (2) – Chládek (1) – Chládková (2) – Chladová (5)

Chloupek (1) – Chloupková (1) – Chlupáček (1) – **Chlpík** (2) – **Chlpíková** (2)

Chlumecká (1)

Chmelenská (1) – Chmelenský (1) – Chmelík (3) – Chmelíková (4) – Chmelová (1)

Chomát (2) – Chomátová (1)

Ze subst. chomout nebo moravského chomolý (komolý). (Moldanová, 2004, 72)

Choutka (2) – Choutková (2)

Chovancová (2) – Chovanec (2) – Chovánek (2) – Chováňková (1) – Schovánek (1) – Schováňková (2)

Ze subst. chovanec (schovanec) nebo přičestí trpného slovesa chovat. (Moldanová, 2004, 72)

Chramosta (2) – Chramostová (2)

Ze subst. chramost (houští) nebo moravského chramosta (hrubý člověk). (Moldanová, 2004, 72)

Chrástek (2) – Chrástková (2) – Chrastná (1)

Ze staročeského chrást (křoví). (Moldanová, 2004, 72)

Chrbolka (1) – Chrbolková (1)

Ze staročeského chrb (kopec). (Moldanová, 2004, 73)

Chroust (5) – Chroustová (2)

Chvojan (4) – Chvojanová (4) – Chvojka (2) – Chvojková (2) – Chvojsík (2)

Ze subst. chvojka (název stromu). (Moldanová, 2004, 73)

Chvostek (2) – Chvostková (1)

Jabornická (1) – Jabornický (2) – Javorčík (2) – Javorčíková (2) – Javorská (3) – Javorský (4) – Javůrek (2) – Javůrková (5)

Ze subst. javor, v nářeční podobě jabor. (Moldanová, 2004, 74)

Jámová (1)

Jasanská (1) – Jasanský (1)

Ze subst. jasan. (Moldanová, 2004, 75)

Ječmen (2) – Ječmenová (2)

Jedlička (2) – Jedličková (3)

Jehlík (2)

Jelen (3) – Jelenová (3) – Jelínek (18) – Jelínková (21)

Jelšínová (1)

Z nářeční varianty subst. olše. (Moldanová, 2004, 76)

Jeřábek (2) – Jeřábková (3)

Jetelová (1)

Jícha (3) – Jíchová (1)

Ze subst. jícha (omáčka, polévka) nebo z OJ Jan. (Moldanová, 2004, 76)

Jilma (1) – Jilmová (1)

Ze subst. jilm. (Moldanová, 2004, 76)

Kabelka (1) – Kabelková (1) – Kabelová (1)

Ze subst. kabelá. (Moldanová, 2004, 79)

Kacsmár (1) – Kacsmárová (2) – Kráčmera (1) – Kráčmerová (3) – Krčmář (2) – Krčmářová (5) – Kretschmer (1)

Ze subst. krčmář. (Moldanová, 2004, 79; 114)

Kadlec (7) – Kadlecová (10) – Kadlečková (1)

Ze subst. tkadlec. (Moldanová, 2004, 79)

Kafka (3) – Kavanová (1) – Kavka (4) – Kavková (11)

Ze subst. kavka, u židovských rodin též z OJ Jakob. (Moldanová, 2004, 79; 101)

Kaláb (2) – Kalábová (1) – Kalabza (1) – Kalabzová (2)

Ze severočeského subst. kalaba (močál) nebo lašského kalab (žvanil). (Moldanová, 2004, 80)

Kalina (1) – **Kalinič** (3) – **Kaliničová** (3) – Kalinová (3)

Ze subst. kalina (keř). (Moldanová, 2004, 80)

Kalkuš (7) – Kalkušová (4)

Ze subst. kalkus (vápenný louh). (Moldanová, 2004, 80)

Kaňa (1) – Kaňová (1)

Ze subst. káně či slovesa kanit (žvanit). (Moldanová, 2004, 80)

Kapička (1)

Kapr (3) – Kaprová (2)

Kapusta (6) – Kapustová (4)

Karafiát (4) – Karafiátová (6)

Karas (7) – Karásek (5) – Karásková (5) – Karasová (5)

Z názvu ryby, případně z OJ Karel. (Moldanová, 2004, 81)

Karban (1) – Karbanová (2)

Karfiol (4) – **Karfiolová** (4)

Snad z lidového karfiol (květák).

Karmazín (4) – Karmazínová (6)

Ze subst. karmazín (červená barva; tkanina obarvená touto barvou; víno). (Moldanová, 2004, 81)

Kavalír (2) – **Kavalírová** (2)

Kiml (3) – Kimlová (2)

Ze staročeského kyml (pahýl). (Moldanová, 1983, 123)

Klásková (1)

Klášterková (1)

Klíč (1) – Klíčová (1)

Kloc (1) – Klocová (1) – **Klůc** (2) – **Klůcová** (1)

Ze subst. kloc (hadr). (Moldanová, 1983, 104)

Kloubek (1)

Klouček (2) – Kloučková (3)

Knedla (2) – Knedlík (3) – Knedlíková (3) – Knedlová (2)

Kněžický (1) – Kněžínek (1) – Kněžínková (2)

Kníř (1)

Ze staročeského chmeř/kmeř (chmýří). (Moldanová, 1983, 105)

Knot (1) – Knotková (2) – Knotová (1)

Kobr (2) – Kobrová (1)

Ze staročeského kober (tenký plášt'; zdar), případně z východomoravského kober (koš). (Moldanová, 1983, 105)

Kobytková (2)

Kocour (1) – Kocourek (2) – Kocourková (4)

Koča (6) – Kočí (19) – Kočová (13)

Ze subst. koč (kočár) nebo kočí. (Moldanová, 1983, 106)

Kofroň (3) – Kofroňová (2)

Ze subst. kofroň (kdo mluví o něčem, čemu nerozumí). (Moldanová, 1983, 107)

Kohout (2) – Kohoutek (4) – Kohoutková (5) – Kohoutová (3)

Kokešová (2)

Ze subst. kokeš (kohout). (Moldanová, 1983, 107)

Kokošková (1)

Ze subst. kokoška (název rostliny). (Moldanová, 1983, 107)

Kolář (7) – Kolaříková (2) – Kolářiková (7) – Kolářová (7) – Kolářská (1) – Kolářský (1)

Koláček (1) – Koláčková (2)

Komárek (4) – Komárková (6)

Komenda (1)

Ze subst. komenda (okrsek rytířského řádu; lidově velení). (Moldanová, 1983, 108)

Komínová (1)

Končal (1) – Končalová (2)

Ze subst. konšel. (Moldanová, 1983, 109)

Koníček (1)

Konopáč (2) – Konopáčová (2) – Konopík (1)

Z nářečního konopa (konopí). (Moldanová, 1983, 109)

Konvalina (3) – Konvalinová (1)

Kopecká (11) – Kopecký (13) – Kopečná (2)

Ze subst. kopec. (Moldanová, 1983, 110)

Kopička (1) – **Kopičková** (1) – **Kopko** (2) – **Kopková** (2)

Kopřiva (5) – **Kopřivová** (3)

Korbel (15) – Korbelová (19)

Kordíková (1)

Ze subst. kord. (Moldanová, 1983, 110)

Korec (2) – Korecký (2)

Ze subst. korec (nádoba; dutá a plošná míra). (Moldanová, 1983, 110)

Kořán (2) – Kořanová (1) – Kořánová (1) – Kořenek (1) – Kořenková (1) – Kořínek (4) – Kořínková (1)

Ze subst. kořen, tvar kořán je jihočeskou nářeční variantou. (Moldanová, 1983, 111)

Kořísková (1) – Kořistková (1)

Ze subst. kořist. (Moldanová, 1983, 111)

Kos (5) – Kós (2) – Kosecová (1) – Kosíková (1) – Kosová (3) – Kósová (1) – Kús (1) – Kúsová (1)

Kosařová (4) – Kosinová (1) – **Kosičková**⁹² (3)

Ze subst. kosa. (Příjmení.cz, Moldanová, 2015)

Kostínková (2)

Ze subst. kost. (Moldanová, 1983, 111)

Kostka (5) – Kostková (8) – Kostlivá (1)

Kostrhun (2) – Kostrhún (1) – Kostrhůnek (1) – Kostrhůnková (1)

Ze subst. kostroun vlivem lašského a valašského nářečí. (Moldanová, 1983, 111)

Košář (3) – **Košářová** (1)

Košik (2) – **Košík** (2) – **Košíková** (1) – **Košina** (2)

Košnář (1) – Košnářová (2)

Ze subst. košnář (košíkář). (Moldanová, 1983, 112)

Košťál (5) – Košťálek (1) – Košťálová (5) – Košťalová (1)

Košut (1)

Ze subst. košut (kastrovaný kozel). (Moldanová, 1983, 112)

---

⁹² Těž ze subst. kos.

Kot (2) – Kotek (2) – **Kotes** (5) – **Kotesová** (1) – **Kotěsová** (1) – Kotíková (1) – Kotková (2) – Kotová (2) – Kolyková (1)

Ze subst. kot (kocour) nebo kotek (moravský lidový tanec). (Moldanová, 1983, 112)
(Mates, 2003, 156)

Kotouč (4) – Kotouček (1) – Kotoučová (1)

Kotrba (3) – Kotrbová (4)

Z nářečního kotrba (hlava). (Moldanová, 1983, 112)

Králič (2) – **Králičová** (2) – Králik (4) – Králiková (1) – Králíková (2)

Královič (1) – **Královičová** (1)

Snad ze subst. kralovic/kralevic. (Trávníček, 1952, 749)

Krása (4) – Krásová (4) – **Krassa** (3) – **Krassová** (1)

Kroka (3) – Kroková (5) – Krůček (1)

Kronika (1) – Kroniková (3)

Kroupa (2) – Kroupová (4) – Krupa (1) – Krupička (1) – Krupičková (2) – Krupka (2) – Krupková (2) – Krupová (3)

Koudelka (1) – Koudelková (1)

Ze subst. koudel. (Moldanová, 1983, 113)

Koura (1)

Ze staročeského koura (slepice). (Moldanová, 1983, 113)

Kovács (4) – Kovacsik (3) – Kovácsik (1) – Kovacsiková (3) – Kovácsová (3) – Kovač (2) – Kováč (26) – **Kovačič** (1) – **Kovačičová** (1) – Kováčik (3) – Kováčik (1) – Kováčiková (2) – Kováčiková (1) – Kovačová (2) – Kováčová (18) – Kovalčík (1) – Kovalčíková (2) – Kovalčíková (2) – Kovalik (1) – Kovalík (1) – Kovalíková (1)

Ze staročeského substantiva kováč (kovář). (Moldanová, 1983, 113)

Kovář (11) – Kovařík (7) – Kovaříková (5) – Kovářová (7) – Kovařovic (1) – **Kovár** (3) – **Kovářová** (2)

Kozel (1) – Kozelka (1) – Kozelková (1) – Kozílek (1) – Kozlík (1) – Kozlová (3)

Kozúbek (1) – Kozúbková (4)

Z nářečního kozub (zakulacená stříška; ohniště; košík). (Moldanová, 1983, 114)

Kožík (2) – Kožíková (1)

Ze subst. kůže. (Moldanová, 1983, 114)

Krabcová (3) – Krabec (2)

Z moravského krab (vráska). (Moldanová, 1983, 114)

Krajská (2) – Krajský (1)

Král (17) – Králová (18) – Královcová (1) – Královec (2)
Kratochvíl (1) – Kratochvíl (12) – Kratochvílová (13)
    Ze subst. kratochvíle. (Moldanová, 1983, 115)
Kravar (2) – Kravařík (3) – Kravaříková (4)
    Ze starého nářečního kravák, kravař (kdo pase krávy). (Vokabulář webový, 2016)
Krb (3) – Krba (1) – Krbálek (3) – Krbálková (1) – Krbová (5)
Krček (7) – Krčková (4)
    Ze subst. krk nebo nářečního krč (pařez). (Moldanová, 1983, 115)
Krčma (1)
Krejcar (1) – Krejčárek (2) – Krejcarová (1)
Krejča (2) – Krejčí (23) – Krejčík (3) – Krejčíková (3) – Krejčová (17)
Kročák (2) – Kročáková (3)
    Ze subst. kročák (kdo dělá velké kroky). (Moldanová, 1983, 116)
Kropáček (6) – Kropáčková (8)
    Ze subst. kropáč. (Moldanová, 1983, 116)
Krpcová (1) – Krpec (1)
    Ze subst. krpec (zakrnělý člověk). (Moldanová, 1983, 116)
Krt (4) – Krtíl (3) – Krtílová (5) – Krtová (2)
    Ze subst. krt (krtek). (Moldanová, 1983, 116)
Krušinová (1)
    Ze subst. kruch (kus; zkroušenost). (Moldanová, 1983, 117)
Krůta (7) – Krůtová (6)
Kružík (3)
    Ze subst. kruh. (Moldanová, 1983, 117)
Křeček (1) – Křečková (1)
Křenek (3) – Křenková (7)
Křepela (2) – Křepelka (2) – Křepelová (1)
    Ze subst. křepel (křepelčí kohoutek). (Moldanová, 1983, 118)
Křítková (1)
    Ze subst. skřítek. (Moldanová, 1983, 118)
Kříž (16) – Křížek (10) – Křížková (6) – Křížová (18)
Kučák (1) – Kučka (2) – Kučková (2)
    Z lašského kuča (kštice). (Moldanová, 1983, 119)
Kučera (21) – Kučerová (25)

Ze subst. kučera. (Moldanová, 1983, 119)

Kuchta (5) – Kuchtová (7) – **Kucharič** (2) – **Kucharičová** (2) – Kucharik (1) – Kuchariková (3) – Kuchař (5) – Kuchařová (7)

Ze staročeského subst. kuchta (kuchař). (Moldanová, 1983, 120)

Kuchynka (1) – Kuchynková (1)

Ze subst. kuchyně. (Moldanová, 1983, 120)

Kukačka (2) – Kukačková (2)

Kukel (3) – Kukelová (3) – Kukla (8) – Kuklík (1) – Kuklíková (1) – Kuklová (8)

Ze subst. kukla. (Moldanová, 1983, 120)

Kulich (1) – Kulichová (1)

Ze subst. kulich (sýček; sluka). (Moldanová, 1983, 120)

Kulová (1)

Ze subst. kula (koule). (Moldanová, 1983, 120)

Kuna (2) – Kuneš (3) – Kunešová (4) – Kunová (1) – Kunz (1) – Kunzová (2)

Ze subst. kuna nebo OJ Kunrát/Konrád. (Moldanová, 2004, 99 – 100)

Kunštár (8) – Kunštárová (5)

Ze staročeského subst. kunšt (lest, žert). (Moldanová, 2004, 100)

Kupcová (3) – [Kupczak (1) – Kupczaková (2)]⁹³ – Kupčík (2) – Kupčíková (2) – Kupec (2) – Kupečková (1)

Ze subst. kupec. (Moldanová, 2004, 100)

Kupka (3) – Kupková (1)

Kůrka (2) – Kůrková (3)

Kurucová (1) – Kurucz (1) – Kuruczová (1)

Ze subst. kuruc (účastník uherských protifeudálních povstání). (Moldanová, 2004, 100)

Kušíčková (1)

Ze subst. kuše. (Moldanová, 2004, 100)

Kůta (2) – Kůtová (4)

Z nářečního kůta (kočka). (Moldanová, 2004, 100)

Kutlák (1)

Ze staročeského kutlěř (řezník). (Moldanová, 2004, 101)

Kuželík (1) – Kuželíková (1) – Kuželka (3) – Kuželková (1) – Kuželová (2)

---

⁹³ Též z OJ Jakub. (Moldanová, 2004, 100)

Ze subst. kužel. (Moldanová, 2004, 101)

Kvasnica (1) – Kvasnička (2) – Kvasničková (2) – Kvasňovský (5)

Ze subst. kvas (hostina; nápoj; přísada do těsta). (Moldanová, 2004, 101)

Kypta (1) – Kypťová (1)

Ze subst. kyp (var) nebo kypta (pahýl). (Moldanová, 2004, 101)

Kytka (1)

Lamač (1)

Ze subst. lamač. (Moldanová, 2004, 103)

Lavička (4) – Lavičková (5) – Lávičková (2)

Ze subst. lávka nebo lavice. (Moldanová, 2004, 103)

Lazebník (3) – Lazebníková (1)

Láznička (1) – Lázničková (2)

Ze staročeského subst. lázna (lázně). (Moldanová, 2004, 104)

Lebeda (3) – Lebedová (3)

Ze subst. lebeda (rostlina). (Moldanová, 2004, 104)

Leden (1)

Lelek (2)

Lepič (3)

Ze subst. lepič (zedník, který používal hlinu místo malty). (Moldanová, 2004, 105)

Lesák (2) – Lesáková (3)

Ze subst. lesák (obchodník dřívím). (Moldanová, 2004, 105)

Lesná (1)

Ze subst. lesný (hajný) nebo adj. lestný (klamný). (Moldanová, 2004, 105)

Lesňák (2) – Lesniaková (1)

Ze subst. les. (Moldanová, 2004, 105)

Ležáková (1)

Ze subst. ležák (obchodník, který se načas někde usadí). (Moldanová, 2004, 105)

Ličko (1) – Líčko (2) – Ličková (1) – Líčková (3)

Ze subst. líčko či lička (kachna). (Moldanová, 2004, 106)

Lípa (1) – Lipnická (1) – Lipnický (2) – Lípová (1)

Liska (1) – Líska (2) – Lisková (1) – Lísková (1) – Lískovcová (4) – Lískovec (2) – Lískovská (2) – Liskovský (1) – Lískovský (1)

Liška (6) – Lišková (3)

Lokajíček (3) – Lokajíčková (3)

Lopatka (1)

Loužek (2) – Loužková (2) – Luhan (1) – Luhanová (3)

Ze subst. luh, které je i častým MJ. (Moldanová, 2004, 108)

Lovecká (2) – Lovecký (5)

Ze subst. lov/lovec nebo z OJ Častolov, Budilov apod. (Moldanová, 2004, 108)

Lukavcová (1) – Lukavec (1)

Ze subst. luka (louky) nebo MJ Lukavec. (Moldanová, 2004, 109)

Lusk (1) – Lusková (2)

Ze subst. lusk nebo slovesa luskat. (Moldanová, 2004, 109)

Luštincová (2) – Luštinec (2)

Ze staročeského subst. luščina (slupka). (Moldanová, 2004, 109)

Májičková (1)

Ze subst. máj nebo OJ Bartoloměj či z německých OJ s kmenem Magin. (Moldanová, 2004, 111)

Major (1) – **Majoroš** (1) – **Majorošová** (1)

Makovcová (9) – Makovec (8) – Makovická (2) – Makovický (1)

Ze subst. mák, makovice nebo makovec (koláč). (Moldanová, 2004, 111)

Malěj (1) – Malějová (1)

Ze staré podoby subst. malíř. (Moldanová, 2004, 111)

Malík (2) – Malíková (1)

Ze subst. malík nebo adj. malý. (Moldanová, 2004, 111)

Malina (1) – Maliňák (3) – Malínek (1) – Malinkovič (2) – Malinkovičová (1) – Malinová (1) – Malinovská (1) – Malinovský (2)

Ze subst. malina. (Moldanová, 2004, 112)

Markytán (2) – **Markytánová** (1) – **Martykán** (1) – **Martykánová** (1)

Maršálek (2) – Maršálková (3)

Marvánek (5) – Marváňková (2)

Ze subst. marval (buchta z pohankové mouky; hlupák). (Moldanová, 2004, 114)

Masák (2) – Masáková (2)

Ze subst. maso nebo nářečního masák (tuhýk; koš na maso). (Moldanová, 2004, 114)

Masár (1) – **Masárová** (2) – Masaříková (1)

Ze staročeského masař (řezník) a nářeční podoby masar. (Moldanová, 2004, 114)

Masopust (1)

Maštalíř (1) – Maštalířová (1)

Ze staročeského subst. maštalář (dozorce nad konírny). (Moldanová, 2004, 114)

Matička (1) – Matičková (4) – Matkovčik (4) – Matkovčiková (2)

Mazancová (1) – Mazanec (2)

Měchurová (1)

Ze subst. měch. (Moldanová, 2004, 116)

Mejstřík (1) – Mejstříková (4)

Ze staročeského subst. meistřik (správce dvora). (Moldanová, 2004, 116)

Meluzín (5) – Meluzínová (5)

Mentlík (4) – Mentlíková (2)

Z přejatého subst. mentlík (plášť). (Moldanová, 2004, 117)

Měřička (2) – Měřinská (5) – Měřinský (5)

Ze subst. měřička (zeměměřič), měřice (dutá míra), slovesa měřit nebo MJ Měřín.
(Moldanová, 2004, 117)

Metela (1)

Ze subst. metela, metelice (vánice). (Moldanová, 2004, 117)

Metlička (1) – Metličková (2)

Ze subst. metla. (Moldanová, 2004, 117)

Mezek (1) – Mezková (1)

Minář (1) – Minář (2) – Minařík (3) – Minaříková (3) – Minářová (3)

Z nářečního minář (mlynář). (Moldanová, 2004, 119)

Mistrová (2)

Mizera (2) – Mizerová (2)

Mlejnek (6) – Mlejnková (8)

Ze subst. mlejn. (Moldanová, 2004, 120)

Mlezivová (2)

Ze subst. mlezivo (první mléko po porodu). (Moldanová, 2004, 120)

Mlynářská (1) – Mlynářský (1)

Mních (1) – Mníchová (1)

Mňuková (1)

Ze zkomoleného subst. vnuk. (Moldanová, 2004, 120)

Moleš (1)

Snad ze subst. mol.

Motejl (2) – Motejlová (2)

Moucha (4) – **Mouchová** (1) – Mucha (3) – Muchková (1) – Muchna (3) – Muchnová (1) – Muchová (5) – Muška (3)

Moulis (4) – Moulisová (6)

Z hornoblanického nářečního subst. moule (ústa), to z německého Maul. (Moldanová, 2004, 121)

Mráček (1)

Mráka (1)

Ze subst. mrákota. (Moldanová, 2004, 121)

Mráz (8) – Mrázek (7) – Mrázková (6) – Mrázová (7)

Mučka (1) – Múčka (2) – Mučková (1) – Múčková (3)

Ze subst. mouka. (Moldanová, 2004, 120)

Mulač (3) – Mulačová (4)

Ze subst. mulač (člověk s velkými rty). (Moldanová, 2004, 122)

Myslívová (6) – Myslivec (4)

Myška (2) – Myšková (2)

Nájemník (3) – **Nájemníková** (3)

Nápravník (1) – Nápravníková (2)

Ze subst. nápravník (historický právní termín). (Moldanová, 2004, 124)

Nečasová (3)

Ze subst. nečas. (Moldanová, 2004, 124)

Neděla (7) – Nedělová (7)

Ze subst. neděla nebo slovesa nedělat. (Moldanová, 2004, 124)

Nedorostek (1) – Nedorostková (1)

Ze subst. nedorost (malý člověk). (Moldanová, 2004, 124)

Nedvěd (1) – Nedvědová (3)

Ze subst. medvěd. (Moldanová, 2004, 124)

Nesrstová (3)

Z moravského subst. nesrsta (nesnášenlivý člověk). (Moldanová, 2004, 125)

Nesvadba (1) – Nesvadbová (4)

Ze staročeského subst. nesvadba (sexuálně neaktivní jedinec). (Moldanová, 2004, 125)

Noha (2) – Nohejl (2) – Nohejlová (1) – Nohová (4) – Nulíček (128)

Nosek (4) – Nosková (5) – **Noskovič** (1) – **Noskovičová** (1)

Novotová (1)

Odvárka (1) – Odvárka (1) – Odvárková (1)

Ze subst. odvárka (polévka, omáčka). (Moldanová, 2004, 129)

Okáč (2) – Okáčová (1)

Olejníková (1)

Ze subst. olejník (výrobce oleje, obchodník olejem). (Moldanová, 2004, 130)

Omaszta (3) – Omasztová (1)

Z nářečního subst. omasta (omastek). (Moldanová, 2004, 130)

Opálková (1)

Ze subst. opálka (plochý koš z loubků). (Moldanová, 2004, 130)

Opelka (2) – Opelková (1) – Vopálka (2) – Vopálková (3)

Ze subst. opelka (koláč ze zbytků těsta) nebo MJ Opálka. (Moldanová, 2004, 131; 214)

Oračko (12) – Oračková (19)

Ze subst. oráč. (Moldanová, 2004, 131)

Orel (2) – Vorel (3) – Vorlíčková (1) – Vorlíková (1) – Vorlová (3)

Osička (2)

Ze subst. osa nebo osika. (Moldanová, 2004, 131)

Otruba (4) – Otrubová (3) – Votruba (1) – Votrubová (1)

Otýpka (4) – Otýpková (1)

Oulehla (2) – Oulehlová (1)

Ze subst. úlehel (úhor; ulehlý pozemek). (Moldanová, 2004, 132)

Ovečka (2) – Ovečková (1)

Ovesný (1) – Voves (5) – Vovesová (2) – Vovsová (4)

Pacola (1) – Pacolak (1) – Pacolák (1) – Pacolaková (1)

Ze slezského nářečního subst. pacol (packa). (Moldanová, 2004, 133)

Paleček (4) – Palečková (3)

Pánek (10) – **Pánko (1) – Pánková (8)**

Ze subst. pán nebo OJ Štěpán či Pankrác. (Moldanová, 2004, 134)

Pantoflíček (1) – Pantofličková (1)

Snad ze subst. pantoflíček (název kytky).

Papežová (1)

Pára (1)

Paroubek (1)

Ze subst. paruba (paseka). (Moldanová, 2004, 135)

Paroulek (1) – Paroulková (2)

Ze subst. parola (dědeček) nebo francouzského la parole (slovo). (Moldanová, 2004, 135)

Parýsek (1) – Parýsková (1) – Pařez (1) - Pařízek (3) – Pařízková (3)

Ze subst. pařez a jeho nářeční podoby perez. (Moldanová, 2004, 135)

Paseková (1)

Pastorek (1) – Pastorková (1)

Pastrňák (1)

Z nářeční podoby subst. pastiňák. (Moldanová, 2004, 135)

Pastyřík (2) – Pastyříková (1)

Ze subst. pastýř. (Moldanová, 2004, 135)

Pátek (3)

Páv (4) – Pávová (4)

Pazdera (3) – Pazderka (1) – Pazderková (1) – Pazdernatá (5) – Pazdernatý (3) – Pazderová (3)

Ze subst. pazdero (dřevnatá vrstva lněného stonku). (Moldanová, 2004, 136)

Pazour (3) – Pazourová (1)

Peca (2) – Pecová (2)

Ze subst. pec nebo OJ Petr. (Moldanová, 2004, 136)

Pecánek (1) – Pecánková (1)

Ze subst. pecánek (otvor do pece) nebo ze zdrobněliny subst. pecen. (Moldanová, 2004, 136)

Pecka (7) – Pecková (6)

Pečenková (1) – Pečinka (2) – Pečinková (2)

Ze subst. pečeně. (Moldanová, 2004, 136)

Pekár (1) – Pekárová (1) – **Pekarovič** (4) – **Pekarovičová** (3)

Ze subst. pekař nebo moravského pekárek (pekáč). (Moldanová, 2004, 137)

Pelikánová (1)

Pelnář (1)

Ze subst. pernář (perníkář). (Moldanová, 2004, 137)

Peňás (2) – Peňáz (5) – Peňázová (1)

Ze subst. peníz. (Moldanová, 2004, 137)

Peroutka (2) – Peroutková (2) – Perutek (3) – Perutková (4)

Ze subst. peroutka (svazek peří na mašlování; křidélko). (Vokabulář webový, Moldanová, ©2016)

Peřina (4) – Peřinová (3)

Petruželová (1)

Snad ze staročeského subst. petružel. (Vokabulář webový, ©2016)

Picek (1) – Picka (4) – Picková (7)

Ze subst. picek (krmný vepřík) nebo pec (picka). (Moldanová, 2004, 139)

Pichová (1)

Ze subst. pich (píst v komíně). (Moldanová, 2004, 139)

Pilař (1) – Pilařová (1)

Piloušková (2)

Ze subst. pilous (hmyz). (Moldanová, 2004, 140)

Pinkas (1) – Pinkasová (3)

Ze subst. pěnkava, u židovských rodin z OJ Pinchus, Pinkas. (Moldanová, 2004, 139 – 140)

Pipek (2)

Ze subst pipek (posměch; v jihočeském nářečí konec prstů spojených ve štipec) nebo subst. pípa. (Moldanová, 2004, 140)

Pisár (1) – Pisárová (4) – Pisařík (1) – Písařová (3)

Piskáček (6) – Piskáčková (5)

Ze subst. piskač (pištec). (Moldanová, 2004, 140)

Pixa (2) – Pixová (1)

Ze subst. pik (spiknutí). (Moldanová, 2004, 140)

Plaček (3) – Plačková (2)

Ze subst. plaček i plačka. (Moldanová, 2004, 141)

Plavcová (1) – Plavec (1)

Plavucha (1)

Snad ze subst. plavec, slovesa plavat nebo adj. plavý.

Plesník (3) – Plesníková (8)

Z moravského subst. plesník (porybný). (Moldanová, 2004, 142)

Pleško (1)

Ze subst. pleš. (Moldanová, 2004, 142)

Pletichová (1)

Pleva (3) – Plevová (2)

Plchůt (1) – Plšek (1)

Ze subst. plch (zvíře; nářečně starý mládenec) nebo plchot (valašsky chuchvalec; východočesky opuchlost). (Moldanová, 2004, 142)

Pliska (1) – Plisková (1)

Ze subst. pliska (pták konipas; sýkora babka). (Moldanová, 2004, 142)

Pluhařová (1)

Poduška (2) – Podušková (4)

Podzimek (1) – Podzimková (4)

Pohanková (1)

Podlaha (2) – Podlahová (3)

Pochyba (2)

Pokrývka (1) – **Pokrývková** (2)

Polesná (6) – Polesný (5)

Polívka (9) – Polívková (11)

Polom (2) – **Polomová** (1)

Pomahač (2) – Pomahačová (4)

Ze subst. pomahač (lidový lékař). (Moldanová, 2004, 145)

Popová (1) – **Popovič** (1) – Popovičová (2)

Ze staročeského subst. pop (papež). (Moldanová, 2004, 146)

Postupová (1)

Snad ze subst. postup či slovesa postupovat.

Pošta (2) – Poštová (2)

Pošvová (3)

Ze subst. pochva. (Moldanová, 2004, 147)

Potůček (2) – Potůčková (3)

Pouchová (1)

Ze subst. poucha (vyfouké vejce; trám ve stavidle). (Moldanová, 2004, 147)

Poutník (1) – **Poutníková** (2)

Prachařová (1)

Ze subst. prachař (výrobce střelného prachu). (Moldanová, 2004, 147)

Prášek (3) – Prášková (5)

Pravdová (2)

Primas (3) – Primasová (3)

Ze subst. primas (konšel). (Moldanová, 2004, 148)

Princová (1)

Procháska (2) – Prochásková (3) – Procházka (26) – Procházková (35) – **Procházová**⁹⁴ (1)

Provazník (6) – Provazníková (2)

Příhoda (1)

Přívvara (1) – Přívarová (1)

Ze subst. přívvara (příkrm). (Moldanová, 2004, 149)

Prozbová (1)

Snad spodobou ze subst. prosba.

Psota (2)

Ze subst. psota (nouze). (Moldanová, 2004, 149)

Pšenčíková (1) – Pšenička (2) – Pšeničková (1)

Ptáček (5) – Ptáčková (8) – Ptáčník (1) – Pták (3) – Ptáková (3)

Půda (3)

Puchýřová (1)

Pulcová (2) – Pulec (2)

Punčochářová (3)

Pupala (1) – Pupalová (1)

Ze starého subst. pup (něco nabobtnalého). (Moldanová, 2004, 150)

Purmenská (1)

Ze subst. purma (hornická schrána). (Moldanová, 2004, 151)

Puška (4) – Pušková (2)

Pytel (3) – Pytelka (2) – Pytelková (5) – Pytlová (2)

Ráček (5) – Ráčková (2) – Rak (2) – Raková (3)

Rais (1) – Raisová (1)

Ze subst. rais (vějička) nebo německého Reis (válečné tažení), u židovských rodin též z OJ Zachariáš. (Moldanová, 2004, 152 – 154)

Ráž (5) – Rážová (4)

Ze subst. ráž (kulička). (Moldanová, 2004, 153)

Rečka (2) – Rečková (3)

Ze subst. rek nebo OJ začínajících na Re-. (Moldanová, 2004, 154)

Rejffřová (1)

Ze subst. rejffř (zušlecht'ovatel sukna). (Moldanová, 2004, 154)

Rejha (1) – Rejhová (2)

---

⁹⁴ Snad též ze slovesa procházet.

Ze subst. rýha. (Moldanová, 2004, 154)

Repík (2) – Repíková (1)
Snad ze subst. řepka vlivem oblastí, kde nebylo české ř, nebo ze slovesa reptat.
(Moldanová, 2004, 155)

Ročková (2)
Ze subst. roček (rok staré zvíře). (Moldanová, 2004, 156)

Roh (3) – Roháč (1) – Roháčová (1) – Rohová (3)

Rohan (1)
Ze subst. rohan (kdo měl dům na rohu; rohatý). (Moldanová, 2004, 157)

Rojíková (1)
Ze subst. roj. (Moldanová, 2004, 157)

Roštínská (1) – Roštínský (1)
Ze subst. rošt (roští). (Moldanová, 2004, 158)

Rota (1) – Rotová (3) – Rotta (1) – Rottová (6) – Rottek (2) – Rottková (1)
Ze staročeského subst. rota (slib před soudem) nebo z německého adj. roth (červený).
(Moldanová, 2004, 158)

Rousek (2) – Rousková (6)
Ze subst. rousy nebo adj. rusý. (Moldanová, 2004, 159)

Ručka (1) – Ručková (1)

Růžek (3) – Růžková (1)

Růžička (9) – Růžičková (16)

Ryba (4) – Rybová (6)

Rybačoková (1) – Rybáková (1)
Ze subst. rybák (rybář). (Moldanová, 2004, 160)

Rybár (2) – Rybárová (2) – Rybář (6) – Rybářová (7)

Rybničková (1)

Rytířová (2)

Ryvolová (2)
Ze subst. ryvola (druh vína). (Moldanová, 2004, 161)

Řeřicha (5) – Řeřichová (3)

Řezáč (1) – Řezáčová (3)
Ze subst. řezáč (kdo řezal slámu, vinnou révu apod.; pták chřástal). (Moldanová, 2004, 162)

Řezníček (4) – Řezníčková (4)

Řežábek (1)

Ze staročeského subst. žeřáb (jeřáb). (Moldanová, 2004, 162)

Říčka (1) – **Říčková** (2)

Sadík (1)

Snad ze subst. sad, sádky nebo slovesa sázet.

Sánka (1) – Sankot (2) – Sankotová (3) – Sánková (1)

Ze subst. saň nebo OJ Alexandr. (Moldanová, 2004, 164)

Satrapa (1)

Ze staročeského subst. satrapa (dvorský služebník; despota). (Moldanová, 2004, 165)

Sedláček (29) – Sedláčková (24) – Sedlák (7) – Sedláková (7)

Sedlár (2) – **Sedlárová** (1)

Snad z nářeční nebo slovenské podoby subst. sedlář (výrobce sedel).

Sejtko (1) – **Sejtková** (1) – Síthová (1)

Snad ze subst. sítko.

Sekáč (5) – Sekáčová (3)

Ze subst. sekáč (kdo seká na louce; divoké prase). (Moldanová, 2004, 166)

Sekyra (1) – Sekyrová (4)

Semencová (1)

Ze subst. semenec nebo semeno. (Moldanová, 2004, 166)

Sikora (1) – Sikorová (1) – Sýkora (18) – Sýkorová (13)

Sitař (1) – Sitařová

Ze subst. sítař (výrobce sít). (Moldanová, 2004, 168)

Skala (4) – Skála (5) – Skalová (1) – Skálová (2)

Sklenář (3) – **Sklenářová** (3)

Sklenička (1) – Skleničková (1)

Skopcová (1) – Skopec (2)

Skořepa (2) – Skořepová (2)

Skribeková (1)

Ze subst. skribek (skrblík) nebo OJ Skrbimír. (Moldanová, 2004, 169)

Skřivan (3) – Skřivánek (1)

Skurcoňák (1) – Skurcoňáková (3)

Snad ze subst. skůra (nevydělaná kůže). (Moldanová, 2004, 170)

Skýba (1) – Skýbová (2)

Ze subst. skýva. (Moldanová, 2004, 170)

Sládek (1) – Sládková (7)

Sláma (9) – **Slaminka** (2) – **Slaminková** (1) – Slámová (4)

Slanina (3) – Slaninová (1)

Slavík (5) – **Slavíková** (4)

Slejška (1) – Slejšková (1)

Ze subst. slejšky (šišky z těsta; pomyje). (Moldanová, 2004, 170)

Slepička (5) – Slepíčková (4)

Sliška (3) – Sliško (1) – Slišková (2)

Ze subst. slíž (noky z těsta). (Moldanová, 2004, 171)

Slivka (2) – Slivková (2)

Z moravského subst. slíva (švestka). (Moldanová, 2004, 170)

Sloboda (3) – Slobodníková (1) – Slobodová (3) – Svoboda (39) – Svobodová (50)

Ze subst. svoboda. (Moldanová, 2004, 171 – 177)

Sluka (1) – Sluková (1)

Smatana (5) – **Smatanová** (5) – Smetana (1) – **Smětánková** (1) – Smetanová (1)

Ze subst. smetana. (Moldanová, 2004, 171)

Smíšek (10) – Smíšeková (3) – Smíšková (4)

Ze subst. smích nebo smíšek. (Moldanová, 2004, 171)

Smola (4) – Smoleja (1) – Smolek (6) – Smolík (4) – Smolíková (6) – Smolková (4) – Smolová (4)

Ze subst. smola (míza jehličnatých stromů). (Moldanová, 2004, 171)

Smrčka (4) – Smrčková (2)

Smrž (2) – Smržová (3)

Z názvu houby smrž. (Moldanová, 2004, 171)

Snopek (5) – Snopková (1)

Ze subst. snop. (Moldanová, 2004, 171)

Sobotka (4) – Sobotková (8)

Sochor (1) – Sochůrek (1) – Sochůrková (4) – **Sochr** (1) – **Sochrová** (2)

Sochovský (1)

Snad ze staročeského subst. socha (tyč) nebo subst. sochor. (Moldanová, 2004, 172)

Sojka (8) – Sojková (4)

Sokol (1) – Sokola (1) – Sokoláková (1) – Sokolíková (2) – Sokolová (4)

Ze subst. sokol nebo některého z místních jmen se stejným základem. (Moldanová, 2004, 172)

Solnařová (1)

Ze subst. solař (obchodník se solí). (Moldanová, 2004, 172)

Solnická (1)

Ze subst. solnice nebo místního jména z tohoto apelativa. (Moldanová, 2004, 172)

Sopek (1)

Snad ze subst. sopouch (komín). (Moldanová, 2004, 172)

Souček (2)

Soudek (1) – Soudková (1)

Soukeník (1) – Soukeníková (1)

Soukup (22) – Soukupová (25)

Ze subst. soukup (překupník). (Moldanová, 2004, 173)

Soumarová (1)

Spěvák (1)

Spilka (2)

Ze subst. spilka (místnost v pivovaru). (Moldanová, 2004, 173)

Spusta (1) – **Spustová** (1)

Snad ze subst. spousta.

Srnec (2)

Srnka (2) – Srnková (3) – Srnská (2) – Srnský (3)

Ze subst. srna nebo MJ Srnín, Srní. (Moldanová, 2004, 174)

Srp (2) – Srpová (1)

Starustka (1) – Starustková (1)

Ze subst. starosta. (Moldanová, 2004, 174)

Stařík (3) – Staříková (4)

Stávek (1) – Stávková (4)

Ze subst. stav (tkalcovský). (Moldanová, 2004, 174)

Stehlík (3) – Stehlíková (3)

Z názvu ptáka stehlíka. (Moldanová, 2004, 174)

Stodola (1) – Stodolová (1) – Stodůlka (2)

Stopka (1)

Ze subst. stopa. (Moldanová, 2004, 175)

Stoupová (1) – Stupka (5) – Stupková (5)

Straka (7) – Straková (8)

Strejc (2) – Strejček (2) – Strejčková (2) – Strýček (2) – Strýčková (4)

Strmiska (1) – Strmisková (1)

Ze moravského nářečního subst. strmisko (strniště). (Moldanová, 2004, 176)

Strnad (17) – Strnadová (14)

Stropek (1)

Ze subst. strop. (Moldanová, 2004, 176)

Stružka (1) – Stružková (1)

Ze subst. strouha. (Moldanová, 2004, 176)

Střihavka (2)

Ze subst. střihavka (lidový název pro škvora). (Moldanová, 2004, 177)

Studnička (1)

Stuchlíková (1)

Ze subst. stuchlík (lakomec, který nechává ztuhnout peníze). (Moldanová, 2004, 177)

Stulík (3) – Stulíková (7)

Ze subst. stulík (druh květiny). (Moldanová, 2004, 177)

Stýblo (1) – Stýblová (1)

Ze subst. stýblo (stéblo). (Moldanová, 2004, 177)

Suchomelová (4)

Ze subst. suchomel (mlynář na větrném mlýně). (Moldanová, 2004, 177)

Suchopár (4) – Suchopárová (5)

Ze subst. suchopár (místo vysušené sluncem). (Moldanová, 2004, 177)

Sukovič (1) – Sukovičová (3)

Surmaj (2) – Surmajová (5)

Ze subst. surma (píšťala; plískanice). (Moldanová, 2004, 178)

Sůva (1)

Ze subst. sůva (nepovedená houska) nebo sova. (Moldanová, 2004, 178)

Svěrák (2) – Svěráková (3)

Syrovátková (1)

Šádek (3) – Šádková (5)

Ze staročeského subst. šad (stařec) nebo německého Schade (škoda). (Moldanová, 2004, 179)

Šafarik (1) – Šafář (8) – Šafaříková (2) – Šafářová (6)

Šafránek (6)

Šanda (1) – Šaněk (1) – Šaňková (2)

Ze subst. kšanda nebo MJ Žandov. (Moldanová, 2004, 180)

Šašek (1) – Šašková (3)

Šátek (1) – Šátková (1)

Ze subst. šat. (Moldanová, 2004, 180)

Šenkýř (2) – Šenkýřová (2)

Šesták (2) – Šestáková (1)

Ze subst. šesták (šest krejcarů). (Moldanová, 2004, 182)

Šetele (1) – Šetelová (1) – Šetka (1)

Ze subst. šetek (skřítek) nebo šet (stařec). (Moldanová, 2004, 182)

Ševc (1) – Ševčík (2) – Ševčíková (4) – **Ševic** (2) – **Ševicová** (3) – Švec (12) – Švecová (14)

Ze subst. švec. (Moldanová, 2004, 182)

Šiba (4) – **Šibová** (3)

Snad z jihočeského subst. šíba (beran). (Moldanová, 2004, 182)

Šidelka (1) – Šidelková (2) – Šidlík (1) – Šidlíková (1)

Ze subst. šídlo. (Moldanová, 2004, 182)

Šídová (3)

Ze staročeského subst. šied (stařec). (Moldanová, 2004, 182)

Šindelář (8) – Šindelářová (5)

Šíp (4) – Šípek (1) – Šípka (8) – Šípková (6) – Šípková (2) – Šípová (10)

Ze subst. šíp nebo šípek (plod plané růže). (Moldanová, 2004, 183)

Šípoš (1) – Šípošová (1)

Snas ze subst. šípas (výprask). (Moldanová, 2004, 183)

Šístek (1) – Šístková (1)

Ze subst. šístka (pramínek vlasů na čele) nebo šestka. (Moldanová, 2004, 183)

Šiška (7) – Šišková (6) – **Šišťík** (2) – **Šišťíková** (4)

Škába (1)

Ze subst. škába (lakomec). (Moldanová, 2004, 183)

Škaloud (2) – Škaloudová (3)

Ze subst. školba (díra, mezera). (Moldanová, 2004, 184)

Škoda (1) – Škodová (2)

Škopková (1)

Škornička (1) – Škorníčková (2)

Ze subst. škorně (bota). (Moldanová, 2004, 184)

Škoulová (1)

Ze subst. škoula (skulina). (Moldanová, 2004, 184)

Škramlíková (1)

Ze subst. škramlík (krabička). (Moldanová, 2004, 184)

Škrdlant (1) – Škrdlantová (1)

Ze subst. škrdla (lakomec). (Moldanová, 2004, 184)

Škrobová (1)

Škvarček (2) – Škvarčeková (3)

Ze subst. škvára. (Moldanová, 2004, 185)

Šlapová (1)

Ze staročeského subst. šlapák (kůň, který dělá dlouhé kroky). (Moldanová, 2004, 185)

Šlechta (9) – Šlechtová (6)

Šmůlová (1)

Snad ze subst. šmolka (modřidlo) nebo smůla.

Šohajová (1)

Ze subst. šuhaj. (Moldanová, 2004, 192)

Špaček (3) – Špačková (3) – Špak (3) – Špaková (2)

Špalek (2) – Špálová (2)

Ze staročeského subst. špal (špalek). (Moldanová, 2004, 187)

Špeta (1) – Špetová (1)

Z moravského špeta (špetka). (Moldanová, 2004, 188)

Špička (2) – Špičková (4)

Špírek (3) – Špirka (1) – Špírková (1) – Špírková (1)

Ze subst. špírek (skřítek) nebo německého subst. Spirk (vrabec). (Moldanová, 2004, 188)

Špulka (1) – Špulková (3)

Šrámek (5) – Šrámkó (1) – Šrámková (7)

Ze subst. šrám. (Moldanová, 2004, 189)

Šroub (1) – Šroubová (1)

Štafek (2) – Štafková (3)

Ze subst. štaf (kus, díl). (Moldanová, 2004, 189)

Šťavík (5) – Šťavíková (2)

Z nářečního šťavík (šťovík). (Moldanová, 2004, 189)

Štěrbá (6) – Štěrbová (5) – Štrba (1) – Štrbačka (3) – Štrbačková (1) – Štrbík (1) – **Štrbo** (2) –

Štrbová (7)

Ze subst. štěrba (štěrbina). (Moldanová, 2004, 190)

Štérová (1)

Ze subst. štér (řemeslník pracující v bytě zákazníka). (Moldanová, 2004, 190)

Štětina (2) – Štětínová (4)

Štětka (1)

Štíbr (2) – Štíbrová (3)

Z východočeského štíbr (odštěpek). (Moldanová, 2004, 190)

Štika (2) – Štiková (2)

Štourač (1)

Ze subst. š'ourač (druh pilníku) nebo slovesa š'ourat. (Moldanová, 2004, 191)

Šťovík (1) – Šťovíková (2)

Štrach (1) – Štrachová (1)

Ze subst. strach. (Moldanová, 2004, 191)

Štros (3) – Štrosová (1)

Ze subst. pštros. (Moldanová, 2004, 191)

Šubová (1)

Ze subst. šuba (kožich). (Moldanová, 2004, 192)

Šuchmová (1)

Ze subst. šuchma (louda) nebo středohornoněmeckého Schuochman (švec). (Moldanová, 2004, 192)

Šupka (1)

Z nářečního šupka (slupka). (Moldanová, 2004, 192)

Šůs (3) – Šůsová (6) – Šůsta⁹⁵ (1) – Šůstová (1)

Ze subst. šůs (ukvapený člověk). (Moldanová, 2004, 192)

Šutovcová (2) – Šutovec (3)

Snad z valašského a jihočeského subst. šůta (šiška). (Moldanová, 2004, 193)

Švadlenka (1) – Švadlenková (2)

Švagerová (1)

Ze subst. švagr. (Moldanová, 2004, 193)

Švancar (1)

Ze subst. švancara (hůl; slavnostní hornická sekerka). (Moldanová, 2004, 193)

Švanda (2) – Švandová (5) – Švandrlíková (1)

Švestka (1) – Švestková (1)

---

⁹⁵ Těž ze slovesa šustit. (Moldanová, 2004, 192)

Táborová (1)

Talíř (2) – Talířová (1)

Taran (1) – Tarant (8) – Tarantík (2) – Tarantová (8)

Ze subst. tarant (druh vína) nebo německého nářečního Tarant (beran na zarážení kůlů). (Moldanová, 2004, 195)

Těhník (1) – Těhniková (1)

Ze staročeského subst. těhař (rolník). (Moldanová, 2004, 195)

Techl (1) – Techlová (2)

Ze subst. těhel (kolík k uvazování vorů) nebo těhle (držadlo pluhu). (Moldanová, 2004, 195)

Telínová (3)

Ze staročeského subst. telče (tele). (Moldanová, 2004, 196)

Teřl (1) – Teřlová (1)

Z moravského terš (tíže) nebo německého nářečního ters (smělý). (Moldanová, 2004, 196)

Tesák (4) – Tesáková (5)

Tesař (11) – Tesařík (1) – Tesaříková (2) – Tesařová (10) – Teslík (1)

Tinka (1)

Snad ze subst. tinkal (borax). (Moldanová, 2004, 197)

Tisovský (1)

Tkáč (6) – **Tkačev** (1) – Tkáčová (5) – Tkačuk (1) – Tkačuková (1)

Z moravského tkáč (tkadlec). (Moldanová, 2004, 197)

Tlamková (4) – Tlamsa (2) – Tlamsová (2)

Ze subst. tlama nebo slovesa tlamat (jíst). (Moldanová, 2004, 198)

Topol (1) – Topolová (2)

Topor (2)

Toráčová (1)

Z moravského tor (stopa, cesta). (Moldanová, 2004, 199)

Trantina (1) – Trantinová (3)

Z nářečního subst. trantina (bloud). (Moldanová, 2004, 199)

Trávníček (3) – Trávníčková (3) – Trávníková (1)

Trnečka (1) – Trnečková (1) – Trnka (4) – Trnková (4)

Trpálek (1)

Ze subst. trpák (nemotora). (Moldanová, 2004, 200)

Trsek (1) – Trsková (2)

Trtíková (2)

Ze subst. trt (vychrtlý kůň). (Moldanová, 2004, 200)

Trubačová (1)

Truhlant (1) – Truhlář (7) – Truhlářová (5)

Třešňák (1) – Třešňáková (1)

Z nářečního třešňák (pták rehek). (Moldanová, 2004, 201)

Tříška (2) – Tříšková (6)

Turna (1) – Turoň (1) – Turoňová (2)

Ze subst. tur a řady MJ s tímto kmenem. (Moldanová, 2004, 201)

Tvaroh (2) – Tvarohová (1) – Tvarůžek (2)

Tvrz (1) – Tvrzová (1)

Uhlig (3) – Uhligová (1) – Uhlík (1) – Uhlíková (2) – Uhlová (1)

Uhlíř (1) – Uhlířová (1)

Ujčíková (1)

Ze subst. ujec (matčin bratr). (Moldanová, 2004, 202)

Uzel (3) – Uzlík (1) – Uzlová (1)

Vaidiš (3) – **Vaidišová** (4) – Vajda (4) – Vajdíková (2) – Vajdová (1)

Ze subst. vajda (valašský starosta) nebo německého Weide (pastvina). (Moldanová, 2004, 204)

Vandrovcová (5) – Vandrovec (5)

Z valašského subst. vandrovec (vandrovní tovaryš). (Moldanová, 2004, 205)

Vápeník (1) – Vápeníková (1)

Včelák (1)

Ze subst. čmelák, včelař nebo pták včelojed. (Moldanová, 2004, 206)

Večerka (1) – Večerková (4)

Večeřa (4) – Večeřová (5)

Věchet (3) – Věchetová (1)

Ze subst. věchet (stočená hrstka slámy). (Moldanová, 2004, 207)

Vejmola (1)

Ze subst. výmol. (Moldanová, 2004, 207)

Vejnosková (1)

Vejrosta (3) – Vejrostová (4)

Za spisovné subst. výrostek. (Moldanová, 2004, 207)

Vejsada (3) – Vejsadová (5)

Ze spisovné subst. výsada. (Moldanová, 2004, 207)

Vejvar (2) – Vejvarová (1)

Z nářečního vejvar (vývar). (Moldanová, 2004, 207)

Vejvodová (1) – Vojvoda (1) – Vojvodíková (1)

Ze subst. vojevoda (valašský vojvoda). (Moldanová, 2004, 207)

Věnečková (1)

Verbovská (1) – Verbovský (3) – Vrba (14) – **Vrbas** (1) – **Vrbasová** (1) – Vrbeník (2) – Vrbeníková (2) – Vrbická (3) – Vrbický (5) – Vrbová (10) – Vrbovcová (22)

Ze subst. vrba nebo některého z MJ s tímto základem. (Moldanová, 2004, 206 – 215)

Veverka (5) – Veverková (3)

Vidličková (1)

Vichr (1)

Vinš (2) – Vinšová (1)

Z přejatého subst. vinš, to z německého Wunsch (přání). (Moldanová, 2004, 210)

Višňovská (1)

Vlach (7) – Vlachá (3) – Vlachová (7) – Vlachý (1) – Vlášek (1) – Vlášková (2)

Ze subst. vlach (zedník), národního jména románských národů nebo OJ Vladimír, Vlastibor apod. (Moldanová, 2004, 210)

Vlas (2) – Vlasák (3) – Vlasáková (1) – Vlasová (2)

Vlček (19) – Vlčková (16) – Vlk (5) – Vlková (5) – **Welk** (1)

Ze subst. vlk nebo vlč (podřadné sukno). (Moldanová, 2004, 211)

Vlnař (2) – Vlnařová (1)

Vlnová (1)

Vnuk (2) – Vnuková (2)

Voborník (2) – Voborníková (5)

Ze subst. oborník nebo MJ Obora. (Moldanová, 2004, 211)

Voborová (1) – Vobůrka (4) – Vobůrková (5)

Z původního subst. vobora (ohrada). (Moldanová, 2004, 211)

Vocelka (2) – Vocelková (2)

Ze subst. vocel (ocel). (Moldanová, 2004, 211)

Vodák (1) – Vodáková (1)

Ze subst. vodák (ten, kdo pečuje o obecní vodovod). (Moldanová, 2004, 211)

Vodárek (2) – Vodárková (2)

Ze subst. vodař se stejným významem jako vodák, viz výše. (Moldanová, 2004, 211)

Vodička (6) – Vodičková (8)

Vodrážka (11) – Vodrážková (5)

    Z argotického vodrážka (kdo uprchl). (Moldanová, 2004, 212)

Vojáček (6) – Vojáčková (8)

Vokáč (3) – Vokáčová (3)

    Ze subst. oko. (Moldanová, 2004, 212)

Vokoun (10) – Vokounová (11)

    Ze subst. okoun (ryba). (Moldanová, 2004, 212)

Vokřinková (1)

    Snad ze subst. okřín (dřevěná mísa vydlabaná z jednoho kusu). (Moldanová, 2004, 213)

Vokurka (4) – Vokurková (2)

Volák (2) – Voláková (1) – Volčík (1) – Volčíková (1)

    Ze subst. volák (ten, kdo měl na starosti voly). (Moldanová, 2004, 213)

Volek (2) – Volková (2)

Vopat (2) – Vopatová (2)

    Ze subst. opat. (Moldanová, 2004, 214)

Vopička (5) – Vopičková (5)

Voříšková (2)

Voska (1) – Vosková (1) – Vozka (8) – Vozková (6)

    Ze subst. vozka. (Moldanová, 2004, 214)

Vostárková (2)

    Ze subst. vostárek (staře vypadající mladý člověk). (Moldanová, 2004, 214)

Vostatková (1)

    Ze subst. ostatek. (Moldanová, 2004, 214)

Votápková (1)

    Ze subst. votápek (škraloup). (Moldanová, 2004, 215)

Votava (2) – Votavová (3)

    Ze subst. otava (zotavení; druhá sklizeň trávy; bydliště na stejnojmenné řece). (Moldanová, 2004, 132)

Vozar (2) – Vozár (2) – Vozarová (1) – Vozárová (3)

    Ze subst. vozár (kočí). (Moldanová, 2004, 215)

Voznica (1) – Voznicová (1)

Ze subst. voznice (vozová cesta). (Moldanová, 2004, 215)

Vrabcová (2) – Vrabec (4) – Vrablec (1) – Vrablecová (3)

Vrána (2) – **Vraniáková**⁹⁶ (1) – Vranka (2) – Vranková (2) – Vránová (4)

Vrkoč (1) – Vrkočová (2)

Vršník (1) – Vršníková (2)

Ze subst. vrš (sít'). (Moldanová, 2004, 216)

Vydra (2) – Vydrová (1)

Zábojník (4) – Zábojníková (2)

Ze subst. zábojník (ten, kdo lisuje olej). (Moldanová, 2004, 219)

Zadina (1) – Zadinová (1)

Ze subst. zadina (odpad při mláčení obilí). (Moldanová, 2004, 219)

Záhon (2)

Zahrádka (7) – Zahrádková (6)

Zahradníček (3) – Zahradníčková (3) – Zahradník (5) – Zahradníková (5)

Zaja (2) – Zajac (3) – Zajacová (1) – Zajačíková (1) – Zajícová (1) – Zajiček (1) – Zajiček (10) – Zajičková (2) – Zajičková (11) – Zajová (1)

Zámečník (4) – Zámečnicková (4)

Zámek (1) – Zámková (1)

Záruba (6) – Zárubová (4)

Zástěra (2) – Zástěrová (1)

Závadská (1)

Ze subst. nebo MJ Závada. (Moldanová, 2004, 221)

Zavora (1) – Závora (4) – Zavorová (1) – Závorová (6)

Zázvorka (1) – Zázvorková (3)

Ze subst. zázvor. (Moldanová, 2004, 221)

Zejdová (1)

Ze subst. zejda (nůše). (Moldanová, 2004, 221)

Zelinka (2) – Zelinková (6)

Ze subst. zelina (zelená bylina). (Moldanová, 2004, 222)

Zeman (22) – Zemánek (3) – Zemánková (3) – Zemanová (27)

Zemek (1)

Ze subst. zemek (sedlák; rodák). (Moldanová, 2004, 222)

---

⁹⁶ Těž snad ze subst. vraník.

Zima (9) – Zíma (5) – Zimák (1) – Zimáková (1) – Zimová (10) – Zímová (7)

Zítek (1) – Zítková (2)

Z nářečního zít (zeť). (Moldanová, 2004, 223)

Zoubek (1) – Zubalík (1) – Zubanič (3) – Zubaničová (1) – Zubko (4) – Zubková (3)

Zounek (1)

Ze subst. zoun (žhavý popel). (Moldanová, 2004, 224)

Zourková (2)

Ze subst. zour (kus zorané půdy). (Moldanová, 2004, 224)

Zrůst (3)

Ze staročeského subst. zrost (vzrůst). (Moldanová, 2004, 224)

Zvěřina (2) – **Zvěřinová** (2)

Žába (1)

Žac (1) – Žáček (4) – Žáčková (5) – Žák (4) – Žáková (4)

Žalud (5) – Žaludová (4)

Žaludko (1) – Žaludková (1)

Žejdl (5) – Žejdlová (5)

Ze staročeského subst. žejtel (dutá míra). (Moldanová, 2004, 226)

Žemlička (4) – Žemličková (3)

Žiláková (1)

Ze subst. žíla. (Moldanová, 2004, 226)

Žoldánová (1) – Žolna (3) – Žolnová (2)

Ze subst. žoldák. (Moldanová, 2004, 227)

11. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná adjektivy

Tato kapitola představuje příjmení vzniklá z adjektiv. Citace jsou jako v předchozích kapitolách uvedeny ve slovníkové části.

Příjmení z adjektiv tvoří menší skupinu příjmení o přibližně stovce hnízd a pouhém dvojnásobku příjmení. Nejproduktivnějšími základy jsou adjektiva bílý, černý, holý, nový, ryšavý, suchý a veselý. Příjmení jsou realizována především ve tvaru složeném, objevují se však také propria z tvarů jmenných, například *Brzek*, *Hloušek*, *Chromková*, *Kysel*, *Levek*, *Malecká*, *Málek* a *Vesel*.

V této skupině příjmení se vyskytují přípony -s (*Holas*, *Milasová*), -š (*Hrubeš*), -ský (*Bílský*, *Holejšovský*), -ch (*Černoch*, *Škach*), -k (*Bělík*, *Černík*, *Holík*, *Chylík*) a nejproduktivnější -ák (*Bližňák*, *Černák*, *Červeňák*, *Hulák*, *Horňáková*, *Horničák*, *Krchňák*, *Kruták*, *Temňák*). Mezi příjmení realizovaná pomocí krácení patří například onyma *Dolejš*, *Jůn*, *Malát*, *Mrzena* nebo *Pěč*. Deminutivními proprii tvořenými stejnými příponami jako desubstantiva jsou například příjmení *Drobeček*, *Hloušek*, *Hlušičková*, *Chudáček*, *Kadeřábek*, *Křiváček*, *Maleček*, *Nováček*, *Sirůček*. Jsou zde také příjmení utvořená vlivem nepřímých pádů (*Bronc* z *bronný*) nebo vokativu (*Milo* z *milý*).

Velké množství těchto příjmení je motivačně neprůhledné, jelikož je tvořeno dnes již neužívanými adjektivy, jsou jimi například přídavná jména *bronný*, *durný*, *horný*, *charý*, *chylý*, *klecavý*, *krchý* či *medunný*⁹⁷.

Dále následuje přehled příjmení motivovaných adjektivy:

Legenda pro orientaci v heslech:

Brzek (1)

Ze stč. adj. *brzý* (rychlý). (Moldanová, 2004, 34)

Tedy staročeské adjektivum *brzý* tvoří jedno příjmení *Brzek*. V závorce je uveden počet nositelů příslušného propria. Tučně zvýrazněná jména nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři*

---

⁹⁷ Významy viz jendotlivá antroponyma.

webovém (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), jejich zařazení je tedy spíše návrhem a otevírá možnosti k diskuzi.

Bejlek (4) – Bejlková (3) – Bělík (5) – Bělíková (6) – Bělina (3) – Bělinová (1) – Bielíková (1) – Bielíková (1) – Bilá (11) – Bílá (11) – Bilak (4) – Bílek (16) – Bilicová (1) – Bilík (1) – Bilíková (3) – Bilíková (2) – Bilka (1) – Bilková (2) – Bílková (15) – Billý (1) – Bílská (2) – Bílský (2) – Bílý (9) – Bílý (5)

Z adjektiva bílý a jeho jmenných tvarů běl a bíl. (Moldanová, 2004, 30)

Bližňák (1)

Broncová (1)

Z adjektiva bronný (bílý). (Moldanová, 2004, 34)

Brzek (1)

Ze stč. adj. brzý (rychlý). (Moldanová, 2004, 34)

Bystřická (3) – Bystřický (1)

Základem příjmení je přídavné jméno bystrý, bezprostřední motivací pro tato příjmení mohla být ovšem již existující MJ. (Moldanová, 2004, 36)

Čarný (1) – Černá (66) – Černák (1) – Čerňák (1) – Černáková (2) – Černánská (1) – Čerňanská (2) – Černík (4) – Černíková (6) – Černil (2) – Černilová (1) – Černoch (2) – Černochová (3) – Čerňová (1) – Černovská (1) – Černý (54)

Červená (12) – Červeňák (17) – Červeňáková (22) – Červený (15)

Též ze subst. červen. (Moldanová, 2004, 39)

Dbalá (4) – Dbalý (5)

Divoká (4) – Divoký (6)

Dlouhá (8) – Dlouhý (12)

Dobrá (2)

Dolejš (5) – Dolejší (5) – Dolejšová (3)

Z adjektiva dolejší či z MJ Dolensko pod Ještědem. (Moldanová, 2004, 43)

Došlá (2) – Došlý (2)

Drahoš (6) – Drahošová (3) – Drahotová (1)

Z adj. drahý. (Moldanová, 2004, 44)

Drobeček (2) – Drobečková (2)

Z adj. drobný, případně ze slovesa drobit. (Moldanová, 2004, 44)

Durná (2) – Durný (2) – Duroňová (2)

Z lašského přídavného jména *durný* (silný nebo bláznivý). (Moldanová, 2004, 46)

Hezký (1)

Hladík (7) – Hladíková (10) – Hladká (7) – Hladký (8)

Z adj. *hladký*, případně se subst. *hladík* (rašple). (Moldanová, 2004, 64)

Hloupá (4) – Hloupý (2)

Hloušek (3) – Hloušková (3) – Hlušičková (2)

Z adj. *hluchý*. (Moldanová, 2004, 64)

Hola (1) – Holá (2) – Holakovská (1) – Holakovský (2) – Holas (3) – Holasová (1) – Holcová (6) – Holec (5) – Holeček (2) – Holečková (3) – Holejšovská (2) – Holejšovský (1) – Holek (2) – Holeš (1) – Holešová (1) – Holík (5) – Holíková (3) – Holinka (1) – Holinková (2) – Holková (1) – Hollá (5) – Hollová (1) – Hollý (10) – Holý (2) – Hula (1) – Hulák (2) – Huláková (1) – Hulcová (2) – Hulinková (1) – Hulová (1)

Z adjektiva *holý*. (Moldanová, 2004, 65)

Horečný (1)

Horká (2) – Horkový (1) – Horký (2)

Hornáková (3) – Horničák (1) – Horničáková (1)

Z adj. *horný* ve smyslu *horský* i *horlivý*. (Moldanová, 2004, 67)

Hořejší (4)

Hotová (1)

Hrubá (14) – Hruboš (3) – Hrubošová (2) – Hrubý (13)

Hubená (1) – Hubený (1)

Cháberová (1)

Z adjektiva *chabý*. (Moldanová, 2004, 71)

Chára (1) – Chárová (1)

Z lašského *charý* (škarový). (Moldanová, 2004, 72)

Chourová (1)

Z adjektiva *churý* (*churavý*). (Moldanová, 2004, 72)

Chromjak (2) – Chromková (1)

Ze jmenného tvaru adjektiva *chromý*. (Moldanová, 2004, 73)

Chudáček (2) – Chudáčková (5) – Chudý (1)

Chylík (2)

Z adj. *chylý* (*křivý*, *schýlený*). (Moldanová, 2004, 73)

Chytra (1) – Chytrá (1) – Chytrová (1)

Jůn (4) – Junek (2) – Junková (4) – Jůnová (7)

- Z adj. juný (mladý), případně též z německého adj. jung se stejným významem.
(Moldanová, 2004, 78)
- Kadeřábek (4) – Kadeřábková (6)
Z adj. kadeřavý. (Moldanová, 2004, 79)
- Klečka (3) – Klečková (4)
Z adj. klecavý (kulhavý). (Moldanová, 1983, 103)
- Koktavá (1) – Koktavý (2)
- Konečná (2) – Konečný (2)
- Kovandová (1)
Z adjektiva kovaný. (Moldanová, 1983, 113)
- Kožený (1)
- Kratěna (1) – Kratěnová (1) – Kratina (1) – Kratinová (2) – Krátká (7) – Krátký (6)
Z adj. krátký. (Moldanová, 1983, 115)
- Krch** (1) – **Krchňák** (2) – **Krchňáková** (1) – **Krchová** (2)
Ze staročeského krchý (levý, levoruký). (Vokabulář webový, 2016)
- Krotká (2) – Krotký (3)
- Kruták (1)
Z adj. krutý. (Moldanová, 1983, 117)
- Křehká (5) – Křehký (7)
- Křiváček (2) – Křiváčková (1) – Křivánek (1) – Křivánková (2) – Křivanová (1)
Z adj. křivý. (Moldanová, 1983, 118)
- Kulatá (3) – Kulatý (2)
- Kysel (1) – Kyselá (2) – Kyselová (2) – Kyselý (1)
Z adj. kysel/kyselý nebo subst. kyselo (polévka). (Moldanová, 2004, 101)
- Lačňák (1) – Lačňáková (1)
Z adj. lačný. (Moldanová, 2004, 102)
- Lakomá (2) – Lakomý (1)
- Lehečka (3) – Lehečková (2) – Lehká (2) – Lehký (1)
Z adj. lehek/lehký. (Moldanová, 2004, 104)
- Levá (6) – Levý (3) – **Levek** (1) – **Levková** (3)
- Liba (2) – Libenek (1) – Libová (1)
Z adj. libý nebo OJ Libohod, Dobrolub apod. (Moldanová, 2004, 106)

[Lisá (3) – Lisý (5)]⁹⁸ – Lysá (9) – Lysák (3) – Lysáková (4) – Lysý (11)

Z adj. lysý. (Moldanová, 2004, 107)

Lonská (1) – Lonský (1)

Z adj. loňský. (Moldanová, 2004, 108)

Malá (39) – Malecká (5) – Malecký (3) – Maleček (2) – Malečková (4) – Málek (2) – Málková (4) – Malušková (1) – Malý (19)

Z adj. malý a jeho jmenného tvaru malec. (Moldanová, 2004, 111)

Malát (1)

Z adj. malátný. (Moldanová, 2004, 111)

Mastný (1)

Meduna (1) – Medunová (1)

Z adj. medunný (sladký jako med) nebo subst. meduna (líc mince). (Moldanová, 2004, 116)

Menčík (3) – Menšík (2) – Menšíková (2)

Milasová (1) – **Milko** (1) – **Milková** (1) – Milo (7) – Milová (3)

Z adj. milý nebo OJ Bohumil, Miloslav apod. Příjmení *Milo* je utvořené z vokativu. (Moldanová, 2004, 118)

Modráková (1)

Mokrá (1) – Mokrý (2)

Moudříková (1) – Mudra (11) – Mudrová (9) – Mudrý (3)

Z adj. moudrý. (Moldanová, 2004, 121)

Mrnková (1)

Z adj. mrňavý. (Moldanová, 2004, 122)

Mrzena (2) – Mrzenová (1)

Z adj. mrzený (nemilý). (Moldanová, 2004, 122)

Nechutná (1) – Nechutný (3)

Nejedlý (3)

Nemrava (1) – Nemravová (2)

Z adj. nemravný. (Moldanová, 2004, 125)

Nešvera (2) – Nešverová (2)

Z adj. nešvarný (nehezský). (Moldanová, 2004, 126)

Nevrlý (1)

---

⁹⁸ Též z nářečního označení lišky nebo subst. lis. (Moldanová, 2004, 107)

Nezbedová (1)

Z adj. nezbedný. (Moldanová, 2004, 127)

Nová (12) – [Nováček (10) – Nováčková (8)]⁹⁹ – Novák (84) – Nováková (61) – Nový (17) –
Nowaková (2)

Z adj. nový. (Moldanová, 2004, 128)

Novotná (48) – Novotný (38)

Ze staročeského adj. novotný (nový). (Moldanová, 2004, 128)

Pěč (2) – Pěčová (2)

Z adj. pěkný. (Moldanová, 2004, 136)

Pečená (2) – Pečený (3)

Pilná (2)

Plachá (7) – Plachý (7)

Plecitá (2) – Plecítý (3)

Z adj. plecítý (se širokými rameny). (Moldanová, 2004, 142)

Plechata (5) – Plechatý (4)

Z adj. plechatý (plešatý). (Moldanová, 2004, 142)

Pokorná (20) – Pokorný (17)

Poslušná (3) – Poslušný (2)

Povolná (1) – Povolný (4)

Pozdíšková (1)

Z adj. pozdní. (Moldanová, 2004, 147)

Pravcová (2) – Pravec (3)

Z adj. pravý. (Moldanová, 2004, 147)

Prchlík (1) – Prchlíková (1)

Z adj. prchlý (hněvivý). (Moldanová, 2004, 148)

Příman (1) – Přímanová (1)

Snad z adj. přímý.

Růžová (1)

Rychlá (3) – Rychlý (3)

Ryšánek (2) – Ryšánková (1) – Ryšavá (2) – Ryšavý (1) – Ryška (4) – Ryšková (6) – Ryšlavá
(2) – Ryšlavý (2)

Z adj. ryšavý. (Moldanová, 2004, 161)

---

⁹⁹ Těž ze subst. nováček. (Moldanová, 2004, 128)

Ryzková (1)

Z adj. ryzí. (Moldanová, 2004, 161)

Sirůček (5) – Sirůčková (4)

Z adj. široký. (Moldanová, 2004, 168)

Sivák (26) – Siváková (24) – Siváň (4) – Siváňová (1) – Šivák (6) – Šiváková (4)

Z adj. sivý. (Moldanová, 2004, 169)

Slabá (1) – Slaboň (2) – Slaboňová (2) – Slabý (2)

Sladká (6) – Sladký (4)

Slaný (1)

Z adj. nebo MJ Slaný.

Slepčik (22) – Slepčik (18) – **Slepčiková** (19) – Slepčiková (16)

Z adj. slepý. (Moldanová, 2004, 170)

Smutná (5) – Smutný (5)

Spurná (4)

Ze staročeského subst. zpurný (vážný) nebo vzpurný. (Moldanová, 2004, 173)

Stará (10) – Stára (2) – Stárek¹⁰⁰ (1) – Stárková (2) – Stárová (1) – Starý (5)

Stříbrná (3) – Stříbrný (3)

Studená (7) – Studený (4)

Suchá (17) – Suchan (3) – Suchánek (1) – Suchánková (1) – Suchanová (4) – Suchý (16) –

Suchyňa (2) – Suchyňová (2) – Sušánek (2)

Syrový (1)

Šárová (1)

Z adj. šarový (křivý). (Moldanová, 2004, 180)

Šeda (2) – Šedivá (4) – Šedivcová (5) – Šedivec¹⁰¹ (4) – Šedivý (4) – Šedová (4)

Šerák (3) – Šeráková (1)

Z adj. šerý. (Moldanová, 2004, 182)

Šikola (2) – Šikolová (1)

Patrně z adj. šikovný. (Moldanová, 2004, 182)

Šilhavá (6) – **Šilhavý** (4)

Škach (2) – Škachová (2)

Snad z adj. škarý (škaredý). (Moldanová, 2004, 184)

Škarda (4) – Škardová (3)

---

¹⁰⁰ Též z německého ajd. stark (mocný, silný). (Moldanová, 2004, 174)

¹⁰¹ Též z MJ Šedivec. (Moldanová, 2004, 181)

Z adj. škaredý. (Moldanová, 2004, 184)
Šťástková (1) – Šťastná (8) – Šťastný (3)
Temňák (2) – Temňáková (1)
    Snad z adj. temný.
Teplá (1) – Teplíková (2) – Teplý (2)
Tichá (10) – Ticháček (5) – Ticháčková (8) – Tichý (7)
Titěra (3) – Titěrová (3)
    Z adj. titěrný. (Moldanová, 2004, 197)
Tlustá (2) – Tlustý (2)
Trhlík (2) – Trhlíková (2)
    Z adj. trhlý. (Moldanová, 2004, 200)
Tuček (4) – Tučková (4)
    Z adj. tučný. (Moldanová, 2004, 201)
Tuhý (2)
Tupá (3) – Tupý (4)
Valná (1)
    Z adj. valný (veliký, silný). (Moldanová, 2004, 205)
Vážan (1) – Vážanová (1)
    Z adj. vážný. (Moldanová, 2004, 206)
Veselá (24) – Veselňák (5) – Veselňáková (7) – Veselka¹⁰² (4) – Veselková (4) – Veselý (19)
– Vessel (1) – Vesselová (2)
Vetchá (6) – Vetchý (5)
Volná (4) – Volný (2)
Vostrá (3) – Vostrý (3)
Výborná (4) – Výborný (3)
Vycpálek (2) – Vycpálková (2)
    Z adj. vycpaný. (Moldanová, 2004, 216)
Zelená (4) – Zelenka (6) – Zelenková (5) – Zelený (6)
Zmrzlá (1) – Zmrzlý (1)
Zoufalá (4) – Zoufalý (4)
Železná (1) – Železný (1)
Živná (4) – Živný (4)

---

¹⁰² Též ze subst. veselka. (Moldanová, 2004, 208)

12. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná slovesy

Příjmení ze sloves tvoří přibližně 200 hnízd, z nichž většina obsahuje jen jedno nebo dvě příjmení. Na rozdíl od ostatních skupin jsou příjmení motivovaná slovesy poměrně jasně motivačně průhledná, ačkoli i zde se v některých případech proměnil původní význam slova, například sloveso nakládat mělo dříve význam investovat, nastoupit naléhat, odehnat hájit se apod.

Dvěma nejproduktivnějšími způsoby tvoření příjmení ze sloves jsou příjmení ze slovesných základů a tvarů minulých. První zmiňovaná skupina je tvořena například pomocí kmenového -a- (*Bumba, Kuka*), dále příponami -a (*Cába, Dunda*), -ák (*Haták, Hrabák*), -an (*Karhan*), -ka (*Kaňka, Kopačka*), -r (*Kandra, Krákora*), -ský (*Kaňkovský*) či -š (*Kardoš, Klepiš*).

Příjmení z tvarů minulých jsou nejčastěji v základním tvaru (*Bouchal, Boukal, Coufal, Dočkal, Doležal, Dosedlová, Dostal, Drápal, Dráždil, Bumbala, Dobíhalová, Drbalová, Hříbal, Chodil, Chvátal, Obešlo*), méně často jsou z nich dále tvořeny odvozeniny (*Bacílek, Cabalka*)

Objevuje se zde také jedno příjmení z tvaru přítomného (*Nepovímová*), jedno příjmení, u kterého není zcela jasné, jedná-li se o slovesný základ nebo imperativ (*Dus*) a několik příjmení z příčestí trpného (*Dopita, Skladaný, Skočná a Strolená*).

Produktivními slovesy, která se podílejí na proprializaci, jsou také verba s předponami do-, ne-, vy- a za-, jedná se například o příjmení *Dočkal, Dohnal, Doležal, Dopita, Dosedlová, Dostal, Nedbal, Nechala, Nechvátalová, Nekvapil, Nepovímová, Nestrojilová, Nesveda, Netopilík, Vybíral, Vyčítal, Vyhnánek, Vyjídák, Vykoukal, Vyvadil, Zadržil, Zchoval, Zapletal, Zatloukal* nebo *Zavoral*.

Dále následuje přehled příjmení motivovaných slovesy:

Legenda pro orientaci v heslech:

Boukal (2) – Boukalová (3)

Ze slovesa boukat (se) (honit se, pářit se), příp. slovesa bukat (mluvit hlubokým hlasem). (Moldanová, 2004, 33)

Tedy slovesa boukat nebo bukat jsou základem pro dvě příjmení *Boukal* a *Boukalová*. V závorce je uveden počet nositelů stejného propria. Pokud je příjmení motivačně průhledné, není pod hnízdem uvedeno, z jakého základu vychází, ale bylo ověřeno, zda tato motivační průhlednost není falešná. Tučně zvýrazněná jména nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři webovém* (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), jejich zařazení je tedy spíše návrhem a otevírá možnosti k diskuzi.

Bacílek (3) – Bacílková (3)

Snad ze slovesa baciti.

Bouchal (2) – Bouchalová (6)

Boukal (2) – Boukalová (3)

Ze slovesa boukat (se) (honit se, pářit se), příp. slovesa bukat (mluvit hlubokým hlasem). (Moldanová, 2004, 33)

Bubelová (1) – **Buberl (1) – Bubla (2) – Buble (1) – Bublík (4) – Bublíková (2) – Bublová (1)**

Ze slovesa bubat (bubřet). (Moldanová, 2004, 34)

Bumba (1) – Bumbala (2) – Bumbalová (2) – Bumbová (1)

Ze slovesa bumbat. (Moldanová, 2004, 35)

Cába (1) – Cabalka (1) – Cabalková (1) – Cábová (2) – Cábová (2)

Ze slovesa cabit (plakat). (Moldanová, 2004, 36)

Coufal (2) – Coufalová (1)

Ze slovesa couvat, v nářeční podobě coufat. (Moldanová, 2004, 38)

Česáková (2)

Ze slovesa česat, jehož význam může být též škrábat či hubovat. (Moldanová, 2004, 40)

Čimera (3) – Čimerová (2)

Z nářeční podoby slovesa čimerat se (být čiperný), ze subst. čimerka, z MJ Číměř či z OJ začínajících na Či-. (Moldanová, 2004, 40)

Dobíhalová (1)

Dočkal (5) – Dočkalová (9)

Ze slovesa dočekat. K redukci dočekat na dočkat došlo v 16. století. (Moldanová, 2004, 43)

Dohnal (5) – Dohnalová (2)

Doležal (17) – Doležalová (24) – Doležel (2)
Ze slovesa doležat. (Moldanová, 2004, 43)

Dopita (5) – Dopitová (2)
Ze slovesa dopíjeti. (Moldanová, 2004, 43)

Dosedlová (1)

Dostal (2) – Dostál (10) – Dostálková (1) – Dostálová (8)

Drápal (1) – Drápalová (2)

Dráždil (1)

Drbalová (1)

Dudrová (1)
Ze slovesa dudrat (bručet). (Moldanová, 2004, 45)

Dunda (2) – Dundová (3)
Ze slovesa dundat (pít). (Moldanová, 2004, 46)

Durda (1) – Durdisová (2) – Durdová (1)
Ze slovesa durdit se. (Moldanová, 2004, 46)

Dus (1) – Dusová (1)
Ze slovesa dusit.

Frk (1) – Frková (1)
Ze slovesa frkat. (Moldanová, 2004, 53)

Fučík (1) – Fučíková (1) – Fučíkovský (2)
Ze slovesa fučet (fičet). (Moldanová, 2004, 54)

Fukala (3) – Fukalová (2)
Ze slovesa foukat či subst. fuka (štěrbina).

Hasan (1)
Z nářečního slovesa hasat (rejdit). (Moldanová, 2004, 60)

Haták (1) – Hatáková (1) – Hatalová (2)
Ze slovesa hatit (nosit) či subst. hať (dřevěná cesta přes močál). (Moldanová, 2004, 60)

Hladil (4) – Hladilová (4)

Hnízdil (3) – Hnízdilová (5)

Houda (1) – Houdová (5)
Z nářečního slovesa vyhoudat (chlubit se). (Moldanová, 2004, 68)

Hrabák (6) – Hrabáková (5) – Hrabalová (1)
Ze slovesa hrabat nebo ze subst. hraba (motyka). (Moldanová, 2004, 68)

Hrazdira (4) – Hrazdirová (8)

Ze slovesa hrazdit/hrázdit (ohrazovat). (Moldanová, 2004, 69)

Hříbal (4) – Hříbalová (2)

Z moravského slovesa hříbat (okusovat). (Moldanová, 2004, 70)

Chodil (1) – Chodilová (1)

Chvátal (1)

Chytilová (1)

Kálal (1) – Kálalová (1)

Ze slovesa kálat (rubat dříví). (Moldanová, 2004, 80)

Kandra (1) – Kandrová (2)

Ze slovesa kandat (žvanit).

Kaňka (3) – Kaňková (3) – Kaňkovská (1) – Kaňkovský (1)

Ze slovesa kanit (žvanit) nebo ze subst. kaňka ve smyslu zakrnělé house nebo sele.
(Moldanová, 2004, 80)

Kardoš (3) – Kardošová (2)

Ze slovesa kardat (trestat), někdy i z OJ Karel. (Moldanová, 2004, 81)

Karhan (2) – Karhanová (1)

Ze slovesa karhat (kárat). (Moldanová, 2004, 81)

Kasal (2) – Kasalová (2)

Ze slovesa kasat (se). (Moldanová, 2004, 82)

Kejval (1) – Kejvalová (1)

Klabačka (1) – Klabačková (1) – Klaban (1)

Ze slovesa klabat. (Moldanová, 1983, 102)

Klapková (1)

Ze slovesa klapat. (Moldanová, 1983, 102)

Klátil (1) – Klátilová (1)

Klepáčková (1) – Klepiš (2) – Klepišová (1)

Ze slovesa klepat. (Moldanová, 1983, 103)

Klofáč (4) – Klofáčová (3) – Klofandová (1)

Z nářeční podoby slovesa klovat. (Moldanová, 1983, 104)

Klubal (4) – Klubalová (4)

Končil (2) – Končilová (1)

Kopačka (1) – Kopáčková (1) – Kopal (1) – Kopp (2) – Koppová (2)

Ze slovesa kopat. (Moldanová, 1983, 109)

Kotalová (2)

Ze slovesa kotálet se (kutálet se). (Moldanová, 1983, 112)

Kouřil (2) – Kouřilová (1)

Krákora (6) – Krákorová (4)

Ze slovesa krákorat nebo subst. krákora (hanlivě zpěvák; mluvka). (Moldanová, 1983, 115)

Krotíl (4) – Krotilová (2)

Kroutil (1) – Kroutilová (1)

Krpata (1) – Krpátová (1)

Ze slovesa krpát (loudavě pracovat). (Moldanová, 1983, 116)

Kuka (1) – Kuková (1)

Ze slovesa kukat. (Moldanová, 1983, 120)

Kulhánek (5) – Kulháňková (6) – Kulhanová (1)

Kuřil (2) – Kuřilová (1)

Kutil (1) – Kutilová (2) – Kutiš (1) – Kutišová (3)

Ze slovesa kutit. (Moldanová, 2004, 100)

Lapáček (1) – Lapáčková (4) – Lapčák (2) – Lapčáková (1) – Lapeš (1) – Lapešová (1) – Lapková¹⁰³ (1)

Ze slovesa lapat. (Moldanová, 2004, 103)

Látal (1) – Látalová (2)

Maňhal (1) – Maňhalová (2)

Ze slovesa maňhat (mlaskat). (Moldanová, 2004, 112)

Mašl (1) – **Mašlar** (1) – **Mašlarová** (1) – Mašlonka (1) – Mašlová (1)

Patrně ze slovesa mašlovat. (Moldanová, 2004, 114)

Mazal (2) – Mazalová (1) – Mazan (3) – Mazán (2) – Mazanová (3) – Mazánová (1)

Melčová (1)

Ze slovesa mlít nebo přesmykem ze subst. mleč (zákazník ve mlýně). (Moldanová, 2004, 116)

Misíková (3) – Mysík (1) – Mysíková (1)

Ze slovesa misati (slábnout, hynout), mísit nebo subst mísa. (Moldanová, 2004, 119)

Mlčoch (2) – Mlčochová (1)

Moutelík (4) – Moutelíková (3)

---

¹⁰³ Též ze subst. lapka (lupič). (Moldanová, 2004, 103)

Ze slovesa moutit (míchat tekutinu). (Moldanová, 2004, 121)

Mrhal (1) – Mrhalová (2)

Musel (1) – Muselová (2) – Musil (12) – Musilová (16)

Ze slovesa muset/musit. (Moldanová, 2004, 122)

Nakládal (1)

Navrátil (26) – Navrátilová (18)

Nedbal (3) – Nedbalová (1)

Nechala (1)

Nechvátalová (1)

Nekvapil (1) – Nekvapilová (3)

Nepovímová (1)

Nestrojilová (1)

Nesveda (2) – Nesvedová (1)

Ze slovesa nezvést se (nevydařit se) nebo ajd. nezvedený (nevychovaný). (Moldanová, 2004, 126)

Neškrabal (2) – **Neškrabalová** (1)

Netopilík (1)

Ze slovesa netopit (se). (Moldanová, 2004, 126)

Nežil (2) – Nežilová (2)

Ze slovesa neužít nebo adj. neužilý (skoupý). (Moldanová, 2004, 126)

Nosil (2)

Obešlo (1)

Obořil (2) – Obořilová (2)

Obšil (1) – Obšilová (1) – Obšivač (4) – Obšivačová (3)

Obzina (3) – Obzinová (2)

Z valašského slovesa obzinůt' (ulovit, dosáhnout). (Moldanová, 2004, 129)

Odehnal (4) – Odehnalová (3)

Opluštěl (1)

Ze slovesa oplištít (opleskat hlínou). (Moldanová, 2004, 131)

Papaiová (1) – Papaj (1) – Papajová (1) – Papay (1) – Papayová (1)

Ze slovesa papat. (Moldanová, 2004, 134)

Páral (1) – Páralová (4)

Pařík (1) – Paříková (1) – Pařil (1) – Pařilová (2)

Ze slovesa pařit. (Moldanová, 2004, 135)

Pařha (3) – Pařhová (5)

Ze slovesa pařhat (řmajdat). (Moldanová, 2004, 136)

Pikal (1) – Pikalová (1)

Z východočeského slovesa pikat (mořit; odpočívát). (Moldanová, 2004, 139)

Pleskač (2) – Pleskačová (1)

Podářil (4) – Podářilová (3)

Polata (1) – Polatová (1)

Z valařského (po)lát (vynadat) nebo subst. polota (tulák). (Moldanová, 2004, 145)

Ponížil (1) – Ponížilová (4)

Pospíchal (2) – Pospíchalová (2) – Pospíšeil (12) – Pospíšeilová (16)

Potěšilová (2)

Potužák (2) – Potužáková (1)

Ze slovesa potoužit (postěžovat si). (Moldanová, 2004, 147)

Potužník (5) – Potužníková (6)

Ze slovesa potužit (posílit). (Moldanová, 2004, 147)

Prchal (5) – Prchalová (7)

Prosil (2)

Snad ze slovesa sít nebo prosit.

Prudil (1) – **Prudilová** (1)

Ze slovesa prudit (páliti). (Vokabulář webový, ©2016)

Přerost (2) – Přerostová (1)

Převrátil (6) – Převrátilová (7)

Přibil (4) – Přibilová (2)

Přibyl (11) – Přibyllová (8)

Přichystal (4) – Přichystalová (4)

Pučil (1) – Pučilová (1)

Ze slovesa pučet. (Moldanová, 2004, 150)

Pudil (1) – Pudilová (1)

Pulda (4) – Puldová (1) – **Pulík** (1) – **Pulík** (1) – **Pulíková** (2) – **Pulko** (4)

Ze slovesa pulit (poulit) nebo OJ Leopold. (Moldanová, 2004, 150)

Pýcha (2) – Pýchová (3)

Ze slovesa pýchat (foukat), subst. pýcha nebo za příjmení Pícha z OJ Petr. (Moldanová, 2004, 151)

Rabas (1)

Ze slovesa rábat se (vydrápat se) nebo rabit se (čeřit se) či subst. rába (stará kráva).
(Moldanová, 2004, 151)

Roubal (1) – Roubalová (4)

Rozsypal (1)

Sadílková (2)
Ze slovesa sadit. (Moldanová, 2004, 163)

Sapáková (1)
Ze slovesa sápat se. (Moldanová, 2004, 164)

Sekal (1) – Sekalová (3)

Sháněl (5) – Shánělová (4)

Skalík (1)
Ze slovesa skalilt (zakalit). (Moldanová, 2004, 169)

Skladaný (1)
Ze slovesa skládat. (Moldanová, 2004, 169)

Skočná (1) – Skočný (1)
Ze slovesa skočit. (Moldanová, 2004, 169)

Skopal (2) – Skopalová (9)

Smejkal (3) – Smejkalová (1) – Smékalová (2) – Šmejkal (8) – Šmejkalová (3)
Ze slovesa smýkat. (Moldanová, 2004, 171; 186)

Smetka (1) – Smetková (2) – Smitka (1)
Ze slovesa smítat (odmetat). (Moldanová, 2004, 171)

Sobková (1)
Ze slovesa sobit (získat; sázet) nebo OJ Soběhrd. (Moldanová, 2004, 172)

Soukalová (1)

Spáčal (1) – Spáčalová (1)
Snad ze slovesa spáčit se (vzepřít se). (Moldanová, 2004, 173)

Stejskal (4) – Stejskalová (6)

Stíbal (1) – Stíbalová (2)
Ze slovesa stíbat (strkat, krčit). (Moldanová, 2004, 175)

Strádal (2) – Strádalová (2)

Strolená (3) – Strolený (1)
Ze staročeského slovesa strolit (setřít, setřást). (Moldanová, 2004, 176)

Strouhal (3) – Strouhalová (1)

Svítil (1) – Svítilová (1)

Sychra (1)

Ze slovesa sychrat (třást se zimou). (Moldanová, 2004, 178)

Šamko (1)

Ze slovesa šámat (šourat se) nebo subst. šám (škrpál). (Moldanová, 2004, 180)

Šebele (2) – Šebelová (2)

Z nářečního slovesa šebelit se (hýbat se). (Moldanová, 2004, 181)

Škorpík (1) – Škorpíková (1) – Škorpilová (1)

Ze slovesa škorpit se. (Moldanová, 2004, 184)

Škrába (2) – Škrabák (4) – Škrabáková (2) – Škrabal (2) – Škrabalová (2) – Škrábová (1)

Šoulej (1)

Ze slovesa šoulat (lovit zvěř; slyšitelně se pohybovat). (Moldanová, 2004, 187)

Šoupa (2) – Šoupová (2)

Ze slovesa šoupat. (Moldanová, 2004, 187)

Šour (4) – Šourová (2)

Ze slovesa šourat nebo subst. šourek (měsíc). (Moldanová, 2004, 187)

Štochl (3) – Štochlová (1)

Patrně z chodského štochat (trkat; tlačit). (Moldanová, 2004, 191)

Štursová (1)

Z nářečního štuřit (vrážet) nebo ščuřit se (šklebit se). (Moldanová, 2004, 192)

Šůla (1) – Šulák (1) – Šulík (1) – Šůlová (1)

Ze slovesa šudit (šidit) nebo subst. šula (ryba tloušť). (Moldanová, 2004, 192)

Švehla (6) – Švehlová (6)

Ze staročeského švehlat (šveholit). (Moldanová, 2004, 193)

Talácko (1) – Talácková (1) – Talčíková (1)

Ze slovesa taláct se (toulat se). (Moldanová, 2004, 194)

Tlaskal (2)

Z moravského tláskat (mlaskat). (Moldanová, 2004, 198)

Toupal (8) – Toupalová (6)

Ze slovesa t'oupat (otálet). (Moldanová, 2004, 199)

Trčka (1)

Ze slovesa trčet. (Moldanová, 2004, 199)

Trefil (4) – Trefilová (5)

Trejblová (1)

Ze slovesa trýbat (náruživě pít). (Moldanová, 2004, 199)

Trousil (7) – Trousilová (7)

Tužinová (1)

Ze slovesa tužit. (Moldanová, 2004, 202)

Udržalová (2)

Ze starého nebo nářečního udržat (udržet). (Moldanová, 2004, 202)

Utíkal (1)

Váchal (1) – Váchalová (2)

Ze slovesa váchat (unavit). (Moldanová, 2004, 204)

Valalíková (1)

Ze slovesa válat (válet). (Moldanová, 2004, 204)

Valič (3) – Valíček (3) – Valíčková (1) – Valičová (5)

Vařáková (3)

Vobořil (1) – Vobořilová (3)

Ze slovesa (v)obořit se. (Moldanová, 2004, 211)

Vohlídalová (1)

Vochoč (1) – **Vochocová** (2)

Snad ze slovesa ochočit.

Vostalová (1)

Ze slovesa ostat. (Moldanová, 2004, 214)

Vošáhlíková (1)

Ze slovesa osáhnout (ohmatat). (Moldanová, 2004, 215)

Vrátil (2) – Vrátilová (1)

Vrňák (1) – Vrňáková (2)

Ze slovesa vrnět. (Moldanová, 2004, 216)

Vtípil (1) – Vtípilová (1)

Vybíral (2) – Vybíralová (2)

Vyčítal (1)

Vyhnánek (2) – Vyhnánková (3)

Vyjídák (1) – Vyjídáková (3)

Vykoukal (1)

Vymazalová (2)

Vyskočil (6) – Vyskočilová (5)

Vyvadil (1) – Vyvadilová (1)

Ze slovesa vyvadit (vádou vypudit). (Moldanová, 2004, 217)

Zacpalová (1)

Zadražil (5) – Zadražilová (3) – Zadržilová (1)

Zachoval (2) – Zachovalová (2)

Zapletal (1) – Zapletalová (1)

Zatloukal (2) – Zatloukalová (4)

Zavadil (1) – Zavadilová (1)

Zavoral (1) – Zavoralová (3)

Ze slovesa zaorat. (Moldanová, 2004, 221)

Zavřel (2) – Zavřelová (4)

Zazvonil (1)

Zbíral (1) – Zbíralová (1)

Zbořil (3) – Zbořilová (2)

Zdařil (2) – Zdařilová (1)

Zlámal (1) – **Zlámalová** (3)

Zmeškal (3) – Zmeškalová (5)

Žiška (2) – Žiškova (2)

Ze slovesa žižkat (mrkat; doutnat) nebo MJ Žišov. (Moldanová, 2004, 226)

13. Příjmení obyvatel města Sokolov motivovaná neohebnými slovními druhy a příjmení složená

Příjmení v podobě složenin a jména z neohebných slovních druhů tvoří nepatrnou část analyzovaného onymického materiálu a je jim jako okrajovým podkladům pro vznik příjmení věnována tato kapitola společně.

Nejproduktivnějšími slovními druhy, které se podílejí na vzniku příjmení, jsou adverbia a numeralia. Kromě adverbia bezděky tvoří všechny ostatní jednotky hnízda o maximálně dvou příjmeních. Adverbia podílející se na vzniku těchto onym jsou již zmíněné příslovce bezděky, lacino, méně, nerad, netřeba, onak, staročeské průze, vzadu a znenáhla.

Číslovky, které se objevují v příjmeních, dříve často poukazovaly k počtu a pořadí narozených dětí. Zde příjmení *Jedinák* a *Vosmík*. Mezi onymy obyvatel města Sokolov se objevuje také jedno příjmení motivované patrně citoslovcem (*Tydlitát*) a jedno předložkou (*Áč*).

Nejčastější způsob tvoření složených příjmení obyvatel Sokolova je pomocí předložkového spojení, jedná se například o příjmení *Nádraská*, *Odvodý*, *Podlipská*, *Podrácká*, *Zábranský*, *Zábrodská*, *Záhejská*, *Záhora*, *Záleská* nebo *Zápotocká*. Větnými příjmeními jsou například příjmení *Pivoda*, *Skočdopole* a *Vítámvás*. V onymickém materiálu se nevyskytuje žádná další výrazná skupina složených příjmení ani zjevně produktivní slovotvorný komponent, které by měly být samostatně vyčleněny a dále rozebírány.

Dále následuje přehled příjmení:

Áč (1) – Áčová (1)

Snad z podřadné spojky připouštěcí *ač* nebo její slovenské podoby *áč*.

Bezděk (2) – Bezděková (2) – Bezděkovská (1) – Bezděkovský (1)

Z příslovce bezděky. (Moldanová, 2004, 31)

Čtrnáct (6) – Čtrnáctová (1)

Jedinák (1) – Jedináková (1)

Lacina (5) – Lacinová (3)

Z příslovce lacino. (Moldanová, 2004, 102)

Méně (2)

Nerad (8) – Neradová (7)

Netřeba (4) – Netřebová (6)

Onak (1) – Onaková (1)

Prouza (1)

Snad ze staročeského adverbia průze (prudčeji) nebo jde o počestěné příjmení Praus.
(Moldanová, 2004, 148)

Tydlitát (1) – Tydlitátová (1)

Vosmík (1)

Z řadové číslovky osmý. (Moldanová, 2004, 214)

Zadák (5) – Zadáková (4)

Z příslovce vzadu. (Moldanová, 2004, 219)

Znenáhlik (1)

Z adverbia znenáhla. (Moldanová, 2004, 222)

Bařtipán (1) – Bařtipánová (1)

Brzobohatá (3) – Brzobohatý (4)

Domabyl (1)

Domalíp (1)

Drahokoupilová (2)

Drahozal (1) – Drahozalová (2)

Drbohlavová (1)

Dusbaba (1) – Duzbaba (1) – Duzbabová (1)

Kalivoda (1) – Kalivodová (3) – Kalvoda (2) – Kalvodová (1)

Ze subst. Kalivoda (kdo kalí vodu). (Moldanová, 2004, 80)

Koněvalík (2) – Koněvalíková (3)

Kozdera (1) – Kozderová (1)

Kdo dře (stahuje) kozy. (Moldanová, 1983, 114)

Mastihuba (1)

Nádraská (2) – Nádraský (3)

Kdo měl chalupu na drahách (na pastvišti). (Moldanová, 2004, 123)

Odvody (4) – Odvodyová (2)

Z předložkového spojení ‚od vody‘. (Moldanová, 2004, 129)

Pivoda (1)

Z věty ‚pi(j) vodu‘. (Moldanová, 2004, 141)

Podlipská (3) – Podlipský (3)

Ze spojení ‚pod lípou‘. (Moldanová, 2004, 143)

Podrácká (2) – Podrácký (4)

Z MJ Podhráz nebo spojení ‚pod hrází‘. (Moldanová, 2004, 143)

Pudivítr (3) – Pudivítrová (2)

Skočdopole (1)

Stejspal (1) – Stejspalová (1)

Z přezdívky člověku, který spí i ve stoje. (Moldanová, 2004, 175)

Venkrbec (1)

Z adverbia ven (vybočující ven, do strany) a substantiva krbec (druh obuvi).
Pravděpodobně se jedná o přezdívku člověku se sešmajdanými botami, který pajdá
apod. (Moldanová, 2004, 208)

Ventruha (1) – Ventrubová (1)

Příjmení složené z části ven a troubit. (Moldanová, 2004, 207)

Vítámvás (3)

Všejanská (2) – Všejanský (1)

Zábranský (1)

Z předložkového spojení za branou. (Moldanová, 2004, 219)

Zábrodská (1) – Zábrodský (1)

Z předložkového spojení za brodem nebo MJ Zábrodí. (Moldanová, 2004, 219)

Záhejská (1) – Záhejský (1)

Z předložkového spojení za hájem nebo MJ Zahájí. (Moldanová, 2004, 219)

Záhora (2) – Záhorová (3)

Z předložkového spojení za horou nebo MJ Záhornice nebo Záhoří. (Moldanová,
2004, 219)

Záleská (4) – Záleský (3)

Z předložkového spojení za lesem. (Moldanová, 2004, 220)

Zápotocká (2)

Z předložkového spojení za potokem. (Moldanová, 2004, 221)

Zarzycka (1) – Zarzycká (1) – Zarzycki (3) – Zářický (1)

Snad z MJ Zářečí nebo předložkového pádu za řekou (říčkou).

14. Cizí příjmení a příjmení ze slov cizího původu

Příjmení ze jmen osobních, substantiv, z německého jazyka a příjmení z ostatních cizích jazyků tvoří čtyři hlavní skupiny příjmení o přibližně stejných počtech proprií. Vzhledem k možnostem této práce budou příjmení cizího původu i ostatní cizojazyčná příjmení představena jen orientačně, ačkoliv jejich analýza by si jistě zasloužila větší pozornosti a vystačila na samostatnou diplomovou práci.

Nejvýraznější skupinou jmen cizího původu rozebíraného onymického materiálu jsou asimilovaná příjmení maďarského původu, jedná se například o propria *Balog, Berky, Farkaš, Fazekaš, Hegeduš*, velice frekventované *Horvát, Lakatoš, Mesároš, Olah, Orság, Molnár, Sabo, Sepéši, Takáč, Tóth* nebo *Varga*. Příjmení ovlivněná polštinou jsou například *Folvarčný, Gura, Guzanič, Mrozek, Paikrt, Rachunek* nebo *Tokár*.

Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, je sporné u některých příjmení určit, jsou-li motivovaná výrazy staročeskými, nářečními nebo slovenštinou, takový rozbor opět přesahuje možnosti této práce. Ilustrativně mezi slovenská příjmení patří například příjmení *Děbnár, Hruškár, Belicová, Belko, Beluš, Blanár, Kotlár* nebo například *Murár* a další. Tato příjmení byla porovnána se slovenskými příjmeními podle *Databáze priezvisk na Slovensku*, jejíž materiál byl naposledy aktualizován v roce 1998.

Vyskytují se zde také příjmení se základem v latině jako *Donda, Donovan, Fáber, Fábri, Kantor, Patera, Sitta* či *Talpaš*, romštině jako *Gaži, Gažik* nebo francouzštině jako *Dezort*.

Dále je zde velké množství slovanských jmen zakončených na -ov, -in a -ič jako *Dimitrov, Aždajič, Birjukovová, Howoritsch, Ivanov, Kolov, Osifčín, Rizvanovič, Sofilkanič, Stanojevič* apod. Či zakončená na -i a -yj/-y jako *Dropinski, Bolvari, Bujakofski, Džačovský, Kowalewski, Rogovski, Sendrej, Wroblewski* nebo *Žukovskij*.

Stejně početnou, ne-li větší část onymického materiálu jako příjmení slovanská, tvoří jména orientální jako *Dhaou, Do, Duong, Ahmadi Talesh, Al-Nawaiseh, Al-Thamari, Alkhatib, Arabdžiev, Ben Dhafer, Hooang, Chu, Nguyen, Pham, Phung, Razakamahefa, Vu* apod.

Je zde několik příjmení zakončených ve výslovnosti na -is, -es (*Daniliidis, Akritidis, Alvarez, Sanchez, Suarez*) a několik západogermánských příjmení obsahujících předložku jako *Van der Walová, Van Santfordová* a *Van Wesemael*.

Podrobná analýza cizojazyčných českých i zahraničních nositelů by vyžadovala mnohem více prostoru, demografických a sociálních sond a odborných znalostí týkajících se příslušných jazyků. Dále se zde naráží na problém rozdílnosti v tom, jak nositel své příjmení

nabyde v České republice a jinde ve světě, jak je toto příjmení složené a v neposlední řadě na to, v jaké podobě, transkripci atd. bude zaneseno případně do českých matrik. V těch navíc nezdědka dochází k chybám při přepisu. Pokud se například v Sokolově vyskytuje jedna osoba s příjmením *Barilla* a jedna s příjmením *Barilová*, s velkou pravděpodobností se jedná o osoby v příbuzenském vztahu, přesto se zápis jejich příjmení liší. To samé patrně nastalo u nositelů příjmení *Suljakovićová* a *Suljakovič*.

15. Německá příjmení obyvatel města Sokolov

Německá příjmení ve své základní či počeštěné podobě tvoří přibližně čtvrtinu zkoumaného onymického materiálu, jedná se tedy o velké množství jmen, jejichž podrobný rozbor přesahuje možnosti této práce a z důvodu rozsahu není součástí kapitoly jmenný seznam, jako tomu je v kapitolách předchozích. V této části práce jsou představeny nejčastější podoby německých příjmení a způsoby, jakými se německá příjmení realizují v českém jazyce.

Původ příjmení, se kterými se v této kapitole pracuje, byl ověřen v publikacích *D. Moldanové, J. Beneše a V. Matese*.

Většina německých příjmení obyvatel města Sokolov je ponechána beze změny, jedná se například o příjmení *Altschul, Amtstätterová, Aufrichtig, Badstieberová, Bahner, Bach, Bachmann, Bauer, Bauernfeind, Bauchner, Baumgartner, Beckmann, Berg, Bergmann, Braun, Büchner, Burger Fastová, Fröhlich, Fürst, Hahn, Hirsch, Jäger, Kastner, Körner, Krebs, Lustig, Resch, Ritter, Rosenbaum, Schwarz, Träger, Weiss* a mnoho dalších. Nejproduktivnějšími základy, ve smyslu tvoření hnízd i počtu nositelů těchto jmen, jsou substantiva *Müller, Schmied* a *Bauer*. Proprium Šmíd a jeho varianty bylo nejčetnějším německým příjmením na území Československa v roce 1971, stejně tomu bylo v roce 1996. Mezi nejfrekventovanější německá příjmení v tomto roce patřila také propria *Müller* a *Bauer*. (Beneš, 1998, 356–358) Stejná trojice onym je nejčetnější v Sokolově v roce 2014.

Obdobně jako v českém jazyce je nejvíc příjmení tvořeno ze substantiv, jmen osobních a místních. Na rozdíl od češtiny nejsou natolik produktivní verba a jejich místo nahrazují adjektiva, která jsou v systému německých proprií základem pro příjmení běžněji než v systému českém. Nejčastějšími příponami jsou sufixy *-er*, zdrobňující *-el* a polopřípona *-man(n)*.

Na počeštění německých příjmení obyvatel města Sokolov se nejčastěji podílejí následující postupy:

Zánik samohlásek vlivem přízvuku: *Erlenbach > Irlbek; Grütze > Gryč; Wilde > Vild*

Přehláska ä > e; a: *Bäcker > Pekaj; Bäcker > Bekr; Dürrbächl > Tyrpák; Jäger > Jágrová*

Přehláska ü > i/í/y/ý: *Dürrbächl > Tyrpák; Grütze > Gryč; Hübel > Hýblová; Hübsch > Hypšová; Knüttel > Knittlová; Kühn > Kýn; Müller > Miler; Büchel > Pichlová; Süss > Sýs; Schübel > Šíbl*

Přehláska ö > e/é; í; o: *Böse* > *Pojsl*; *Böhm* > *Bím*; *Öd* > *Eder*; *Förster* > *Forster*; *Fröhlich* > *Frélich*; *Löwe* > *Lébl*.

Změna dvojhhlásky ai > aj: *Baier* > *Bajer*

Změna dvouhlásky ei > ej; aj: *Bescheit* > *Pšaidl*; *Büblein* > *Bejvl*; *Geissler* > *Kejzlar*; *Gleich* > *Glajch*; *Meier* > *Majer*; *Meise* > *Mejzlík*; *Schneider* > *Šnajdr*; *Vorreiter* > *Forejt*

Změna dvouhlásky eu > aj; ej; oj: *Deutsch* > *Tejček*; *Deutsch* > *Dojčarová*; *Neumann* > *Najmanová*

Změna dvouhlásky ie > í: *Klieber* > *Klír*; *Schmied* > *Šmíd*

Změny samohlásky a > o: *Drachsler* > *Drechsler*; *Graf* > *Grof*; *Klumpfer* > *Klonfar*; *Kraft* > *Kroft*; *Zank* > *Čonka*

Změny samohlásky o > e; u: *Knospe* > *Knesplová*; *Roth* > *Růtová*

Změny samohlásky e > é; i: *Erlenbach* > *Irlbek*; *Heger* > *Hégr*; *Leber* > *Lébrová*; *Sprenkel* > *Špringl*

Přesmyknutí r/l: *Puchmelter* > *Puchmertl*

Záměna p/b: *Bauer* > *Pauer*; *Bach* > *Pachman*; *Beghard* > *Pichert*, *Pikrt*; *Binder* > *Pinter*; *Bissingen* > *Pišinger*; *Böse* > *Pojsl*; *Bescheit* > *Pšaidl*

Záměna t/d: *Dürrbächl* > *Tyrpák*

Záměna g/k: *Berge* > *Berka*; *Grau* > *Kroh*; *Geissler* > *Kejzlar*; *Grob* > *Krob*; *Haug* > *Hauková*

Záměna s/z: *Geissler* > *Kejzlar*; *Meise* > *Mejzlík*; *Silber* > *Zilbar*

Změna souhlásky v > f: *Vorreiter* > *Forejt*

Změna afrikáty pf > f: *Pflegler* > *Karpfe* > *Karfik*; *Klumpfer* > *Klonfar*

Změna souhlásky w > v: *Wagner* > *Vojnar*; *Wald* > *Valdman*, *Wirt* > *Virt*; *Wohlmuth* > *Volmut*

Změna souhlásky z > c: *Zage* > *Cakl*; *Ziegler* > *Cigler*; *Ziesler* > *Císler*, *Cízl*; *Zimmermann* > *Cimerman*; *Zimmerhansel* > *Cimrhanzl*;

Změna sch > š: *Fischer* > *Fišer*; *Frisch* > *Fryš*; *Hübsch* > *Hypšová*; *Schiller* > *Šiler*; *Schmied* > *Šmíd*; *Schneider* > *Šnajdr*; *Scholle* > *Šola*

Změna chs > ks (x): *Fuchs* > *Fuks*; *Lachs* > *Laxová*

Zjednodušení ck > k: *Drucken* > *Trykar*; *Ackermann* > *Akrmanová*; *Bäcker* > *Pekaj*; *Bäcker* > *Bekr*; *Hackel* > *Hakl*; *Hocke* > *Hoke*; *Zvickau* > *Cvikl*

Zjednodušení nn > n: *Ackermann* > *Akrmanová*; *Hoffmann* > *Hofman*

Zjednodušení ll > l: *Schiller* > *Šiler*; *Scholle* > *Šola*, *Müller* > *Miler*

Přípona -er zůstává nezměněná, mění se na -ar, -r , celá se celá vynechává nebo je nahrazena jinou českou příponou: *Binder* > *Bindr*; *Drachsler* > *Draslar*; *Heger* > *Hégr*, *Geissler* > *Kejzlar*; *Klampfer* > *Klonfar*; *Leber* > *Lébrová*; *Seiler* > *Solar*; *Silber* > *Zilbar*; *Vorreiter* > *Forejt*; *Vorreiter* > *Forejte*.

Počešťujícími příponami, která se připojují k německým základům jsou především sufixy -a, -ík, -ek a -íček: *Bank* > *Banka*; *Deutsch* > *Tejček*; *Karpfe* > *Karfík*; *Knorren* > *Knorek*; *Kohle* > *Kohlíčková*; *Krumm* > *Krumlík*; *Kuder* > *Kudera*; *Link* > *Leňka*; *Meier* > *Majerníček*; *Poppe* > *Poppa*; *Scholle* > *Šola*.

ZÁVĚR

Účelem této práce bylo především představit současný stav dílčí části onymie města Sokolov, konkrétně příjmení jeho obyvatel. Nabízela se případná komparace aktuálního antroponymického materiálu s materiálem z doby před tzv. transferem. K tomuto srovnání z důvodů neexistence či nedostupnosti relevantních jmenných soupisů nedošlo, respektive byl vypracován jmenný seznam s 360 příjmeními z matričních zápisů z let 1925–1930, který ovšem nemohl posloužit jako dostatečný podklad k hlubšímu bádání. O tomto seznamu se stručně zmiňujeme v kapitole *Frekvence příjmení*.

Teoretická část práce je pomyslně rozdělená do dvou celků, v jedné se věnujeme městu Sokolov a jeho historii, zvláštní pozornost je věnována česko-německým vztahům a vzájemnému ovlivňování těchto dvou národů především na poli jazykovém. V té další se věnujeme onomastice jako vědnímu oboru. Vymezuje předmět onomastiky, tedy vlastní jména, jako lexikální jednotky stojící v opozici ke jménům obecným, apelativům. A zabýváme se některými definičními problémy souvisejícími s tímto vědním oborem, například termínem funkce, onymie atd.

Kapitola *Geneze onymie* částečně předjímá podobu struktury praktické části diplomové práce, zabývá se propriálně pojmenovacím aktem a způsoby vzniku onym, propriálních neboli onymizací, transonymizací a designací, tedy sociálně determinovanému pojmenovacímu procesu. Zde se nachází inspirační zdroj rozdělit příjmení obyvatel města Sokolov podle základového slova a jeho slovně druhové charakteristiky, nikoli je dělit podle významů a smyslů těchto motivantů.

Schéma dělení proprií podle povahy onymických objektů, jejich vymezení a definice přináší kapitola *Dělení onym*. Z tohoto schématu se v centru našeho zájmu ocitají antroponyma, konkrétně jména rodová, kterým je věnována následující teoretická kapitola.

Příjmení se vyvíjela z příjmí přibližně od 14. století, jsou to jména zbavena původního významu slov, vymykají se pravopisným normám, jsou právně závazná, dědičná a zachycují hláskoslovný a nářeční vývoj českého jazyka. Právem si tedy zasluhují pozornost, které se jim dostává ve společnosti laické i vědecké. V diplomové práci jsou příjmení rozdělena podle charakteru základového slova na příjmení ze jmen vlastních, konkrétně ze jmen křestních a místních, dále na příjmení deapelativní, konkrétně desubstantivní, deadjektivní, deverbativní, příjmení z neohebných slovních druhů, příjmení složená, a příjmení německá a cizí. Toto dělení se v práci objevuje paralelně v části teoretické i praktické. V teoretické jsou skupiny

vymezeny, charakterizovány a jsou v ní nastíněny nejčastější slovotvorné způsoby, které se podílejí na vzniku příjmení. U příjmení německého původu je pozornost věnována především způsobům zařazení do systému českého jazyka. V praktické jsou pak podle stejného schématu rozdělena již konkrétní příjmení obyvatel města Sokolov.

Poslední dvě kapitoly teoretické části jsou věnovány přehledu skloňování a přechylování příjmení a českým příjmením německého původu. Praktická část diplomové práce je uvedena údaji o frekvenci a srovnává nejčastější příjmení v rámci celé republiky s nejčastějšími jmény ve městě Sokolov. Mezi 25 nejčastějšími jmény se v obou případech objevují jména *Novák, Nováková, Černý, Černá, Svoboda, Svobodová, Dvořák, Dvořáková, Novotný a Procházková*. Sokolovský seznam nejfrekventovanějších příjmení dále doplňují propria *Klempár, Klempárová, Malá, Mašek, Mašková, Havlík, Čonka, Krausová, Fiala, Sedláček, Kraus, Zemanová, Burešová a Sivák*.

Zaokrouhleně tvoří příjmení motivovaná křestními jmény, substantivy, verby, cizí příjmení, německá příjmení či příjmení německého původu počtem nositelů pět podobně velkých skupin příjmení (získaný seznam obsahoval 23924 příjmení, ze kterých byl vytvořen seznam 8570 příjmení unikátních).

Nejproduktivnější skupinou jsou příjmení ze jmen křestních, tato skupina obsahuje přibližně 2500 unikátních jmen, která jsou rozdělena do přibližně sta hnízd. Křestních jmen, ze kterých následovně vzniká příjmení, je tedy poměrně málo, za to jsou tato propria velice produktivní v tvorbě velkého množství jmen z jednoho základu. Některá vytvořená slovníková hnízda čítají až 60 příjmení. Nejproduktivnějšími křestními jmény jsou *Ondřej, Bartoloměj, Havel, Johannes, Jan, Jakub, Jiří, Matěj, Mikuláš, Petr a Václav*. Ženských proprií podílejících se na vzniku příjmení je jen několik, například *Dorota, Helena, Ludmila, Magdalena, Marie, Uršula, Apolena, Zuzana a Žofie*.

Menší část zkoumaného onymického materiálu tvoří příjmení ze jmen místních, ačkoliv vzhledem k tomu, že místní jména vznikala často z apelativ, mohou být příjmení motivovaná při propriálně pojmenovacím aktu místním jménem námi řazena právě mezi deapelativa. Nejproduktivnější způsob tvoření příjmení ze jmen místních je pomocí přípon -ský a -cký.

Velké množství hnízd, přibližně 1000, tvoří substantiva, ta jsou však v průměru základem jen pro tři příjmení. Jejich produktivita co do počtu utvoření příjmení z jednoho základu je tedy spíše malá. Do slovníkových hnízd byla též zařazena slova potenciálně slovenského či polského původu. Rozlišování příjmení nářečního, polského a slovenského původu překračuje možnosti diplomové práce a jedná se o jedno z témat, které by bylo

vhodné k případnému rozpracování. K jednomu z nejčastějších způsobů tvoření příjmení ze substantiv patří odvození příponami -ák, -áč, -áček, -ík a -ek (*Cepák, Hadáček, Homoláč, Javůrek, Kozlík*). Takřka u všech příjmení motivovaných názvem rostliny dochází k deminutivizaci (*Hložek, Borovička*). Další častou změnou při vzniku příjmení ze substantiva je změna vlivem přirozeného rodu (*Čoček*), velké množství jmen zůstává v základní podobě.

Příjmení z adjektiv tvoří malou skupinu jmen, nejproduktivnějšími adjektivy jsou ta ve tvaru složeném, která odkazují k barevnosti objektu. Příjmení ze sloves tvoří přibližně 200 hnízd, jedná se o motivačně nejprůhlednější skupinu příjmení, jejichž základy tvoří především samotné slovesné základy a slovesné tvary minulé. Zanedbatelnou skupinu proprií tvoří příjmení z neohebných slovních druhů a příjmení složená.

Slovníkové části kapitol prezentujících propria ze jmen křestních, místních, substantiv, adjektiv, verb, z nesklonných slov a složenin jsou tvořeny hnízdy příjmení se společným základovým slovem. Onyma, která nebyla nalezena v žádné sekundární onomastické literatuře, byla dohledána v etymologických slovnících, *Vokabuláři webovém* (Vokabulář webový, ©2016), případně v *Českém jazykovém atlase* (Český jazykový atlas, ©2012–2014), byla zařazena do některého z hnízd či jim bylo přiděleno hnízdo samostatné. Tato příjmení jsou vyznačena tučným písmem a jejich klasifikace je pouhým návrhem a otevírá možnosti k diskusi. Jedná se například o příjmení *Ady, Ondejko, Ondreját, Bišek* či *Bína*, která pravděpodobně vznikla ze základů křestních jmen. *Kolínská, Končinská, Kostelecká, Krakovský, Příbrský* ze jmen místních. *Bandurič, Barančová, Dragoun, Drevňák, Frček, Chlπίk* ze substantiv. *Horečný, Krch, Levek, Příman* nebo *Temňák* z adjektiv. *Bacílek, Klubal, Prudil, Pulík* či *Smetka* z verb.

Cizí příjmení tvoří významnou skupinu příjmení obyvatel města Sokolov, vzhledem k rozsahu diplomové práce jsou ovšem představena jen ilustrativně. Nejčastějšími proprii cizího původu, která již vnímáme jako zařazená do českého antroponymického systému, jsou příjmení maďarská a příjmení ovlivněná polštinou nebo slovenštinou. V onymii města Sokolov se objevují také ta cizí příjmení, jejichž tvarosloví i hláskosloví svůj cizí původ prozrazují výrazněji, často budou patřit přistěhovalým osobám. Jedná se o příjmení původu slovanského (*Ivanov, Kolov, Osifčín*), orientálního (*Dhaou, Do, Duong, Ahmadi Talesh, Al-Nawaiseh*), románského (*Dezort*) i západogermánského (*Van der Walová, Van Santfordová*).

Podrobný rozbor německých příjmení a příjmení německého původu by si opět zasluhoval samostatnou práci, ve které by byla zohledněna též příjmení židovská apod. V této práci je příjmením německého původu věnována jedna kapitola představující způsoby realizace těchto proprií v českém jazyce. Většina německých příjmení je ponechána beze

změny (*Altschul, Bauchner, Bergmann*). Nejproduktivnějšími základy jsou substantiva či příjmení *Müller, Schmied a Bauer* a totožně jako v českém systému jsou ve tvorbě příjmení nejproduktivnějšími základy jména osobní, místní a substantiva. Na rozdíl od češtiny se ovšem na tvorbě příjmení nepodílejí tak často slovesa, naopak jsou produktivními přídavná jména.

Nejčastějšími německými sufíxy proprií jsou polopřípona -man(n), přípona -er a zdrobňující -el. Na počestění německých příjmení se podílejí především zánik samohlásek vlivem přízvuku, změna přehlásek na nepřehlasované samohlásky vlivem německé výslovnosti, změna německých dvouhlásek ai, ei a eu > aj, ej a oj. Dále změna dvouhlásky ie > í, samohlásky a > o, o > e; u, e > é; í. K přesmyknutí r/l, záměnám p/b, t/d, g/k, s/z, změnám souhlásek v > f, pf > f, w > v, z > c, chs > ks (x) a zjednodušení ch > k, nn > n, ll > l. Německá přípona -er zůstává buď nezměněná, mění se na -ar či -r nebo se nahrazuje jinou českou příponou., například sufíxy -a, -ík, -ek a -íček.

Takto vypadá základní přehled současného antroponymického materiálu města Sokolov. Tato práce by mohla přinést další výsledky při komparaci antroponymického materiálu s jinými městy z různých částí České republiky.

Lidé se zajímají o propria a jejich původ ze stejných důvodů, ze kterých se zajímají například o genealogii, z touhy poznat svou historii, kořeny... V příjmeních se skrývá mnoho dnes již nepoužívaných slov, významů. Některá ze slov označují již neexistující předměty a veškerý onymický materiál je jejich živou připomínkou.

LITERATURA

- BENEŠ, Z. – KURAL, V A KOL. *Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848 – 1948*. 2. Opravené vyd. Praha: Gallery, s. r. o. 2002. 304 s. ISBN 80-86010-60-0.
- BENEŠ, J. *Německá příjmení u Čechů*. 1. Svazek. 1.vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1998. 384 stran. ISBN: 80-7044-212-3.
- BONDYOVÁ, R. *Rodinné dědictví. Jména Židů v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2006. 208 s. ISBN 80-86911-06-3.
- BUREŠOVÁ, H. – POKLUDOVÁ, J. – BALÍK, M. *Památky Karlovarského kraje v bájích a pověstech*. 1. vyd. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2003. 33 s. ISBN chybí.
- HOLMAN, J. *Sokolov známý a neznámý, Historie a současnost*. Sokolov: Odbor školství a kultury, 2006. ISBN chybí.
- HOLUB, J – KOPEČNÝ, F. *Etymologický slovník jazyka českého*. 3. vyd. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 1952. 575 s. ISBN chybí.
- KNAPOVÁ, M. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: TAX AZ KORT, 2002. ISBN: 80-238-8173-6.
- KORB, F. *Místní jména v sokolovském okrese*. 1. vyd. Karlovy Vary: Krajské nakladatelství, 1957. 73. s. ISBN chybí.
- MATĚJČEK, J. *Formování sociální skupiny horníků uhlí v českých zemích 1800–1914*. Opava, 1990. ISBN chybí.
- MATES, V. *Jména tajemství zbavená*. II. díl. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Epoque, 2003. 381 s. ISBN 80-86328-30-9.
- MATES, V. *Jména tajemství zbavená*. III. díl. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Epoque, 2004. 298 s. ISBN 80-86328-58-9.
- MOLDANOVÁ, D. *Naše příjmení*. 1. Vyd. Praha: Mladá fronta, 1983. 296 s. ISBN chybí.
- MOLDANOVÁ, D. *Naše příjmení*. 2. Vyd. Praha: Agentura Pankrác, 2004. 229 s. ISBN 80-86781-03-8.
- NĚMEC, V. *Památná místa sokolovského okresu*. Sokolov: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1979. 55 s. ISBN chybí.
- PLESKALOVÁ, J. – KOLEKTIV. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s. ISBN 80-7106-484-x.
- PROKOP, V. *Kapitoly z dějin Sokolovska*. Sokolov: Okresní muzeum Sokolov, 1994. ISBN chybí.

PROKOP, V. – BRTEK, J. *Sokolov, historie a současnost*. 2. doplněné vydání. Sokolov: Městský úřad Sokolov, 1999. 43 str. ISBN chybí.

SEDLÁK, M. *Historický průvodce Karlovarskem*. Plzeň: Krajské nakladatelství, 1962. 1. vyd. 188 s.

ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999. 191 s. ISBN 80-210-2027-x.

TRÁVNÍČEK, F. *Slovník jazyka českého*. 1. přepracované vydání. Praha: Slovanské nakladatelství, 1952. 1801 s. ISBN chybí.

Periodika:

GRIGER, M. – ŠTĚPÁN, P. Česká deverbální příjmení a problém jejich homonymie v elektronických korpusech. *Acta onomastica*. 2006, roč. XLVII. ISSN: 1211-4413, ISBN 80-86496-34-1.

LIPOWSKI, J. Příjímí a příjmení na Těšínsku od sklonku 17. do konce 19. století na základě jejich zápisů v matrikách. *Acta onomastica*. 2013, roč. LIV. ISSN 1211-4413, ISBN 978-80-86496-75-7.

TUŠKOVÁ, J. M. Transonymizace oikonym a její projevy v morfologické rovině. *Acta onomastica*. 2012, roč. LII. ISSN 1211-4413, ISBN 978-80-864696-68-8.

VEJRYCHOVÁ, E. Změny příjmení na Ostravsku v roce 1947 a poválečný český nacionalismus. *Acta onomastica*. 2011, roč. LII. ISSN 1211-4413, ISBN 978-80-864696-55-9.

Jiné zdroje:

JAZYKOVEDNÝ ÚSTAV ĽUDOVÍTA ŠTÚRA. *Databáza priezvisk na Slovensku (stav v roku 1995)*. [cit. 18. 5. 2016]. Dostupné z: <
http://www.juls.savba.sk/durco_priezviska.html>

DĚJEPIS.COM. *Nástup Habsburků na český trůn*. [cit. 23. 2. 2016]. Dostupné z: <
<http://www.dejepis.com/ucebnice/nastup-habsburku-na-cesky-trun/>>

KDE JSME. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: < <http://www.kdejsme.cz/>>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <
www.mvcr.cz>

PORTA FONTIUM. *Sbírka matrik západních Čech*. [cit. 2. 10. 2014]. Dostupné z:
<http://www.portafontium.eu/register/soap-pn/sokolov-okresni-urad-04?language=cs>

PŘÍJMENÍ.CZ. [cit. 23. 4. 2016]. Dostupné z: <www.prijmeni.cz>

SOKOLOV. *Základní údaje o městě.* [cit. 28. 8. 2014]. Dostupné z:
<<http://www.sokolov.cz/scripts/detail.php?pgid=159>>